

Avaluació de la prestació econòmica de caràcter universal per infant a càrrec

Informe final

24 d'octubre de 2011

Avaluadors principals: Jaume Blasco (Ivàlua)
Libertad González (UPF)

Equip de treball: Lluís Ferrer
Horacio Levy (University of Essex)

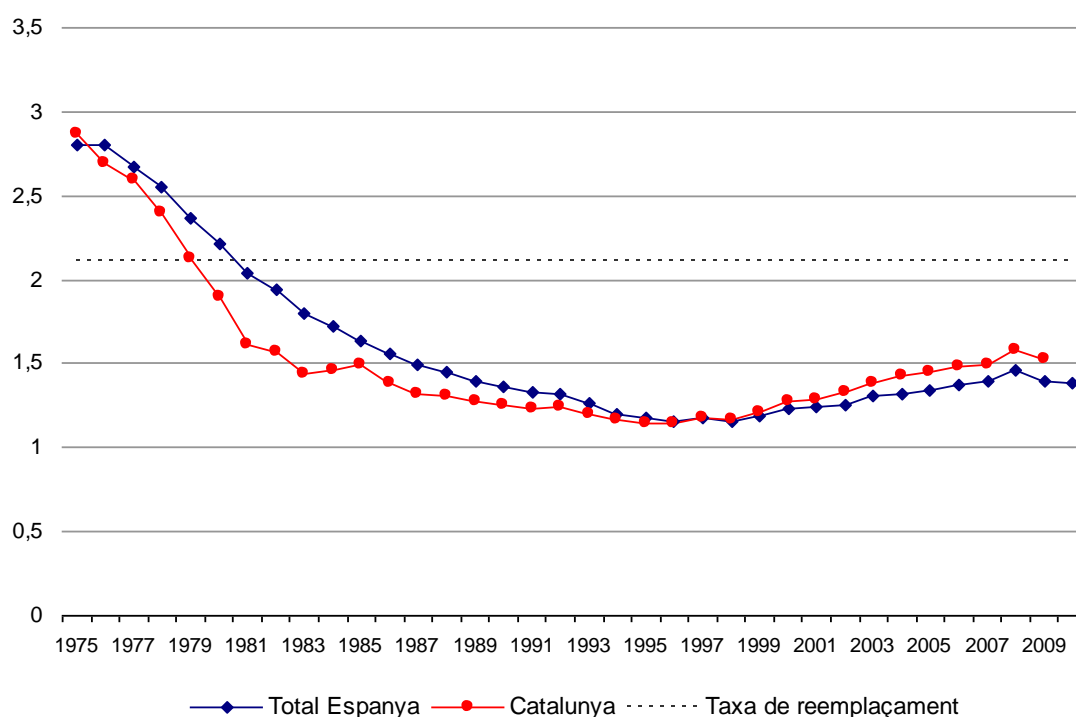
Resum executiu

1. Introducció

El declivi de la fertilitat ha estat particularment intens a Catalunya. Malgrat un inici tardà respecte la major part dels països industrialitzats, en només vint anys (1975-1995) el número de fills per dona va caure des dels 3 fills per dona fins als 1,2. Seguint l'estela dels països capdavanters en el procés de transició, la fertilitat catalana es troba en una fase de recuperació des dels mínims històrics de 1995, empesa, fonamentalment, per la incorporació a la població catalana de dones immigrades en edat fèrtil i amb un major nivell de fecunditat, i pel creixement de la fecunditat en les dones autòctones d'entre 35 i 39 anys.

Malgrat aquesta repuntada, l'indicador conjuntural de fecunditat de 2009 era només de 1,53 fills per dona, encara lluny del llindar de reposició de 2,1, talment que cada nova generació (descomptant la immigració) és substancialment menys nombrosa que la dels seus progenitors; i lluny també del nivell de recuperació assolit per països com França, el Regne Unit, els EUA o els països escandinaus (d'entre 1,8 i 2,1). En efecte, malgrat la repuntada, el patró de fertilitat de Catalunya continua presentant els trets característics dels països de més baixa fertilitat, com ara Alemanya, Àustria, Portugal o el conjunt d'Espanya: una edat mitjana a la primera maternitat d'entre les més tardanes del món (propera als 30 anys), un percentatge de dones que arriben a la fi de la seva edat fèrtil sense haver tingut cap fill relativament alt (16,6%) i un percentatge molt baix de dones que ho fan havent tingut més de dos fills (14,3%).

Indicador conjuntural de fertilitat (1975-2009)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística

El cessament de la immigració, la ràpida adopció per part dels immigrants dels patrons de fertilitat dels autòctons, i la inseguretats provocada per la crisi econòmica semblen indicar, a més, que el repunt de la fertilitat podria haver tocat sostre. De fet, l'indicador conjuntural de fertilitat de l'any 2009, menor al de 2008, trenca una tendència a l'alça de 10 anys. A més, un cop la generació del *baby-boom* completi el seu període de vida fèrtil, l'accés a les edats de màxima fecunditat de cohorts cada cop més buides abocarà la xifra de naixements a una disminució molt notable, amb una relativa independència de l'evolució de les taxes de fertilitat.

2. Els determinants del declivi de la fertilitat

Els motius que han menat a una alteració tan dràstica en el comportament reproductiu dels ciutadans ha estat objecte d'anàlisi des de diverses disciplines. Tot i que no hi ha una única teoria que doni una explicació integrada sobre els determinants del declivi de la fertilitat, en aquest informe hem destacat quatre perspectives teòriques que resulten complementàries tant perquè cadascuna explica de forma convincent algun component del declivi, com perquè totes elles topen amb algun fet que les contradueix.

- La primera perspectiva teòrica se centra en l'evolució de les normes culturals predominants vers la cerca de la satisfacció i la llibertat individuals, talment que la preferència per tenir fills ha entrat en competència amb altres prioritats, com ara ampliar els anys de formació, construir una carrera professional o viure sol, entre altres fonts de realització personal.
- Segon, l'economia de la família assenyala que els costos dels fills són avui molt més alts que fa unes dècades, per la qual cosa la "demanda" de fills és més baixa. Això és deu a dos factors combinats: d'una banda, les dones gaudeixen avui d'oportunitats d'accedir a l'educació i al mercat de treball en igualtat de condicions que els homes; però al mateix temps, aquestes oportunitats es redueixen considerablement si esdevenen mares, fruit de la persistència de grans dificultats per la conciliació i de les desigualtats que romanen en la distribució de rols a la llar. En conseqüència, per a moltes dones l'opció per la maternitat implica haver de renunciar a participar plenament en el mercat laboral, alhora que el "cost d'oportunitat" d'aquesta renúncia en termes de renda, autonomia personal i satisfacció vital és cada cop més elevat.
- En tercer lloc, l'exposició creixent dels joves a una posició precària en el mercat de treball, combinada amb les dificultats per accedir a un habitatge, genera per a molts joves una situació d'inseguretats poc compatible amb la formació d'una família, que els empeny a posposar la formació de la llar pròpia i la parentalitat fins a edats que es troben al límit de la fertilitat biològica.
- Finalment, la resiliència del model de família tradicional mediterrània basat en l'asimetria de rols entre gèneres podria estar ajudant a deprimir la fertilitat, atès

que com més gran sigui la diferència entre les expectatives socials sobre el rol de les dones a la família i les expectatives de les pròpies dones, major és l'incentiu per evitar la maternitat. En aquest sentit, la participació dels homes en la cura dels fills (tant la real com l'esperada) seria un determinant rellevant de les decisions reproductives de les dones.

3. Les polítiques de promoció de la fertilitat

A aquesta llista de determinants caldria afegir encara un cinquè factor: el grau d'adaptació de les institucions als canvis en les aspiracions de les dones i als nous riscos socials que pateixen els joves. Aquest és, probablement, el factor que millor explica els diferents ritmes i nivells de recuperació de la fertilitat entre països. En revisar la literatura, per identificar en què consisteixen aquestes adaptacions institucionals hem detectat tres grans tipus d'intervenció que emanen de l'àmbit de les polítiques de família: el suport econòmic a les famílies per compensar una part dels costos directes de tenir fills; la provisió de serveis per a la cura dels infants a preus gratuïts o subvencionats (fonamentalment, serveis de guarderia) per facilitar la conciliació i reduir els costos indirectes de la maternitat; i la regulació i foment de la conciliació al lloc de treball, ja sigui a través de permisos de maternitat i paternitat remunerats o de la flexibilització i racionalització dels horaris laborals.

El primer repte d'aquest estudi d'avaluació ha estat esclarir en quin grau aquests instruments són efectius per amortir les dificultats que els ciutadans troben per tenir el número de fills que desitgen i, en conseqüència, per incrementar la fertilitat. L'evidència trobada a la literatura és poc conclouent. En relació amb les prestacions econòmiques per infant a càrrec, diversos estudis han identificat un impacte positiu, estadísticament significatiu, però força petit, sobre els indicadors de fertilitat, i encara aquest impacte sembla estar més associat a un avançament de la maternitat que a un increment genuí del número de fills per dona. Això no obstant, alguns estudis han trobat efectes positius de magnitud substancial, amb un increment d'entre el 6 i el 14% dels indicadors de fertilitat associats a la prestació. Alguns autors consideren que l'absència d'un impacte de major magnitud i inequívoc es deu a dos factors: primer, que les prestacions econòmiques subvencionen els costos directes però tenen un efecte molt feble sobre els costos d'oportunitat de la maternitat, els quals semblen tenir un pes substancialment major en les decisions reproductives. Segon, que fins i tot amb referència als costos directes, l'import de les prestacions a la majoria de països és força modest i cobreix una proporció petita dels costos derivats dels infants, i encara només dels primers anys de vida. En aquest sentit, destaca que els estudis que identifiquen impactes de major magnitud corresponen a països amb prestacions particularment generoses. Cal tenir en compte, altrament, que la disparitat en les conclusions dels diferents estudis, més enllà d'explicar-se per diferències metodològiques en les avaluacions, poden estar indicant tant efectes diferencials segons el disseny de la prestació (per exemple, en els imports, la durada, els complements, la forma de pagament, els criteris d'elegibilitat o l'estabilitat de l'ajut al

llarg del temps), com diferències, entre països, en altres factors que afecten les decisions reproductives.

Una altra possibilitat és que les prestacions tinguin un efecte petit sobre el conjunt de la població, però més importants per a un subgrup específic. Hi ha motius teòrics per anticipar que els ajuts econòmics haurien de tenir un impacte més gran en la fertilitat de famílies amb fills previs i en les llars amb un menor nivell de renda. Tanmateix, l'evidència acumulada no és gens concloent respecte l'efecte diferencial segons l'ordre dels fills (els estudis troben un efecte diferencial, però de vegades és superior per als primers fills, d'altres sobre els de grau superior, i d'altres sobre els primers i tercers). En canvi, si hi ha una major coincidència a detectar un efecte major sobre les dones amb menors rendes i nivell formatiu.

Amb relació a les altres polítiques alternatives, l'evidència és mixta quant a l'impacte dels permisos de maternitat i paternitat donat que, si bé comporten un incentiu a la fertilitat en tant que aporten una renda substitutòria i mantenen el lligam amb el lloc de treball durant els primers mesos de vida dels nadons, també poden actuar com a factor dilatori, i induir les dones a retardar la maternitat fins que estiguin prou ben establertes al mercat laboral com per poder gaudir d'aquest dret. Més clares són les evidències amb referència a l'efecte de l'accessibilitat dels serveis de guarderia, probablement perquè constitueixen el mecanisme que més directament facilita la conciliació i incideix sobre els costos d'oportunitat dels fills.

4. Avaluació de la prestació per infant a càrrec de Catalunya (1999-2009)

La segona qüestió que ens hem plantejat ha estat avaluar de forma empírica l'impacte de la prestació per fill a càrrec de Catalunya, que es va introduir l'any 1999 i va a passar a ser universal l'any 2003. Hem estimat l'efecte de la prestació sobre tres dimensions: la natalitat, el benestar i la qualitat de vida de les famílies, i la conciliació de la vida familiar i laboral. La metodologia emprada ha estat, principalment, la de dobles diferències, és a dir, s'ha comparat l'evolució de les variables d'interès a Catalunya, abans i després de la introducció i ampliació de la prestació, utilitzant com a "grup de control" la població equivalent en altres Comunitats Autònomes que no van introduir reformes similars en la mateixa època.

Els resultats suggereixen que la prestació va tenir un impacte positiu i significatiu sobre la taxa de fecunditat a Catalunya, que va poder augmentar entre un 5 i un 6% anual com a conseqüència de l'ajuda. Aquest efecte es deriva, principalment, d'un augment en la natalitat entre dones de nivell educatiu baix (i mitjà). L'efecte és evident tant entre la població de dones natives com d'origen immigrant, i és més pronunciat entre les dones que ja tenien fills (és a dir, es tracta d'un augment en el nombre de fills per dona, més que un increment en el nombre de dones que tenen fills).

Respecte a l'impacte de les ajudes sobre el benestar material de les famílies, hem documentat que la família "mediana" que va rebre l'ajuda l'any 2008 comptava amb una renda neta anual d'entre 30.000 i 32.000 euros i, per tant, la prestació va suposar

un augment de la seva renda disponible d'un 2%, aproximadament. L'impacte fou major per a les famílies de la part baixa de la distribució de la renda: sobre un 3% per a les famílies en el percentil 25, i més del 5% només per al 10 per cent més pobre de les famílies. Així mateix, també hem documentat que la prestació va permetre a les famílies de rendes baixes cobrir gran part de les despeses associades al nadó: més del 30% d'aquestes despeses per a la quarta part de famílies de renda més baixa, segons l'estimació més conservadora.

En darrer lloc, l'anàlisi de l'activitat laboral de les mares amb fills petits revela que la prestació va tenir efectes desiguals per a diferents grups de dones. Rebre la prestació s'associa a una menor participació en el mercat de treball en el cas de les mares joves, de nivell educatiu baix o d'origen immigrant. En canvi, l'ajuda sembla estar associada a un augment en les hores de treball per a mares d'una mica més d'edat, natives i de nivell educatiu alt.

5. Recomanacions

En síntesi, l'anàlisi precedent suggereix algunes idees que poden informar el nou disseny de la prestació per fill a càrrec, un cop finalitzi el període de suspensió temporal iniciat el juliol de 2011. En el marc del conjunt de polítiques de suport a les famílies, l'estratègia més aconsellable per incrementar la fertilitat passa, fonamentalment, per millorar l'accés a les guarderies i escoles bressol, atès que és l'instrument que més directament s'adreça a les barreres que els ciutadans troben per realitzar els seus desitjos de fertilitat (per la via de facilitar la conciliació i reduir els costos d'oportunitat de la maternitat), en virtut del que indica tant la teoria com l'evidència empírica internacional. Tanmateix, l'efectivitat detectada de la prestació per infant a càrrec a Catalunya, corroborada per una part de l'evidència empírica internacional, apunta a la conveniència de mantenir la prestació com a instrument de foment de la fertilitat, i a concentrar-la en aquelles famílies que ja tenen fills, les quals semblen, en el cas de Catalunya, les més sensibles a la prestació.

Tanmateix, és important tenir en compte que els objectius de la prestació per infant a càrrec són múltiples, i que l'adequació del disseny a algun dels objectius pot ser en detriment dels altres. Primer, en relació amb l'objectiu de garantir el benestar de les famílies i els infants, l'avaluació ha mostrat que la prestació té poc impacte sobre les famílies de la meitat superior de la distribució de la renda. En cas que es prioritzés aquest objectiu, restringir la prestació a les llars d'ingressos baixos seria la recomanació més òbvia, amb un possible augment de la quantia per incrementar-ne l'impacte. Això no obstant, cal tenir en compte que aquest tipus de prestació no és necessàriament el mecanisme més eficient per combatre la pobresa infantil, especialment si es limita als primers anys de vida dels infants, i que en termes de foment de la fertilitat, introduir un llindar de renda implica mantenir l'incentiu per a les dones que ja tenen un nivell de fecunditat relativament més elevat.

En segon lloc, si considerem la conciliació com a objectiu, les recomanacions es compliquen. L'anàlisi de Catalunya mostra que la prestació pot haver desincentivat la participació en el mercat laboral de les dones de baixa qualificació o amb pitjors feines. Si aquesta conseqüència és positiva o negativa no és gens clar. És possible que els nens es beneficiïn de passar més temps amb la seva mare durant el primer any de vida, com suggereixen alguns treballs d'investigació recents. Tanmateix, a mig termini, els efectes d'aquest desincentiu a l'ocupació poden ser negatius si les mares no aconsegueixen reenganxar-se al mercat laboral. Cal tenir en compte, doncs, que la introducció d'un llindar de renda podria exacerbar aquest efecte col·lateral sobre les dones de menor qualificació i qualitat de la feina. Per tant, la introducció d'un límit de renda es podria combinar amb la condició que la mare estigui treballant, com a mínim a partir que l'infant hagi complert un (o dos) anys. Això ajudaria a prevenir una pèrdua de capital humà excessiva derivada d'una interrupció llarga en la trajectòria d'ocupació de la mare, que podria comportar, al seu torn, conseqüències negatives a llarg termini tant per als ingressos de la mare com per al benestar de l'infant.

En síntesi, les propostes que es deriven d'aquesta avaluació són 1) en el marc del conjunt de polítiques de família prioritzar l'accessibilitat a les places de guarderia per als menors de 3 anys, 2) en el marc de les prestacions per infant a càrrec introduir un criteri de progressivitat segons l'ordre del fill, a fi d'incrementar l'impacte de la prestació sobre la fertilitat; i 3) en la mesura que l'objectiu a prioritzar sigui la garantia del benestar de les famílies i infants amb menys recursos, introduir un llindar de renda per a la percepció de la prestació combinat amb el requisit de participació en el mercat laboral de la mare a partir del segon any de vida del fill. La quantia de la prestació hauria de disminuir progressivament a mida que augmentés la renda de la família, per evitar en la mesura del possible el frau (o els incentius "perversos") entorn del llindar de renda. Aquest darrer disseny seria similar, en termes generals, a l'Earned Income Tax Credit (EITC) d'Estats Units o el Working Families Tax Credit (WFTC) anglès, concebuts com a suplementos als ingressos de les famílies treballadores amb fills.

ÍNDEX

RESUM EXECUTIU

INTRODUCCIÓ	2
1. EL DECLIVI DE LA FERTILITAT	4
2. QUÈ EXPLICA EL DECLIVI DE LA FERTILITAT?.....	15
3. PODEN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES INCREMENTAR LA FERTILITAT?.....	21
3.1 Què fan els governs per incrementar la fertilitat?.....	21
3.2 Funcionen les prestacions per infant a càrrec?.....	27
3.3 Funcionen millor les altres polítiques de família?.....	32
4. AVALUACIÓ DE L'IMPACTE DE LA PRESTACIÓ PER FILL A CÀRREC A CATALUNYA	33
4.1 Introducció.....	34
4.2 L'efecte de la prestació sobre la fertilitat.....	38
4.3 L'efecte de la prestació sobre el benestar	51
4.4 L'efecte de la prestació sobre la conciliació.....	55
5. SIMULACIÓ D'UNA PRESTACIÓ UNIVERSAL.....	61
5.1 Característiques de la prestació simulada	61
5.2 Assumpcions de la simulació.....	62
5.3 Resultats de la simulació.....	64
5.4 El comparador de simulacions.....	71
6. CONCLUSIONS	73

Introducció

L'any 1975 es va iniciar a Catalunya l'anomenada segona transició demogràfica, que s'ha desenvolupat amb una especial intensitat: la fertilitat va caure des dels aproximadament tres fills per dona fins a un mínim de 1,2 en només vint anys, i es manté, a data d'avui al voltant de 1,5; la mitjana d'edat de la primera maternitat va augmentar dels 25 als 30 anys, en el marc d'un procés de postergació generalitzat de l'accés al mercat laboral, l'emancipació i la formació d'unions conjugals; les famílies amb tres o més fills van passar de ser la norma a l'excepció, i el percentatge de dones que arriben al final del seu cicle fèrtil sense haver estat mares ha anat creixent amb cada cohort, fins atènyer el 16,6% per a les nascudes entre 1960 i 1964.

Revertir aquesta dràstica alteració en el comportament reproductiu ha tendit a ser considerat durant molts anys com un objectiu impropï de les polítiques públiques. Els indicadors de fertilitat d'una societat són fruit de les decisions dels seus ciutadans, que actuen d'acord amb les seves prioritats i limitacions, en l'àmbit privat de cada llar i família. Tanmateix, dos factors estan canviant progressivament aquesta percepció. En primer lloc, la magnitud de la caiguda de la fertilitat, i del consegüent declivi i envelliment de la població, posa en risc, a mig i llarg termini, la sostenibilitat de l'estat del benestar. En segon lloc, els ciutadans de la majoria de països industrialitzats (i els catalans no en són una excepció) expressen a les enquestes el desig per un major nombre de fills dels que realment acaben tenint. L'existència d'una bretxa entre la fertilitat actual i la desitjada obre una finestra a la intervenció pública per a tractar d'eliminar les fallides institucionals que la provoquen (fonamentalment en el mercat de treball), sense necessitat d'immiscir-se en les preferències dels ciutadans per tenir un número determinat de fills.

Tanmateix, que l'increment de la fertilitat sigui un objectiu legítim no implica, necessàriament, que pugui ser assolit fàcilment mitjançant la intervenció pública. De fet, la complexitat de les causes que han donat lloc al declivi de la fertilitat sembla indicar que aquest objectiu pot resultar particularment esquiu. D'una banda, les oportunitats que gaudeixen les dones per accedir a l'educació i al mercat de treball en igualtat de condicions que els homes, es redueixen considerablement si esdevenen mares. Les dificultats per conciliar la cura dels infants amb les responsabilitats laborals, combinades amb les desigualtats de gènere que romanen en la distribució de rols a la llar, fan que la maternitat impliqui sovint algun tipus de renúncia amb relació a la feina. Per a altres, el problema no rau en la conciliació entre prioritats sinó en la inseguretats: l'exposició creixent dels joves a una posició precària en el mercat laboral i les dificultats per accedir a l'habitatge, generen una situació d'inestabilitat poc compatible amb la formació d'una família, que els empeny a posposar la formació de la llar pròpia i la parentalitat fins a edats que es troben al límit de la fertilitat biològica.

Poden les polítiques públiques incidir sobre factors causals d'aquesta naturalesa? Les polítiques de família ho han intentat per la via que els és més pròpia: donant suport

econòmic a les famílies per compensar una part dels costos directes dels fills, i facilitant la conciliació per reduir els costos indirectes de la maternitat. Aquestes temptatives s'han realitzat, fonamentalment, a través de l'adaptació de polítiques i programes preexistents que combinen l'objectiu de fomentar la fertilitat amb la protecció dels infants i de les seves famílies, i la promoció de la igualtat entre homes i dones. Entre aquestes polítiques destaquen les transferències econòmiques i deduccions fiscals per a les famílies amb fills a càrrec, la prestació de serveis per a la cura dels infants (això és, bàsicament, serveis de guarderia o escola bressol), i la promoció i regulació de la conciliació al lloc de treball.

El propòsit d'aquesta avaluació és respondre en quin grau aquests instruments són efectius per fomentar la fertilitat, amb una especial èmfasi sobre les prestacions a les famílies per fill a càrrec. Quina és la magnitud del seu efecte? Sobre quins grups de població són més efectives? Hi ha elements del seu disseny (per exemple, els criteris d'elegibilitat o l'import) que en determinin l'efectivitat? La resposta a aquestes preguntes es desenvolupa amb dos procediments: un, la revisió de les avaluacions que, en l'àmbit internacional, s'han realitzat sobre aquest tipus d'intervencions; l'altre, l'avaluació de la prestació a Catalunya des de 1999, l'any de la seva creació, fins a 2009. Finalment, la part final de l'informe simula quin seria el cost i cobertura de diversos dissenys alternatius d'aquesta prestació, sobre la base de les projeccions de la natalitat per als propers anys. Abans, les seccions preliminars de l'informe pretenen sintetitzar el coneixement actual sobre l'evolució recent de la fertilitat a Catalunya, els determinants de la baixa fertilitat i els instruments que els governs empenen per ajudar als ciutadans a tenir el número de fills que desitgen.

Aquest informe ha estat encarregat a Ivàlua pel Departament d'Economia i Coneixement. Volem agrair molt especialment la col·laboració del Servei de Prestacions Econòmiques i Subvencions del Departament de Benestar Social i Família en l'anàlisi de la base de dades de la prestació. L'elaboració de l'informe ha comptat amb la participació de la Dra. Libertad González (Universitat Pompeu Fabra) que és l'autora del capítol 4 i coautora del capítol de conclusions, i del Dr. Horacio Levy (University of Essex), que ha elaborat part de les simulacions del capítol 5.

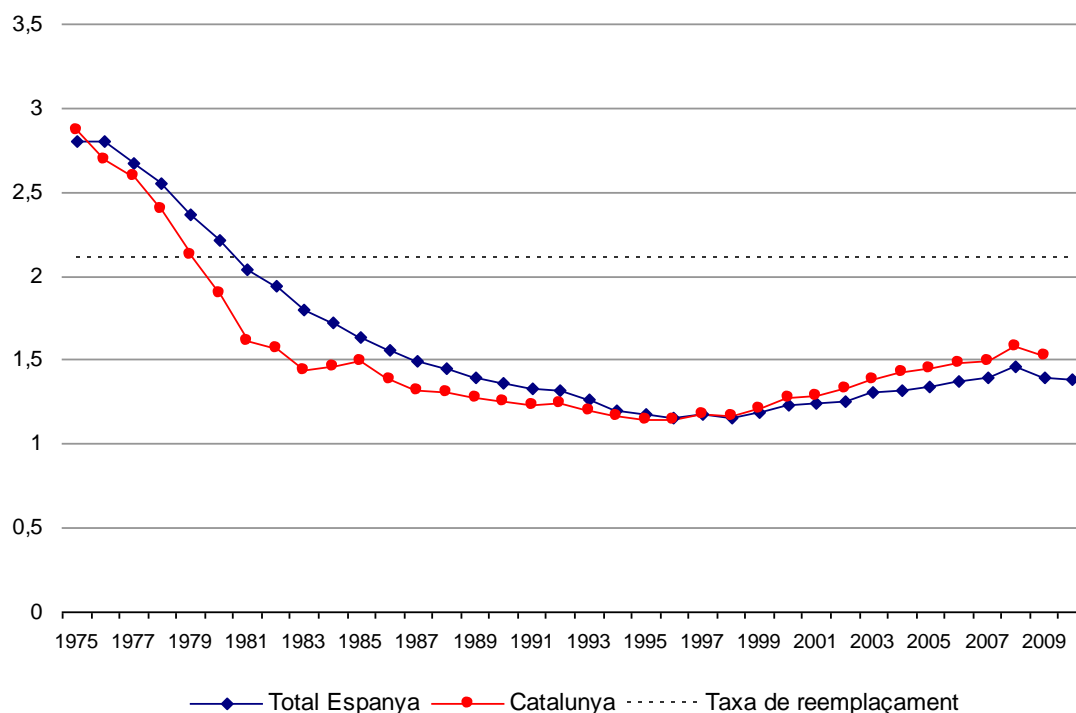
1. El declivi de la fertilitat

La segona transició demogràfica a Catalunya, i en general al sud d'Europa, va ser tardana i particularment abrupta. Entre els anys 1975 i 1995 Catalunya va patir una reducció de la fertilitat des d'una mitjana de prop de tres fills per dona fins atènyer un mínim de 1,15 (en termes de l'indicador conjuntural de fertilitat; vegeu el quadre 1.1 a la pàgina 8). Aquest descens va relegar els països mediterranis des de posicions capdavanteres al rànquing europeu, fins a la cua de la classificació (Gràfic 1.1)

A partir de 1995, i més marcadament des de 1999, la fertilitat catalana va començar a recuperar-se, seguint una tendència generalitzada a la majoria de països industrialitzats. Coincidint amb l'arribada de les generacions del *baby-boom* de mitjan els anys setanta a les edats de màxima fecunditat, l'any 2008 es van produir 89.412 naixements, el màxim històric en 30 anys (Gràfic 1.2). No obstant això, la fertilitat catalana, amb un índex conjuntural de fertilitat de 1,58 fills per dona al 2009, és encara substancialment per sota del nivell de reemplaçament o reposició, el llindar a partir del qual una cohort es reemplaça a si mateixa (descomptant la immigració), i que per als països industrialitzats s'estima en un índex de 2,1 fills per dona.

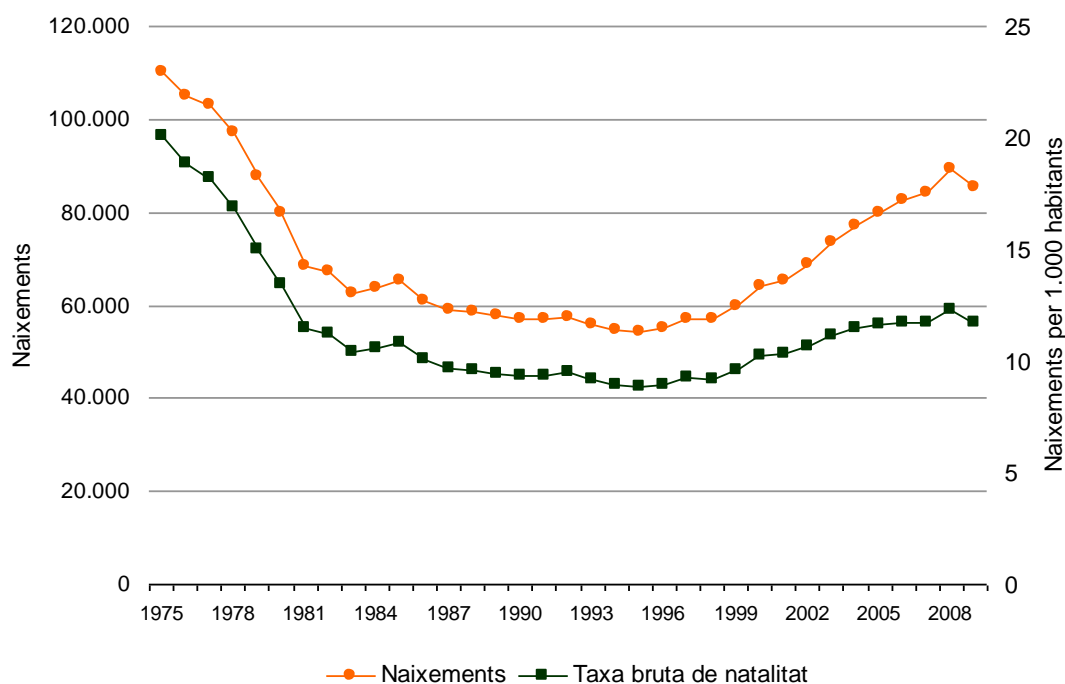
La tendència a l'alça de la fertilitat s'ha aturat amb l'adveniment de la crisi econòmica, i els anys 2009 i 2010 s'han tornat a registrar descensos, indicant els primers efectes de la recessió sobre el comportament reproductiu.

Gràfic 1.1 Indicador conjuntural de fertilitat (1975-2009)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Instituto Nacional de Estadística

Gràfic 1.2 Naixements totals i taxa de natalitat (1975-2009)

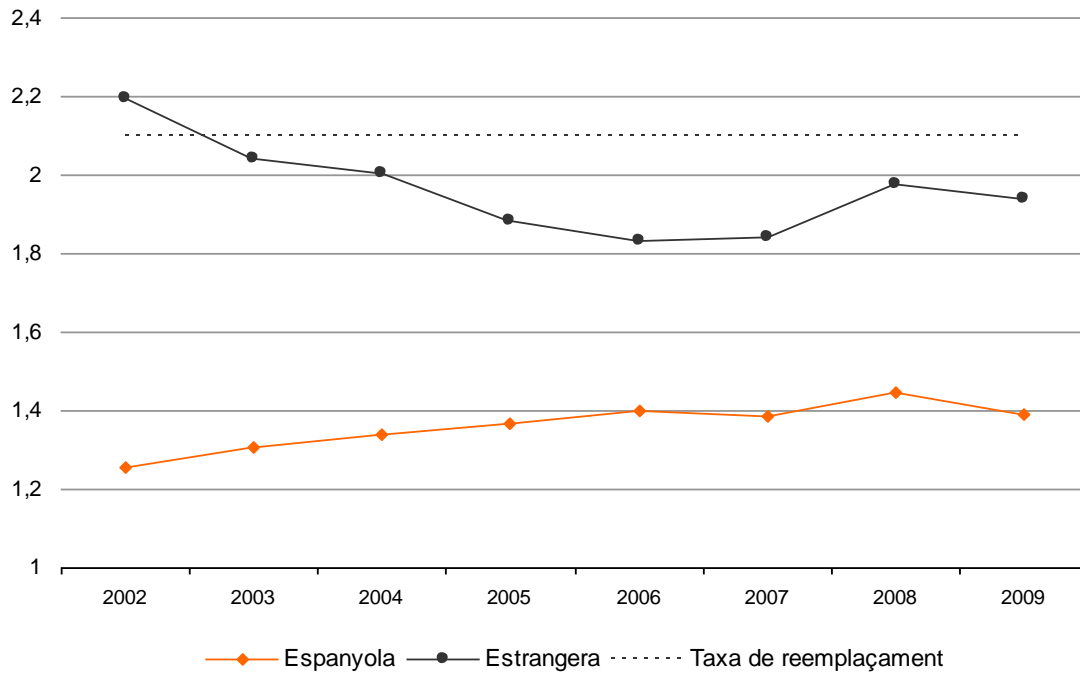

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística

La recuperació de la fertilitat des dels mínims de la dècada de 1990 s'explica, en primer lloc, per **la incorporació a la població catalana de dones immigrades en edat fèrtil**, les quals mostren un nivell de fecunditat més elevat i una tendència a reproduir-se en edats més joves. L'aportació dels nouvinguts en el repunt de la fertilitat es reflecteix en què el 23,6% dels naixements a Catalunya al 2007 van ser de mares de nacionalitat estrangera, mentre que un 28,3% dels naixements corresponien a casos en què almenys un dels progenitors era estranger (IDESCAT, 2009). Des de l'any 2002, en què les dades de fertilitat de l'Institut Nacional de Estadística es troben desagregades per nacionalitats, els indicadors de fertilitat de les dones estrangeres i de les de nacionalitat espanyola ha tendit a convergir, si bé la diferència a data de 2009 era encara de 0,4 fills per dona (Gràfic 1.3).

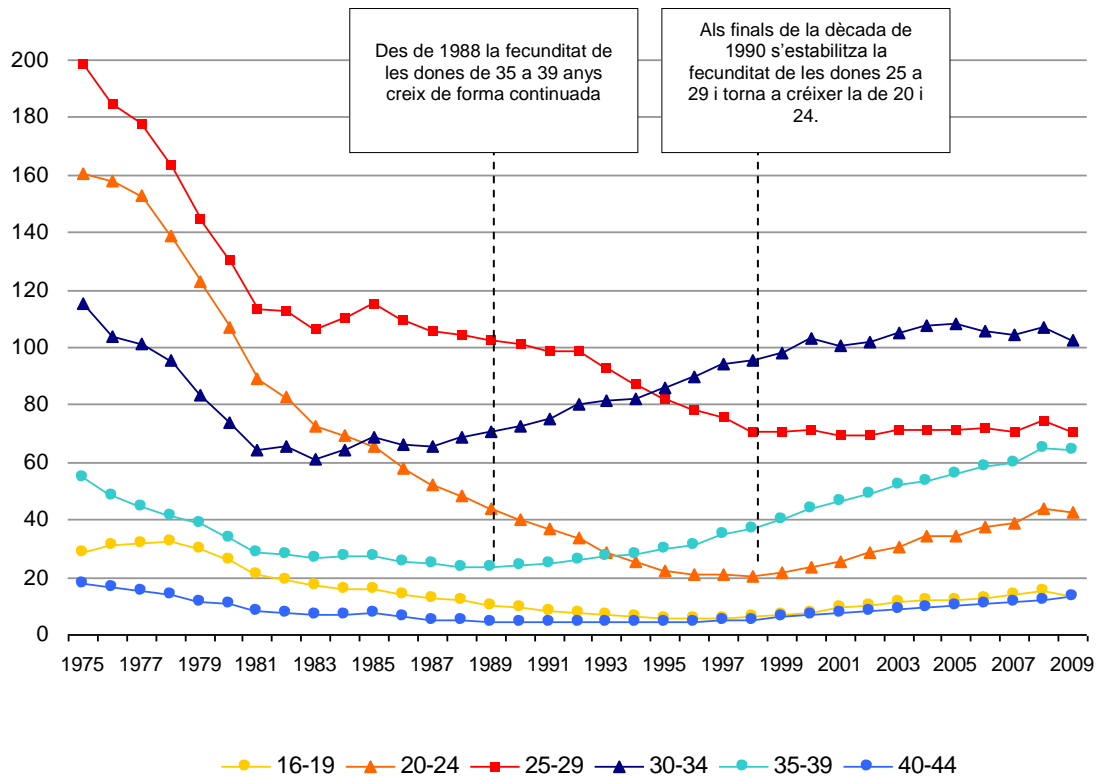
En segon lloc, la caiguda i posterior recuperació de l'indicador de fertilitat captura un canvi **en el calendari de la maternitat dins el cicle de vida fèrtil de les dones catalanes** (el qual no hauria d'implacar, necessàriament, una reducció del nombre de fills al final del cicle fèrtil de la dona). La tendència a postergar la maternitat a edats més avançades s'identifica clarament en el Gràfic 1.4, en què es mostren desagregades les taxes de fecunditat per grups d'edat (és a dir, els naixements per cada 1.000 dones de cada grup d'edat). Les taxes dels grups de 20a 24 anys i de 25 a 29 es redueixen dràsticament fins a finals de la dècada de 1990, només parcialment compensat pel creixement de les taxes en el grup de dones de 30 a 34 i de 35 a 39. Des de finals de la dècada dels noranta, per contra, s'estabilitza la fecunditat dels grups de 25 a 29 i de 30 a 34, i augmenta considerablement tant en els grups de 35 a 39, com de 20 a 24, donant lloc a un creixement dels índexs de fertilitat totals.

Gràfic 1.3 Indicador conjuntural de fertilitat per nacionalitats (Catalunya, 2002-2009)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística

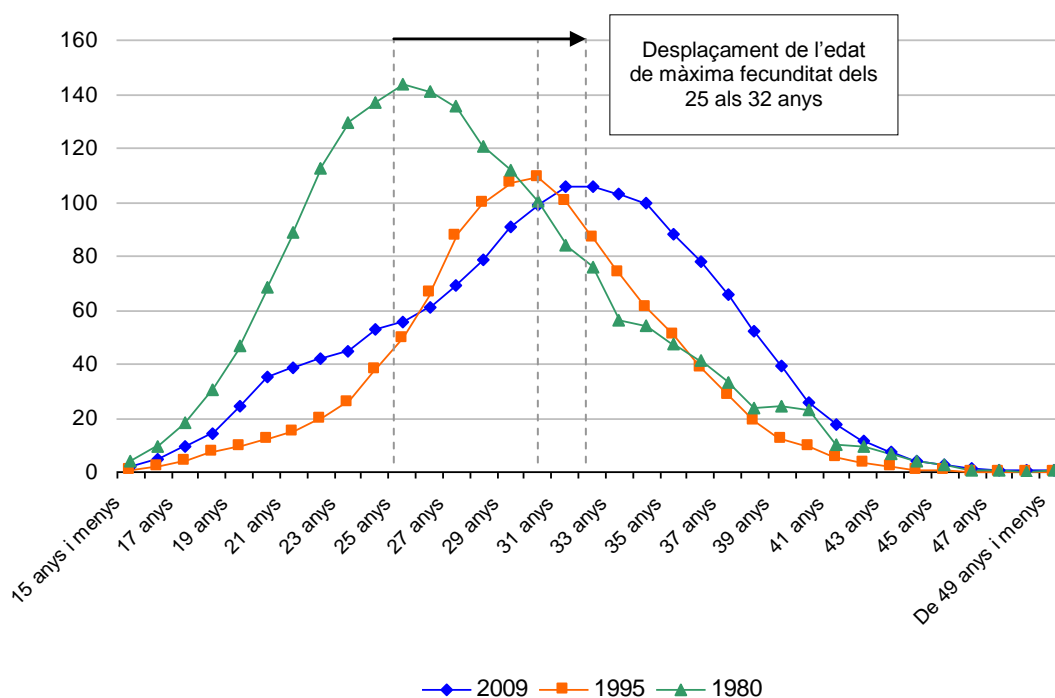
Gràfic 1.4 Taxes de fecunditat per grups d'edat (Catalunya, 1975-2009)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística

El gràfic 1.5 mostra les taxes de fecunditat per a cada any d'edat per a 2009, 1995 (el moment de mínima fertilitat) i 1980. D'una banda, s'aprecia el desplaçament dels màxims de fecunditat a edats cada cop més tardanes. De l'altra, s'hi pot observar com la corba de 2009 s'eixampla respecte la de 1995, mostrant una major dispersió de la fecunditat en tot el rang d'edats, amb valors més elevats tant en les dones de 20 a 30 anys, com en les de 30 a 40.

Gràfic 1.5 Taxes de fecunditat per edat (Catalunya)

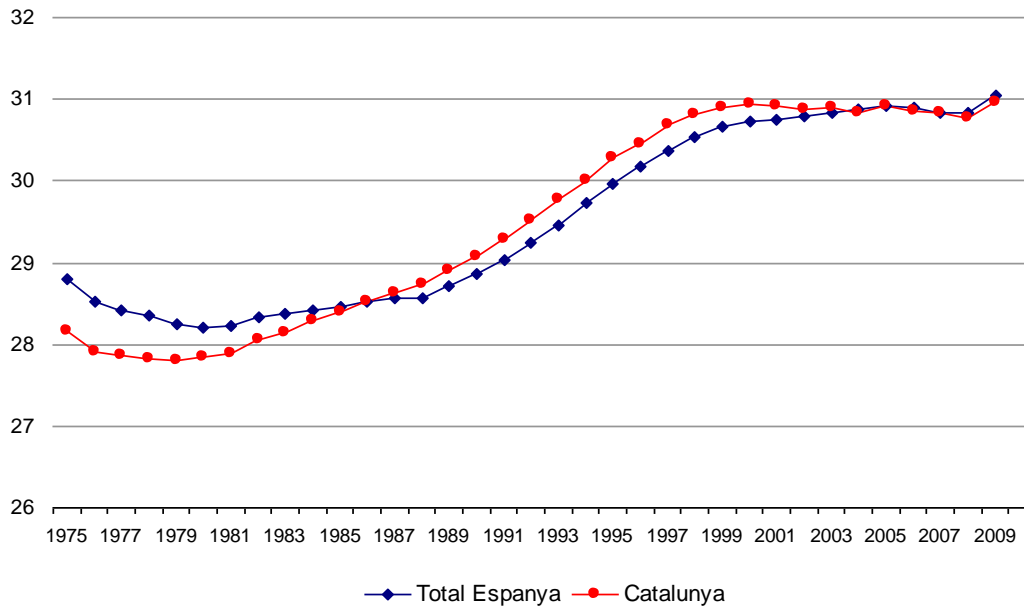

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística

El procés de postergació de la maternitat s'observa igualment en l'increment de l'edat mitjana en què les dones tenen els seus fills, que ha augmentat en tres anys al llarg de les dècades de 1980 i 1990, data a partir de la qual ha romàs estable al voltant dels 31 anys (Gràfic 1.6). D'altra banda, l'edat a la primera maternitat de les dones residents a Catalunya se situava l'any 2007 als 29,9 anys (5,3 anys més que al 1975), amb una diferència substancial entre les dones nascudes a Espanya (30,5 anys) i les nascudes a l'estranger (27,6) (Devoder, 2010).

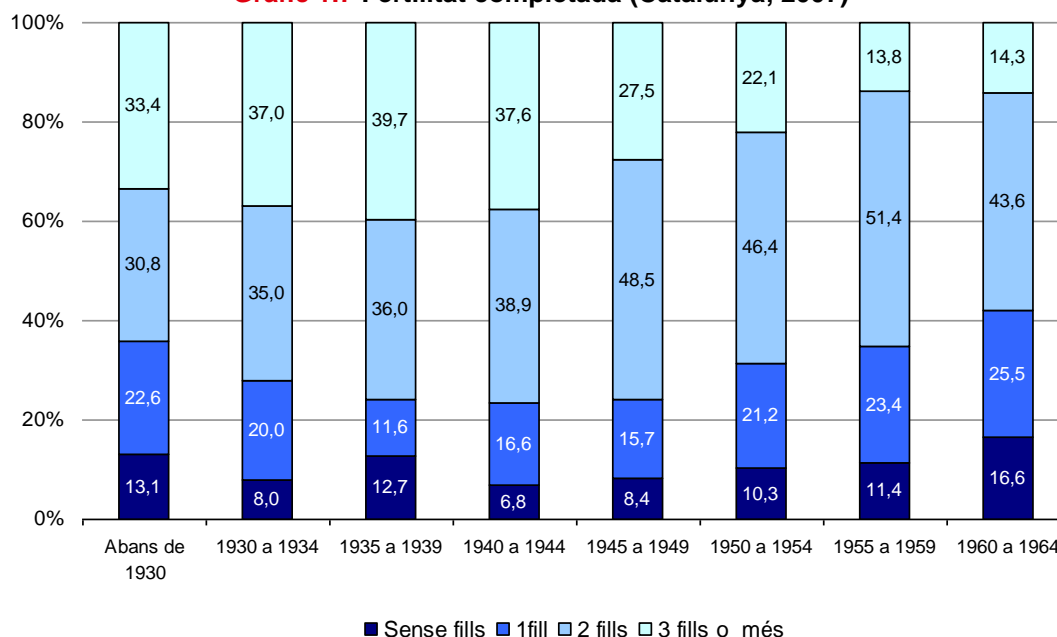
Alguns autors han destacat que el retard en l'edat a la maternitat s'emmarca dins una "síndrome de la posposició" generalitzada, per la qual determinats esdeveniments vitals s'han tendit a postergar en el temps. Emprant dades de l'Enquesta Demogràfica de Catalunya de 2007, Devoder (2010) mostra com aquest retard afecta tant l'edat de formació de la primera unió conjugal, com el temps mitjà d'espera entre la primera unió i el primer naixement (s'ha duplicat entre 1975 i 2007, fins assolir aproximadament 4,5 anys), la qual cosa incrementa el risc de dissolució de la parella abans de la primera maternitat i/o d'assolir el número de fills desitjats.

Gràfic 1.6 Edat mitjana a la maternitat (1975-2009)

Atès que s'ha produït un canvi substancial en el calendari de la maternitat, resulta especialment rellevant conèixer si, més enllà de les taxes conjunturals de fertilitat (que són molt sensibles a aquest canvis en el tempo de la maternitat), ha variat el número de fills que les dones tenen en completar el seu període vital fèrtil. El Gràfic 1.7 mostra les diferències entre cohorts, des de la de dones nascudes abans de 1930 fins a la de les nascudes entre 1960 i 1964 (que en el moment de l'Enquesta Demogràfica de 2007 tenien entre 43 i 47 anys, i constituïen, per tant, la darrera cohort per a la qual era possible conèixer aquesta informació). S'observa que la situació més prevalent per a totes les cohorts nascudes a partir de 1940 és la de tenir dos fills, si bé destaca **un creixement continuat tant de la infecunditat permanent** (fins atènyer un 16,6% de les dones nascudes entre 1960 i 1964) **com del percentatge de dones que completen el seu cicle fèrtil amb un sol fill** (un 25,5% d'aquesta mateixa cohort). Per contra, **el percentatge de dones amb tres o més fills ha passat a ser inferior al 15%.**

Gràfic 1.7 Fertilitat completada (Catalunya, 2007)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta Demogràfica de Catalunya, 2007

Quadre 1.1: Com es mesura la fertilitat?

La manera més senzilla de fer-ho és calcular la **taxa de natalitat**, que indica el número de naixements vius per cada 1.000 habitants, en un lloc i any determinat. El problema d'aquest indicador és que el denominador contempla tota la població, i no únicament aquella biològicament capaç de tenir fills, per la qual cosa no indica de forma gaire acurada el comportament reproductiu.

Una mesura més precisa és l'**indicador conjuntural de fertilitat (ICF)**, que indica el número de fills vius que una dona tindria al llarg del seu període de vida fèrtil (normalment es calcula entre els 15 i 44 o 49 anys), si en cada any del seu cicle de vida fèrtil tingués el mateix número de fills que tenen, de mitjana, les dones d'aquella mateixa edat en aquell mateix país i any. L'ICF proveeix, a més, un llindar important: el nivell de reemplaçament o de reposició, que se sol situar al voltant del 2,1 fills per dona. El major problema de l'ICF és que és molt sensible als canvis en el calendari de la maternitat. Per exemple, el descens de l'ICF als països industrialitzats entre els anys setanta i vuitanta està distorsionat pel retard en l'edat de la maternitat, i sobrerrepresenta els canvis reals en el número total de fills que les dones tenen en el conjunt del seu període de vida fèrtil.

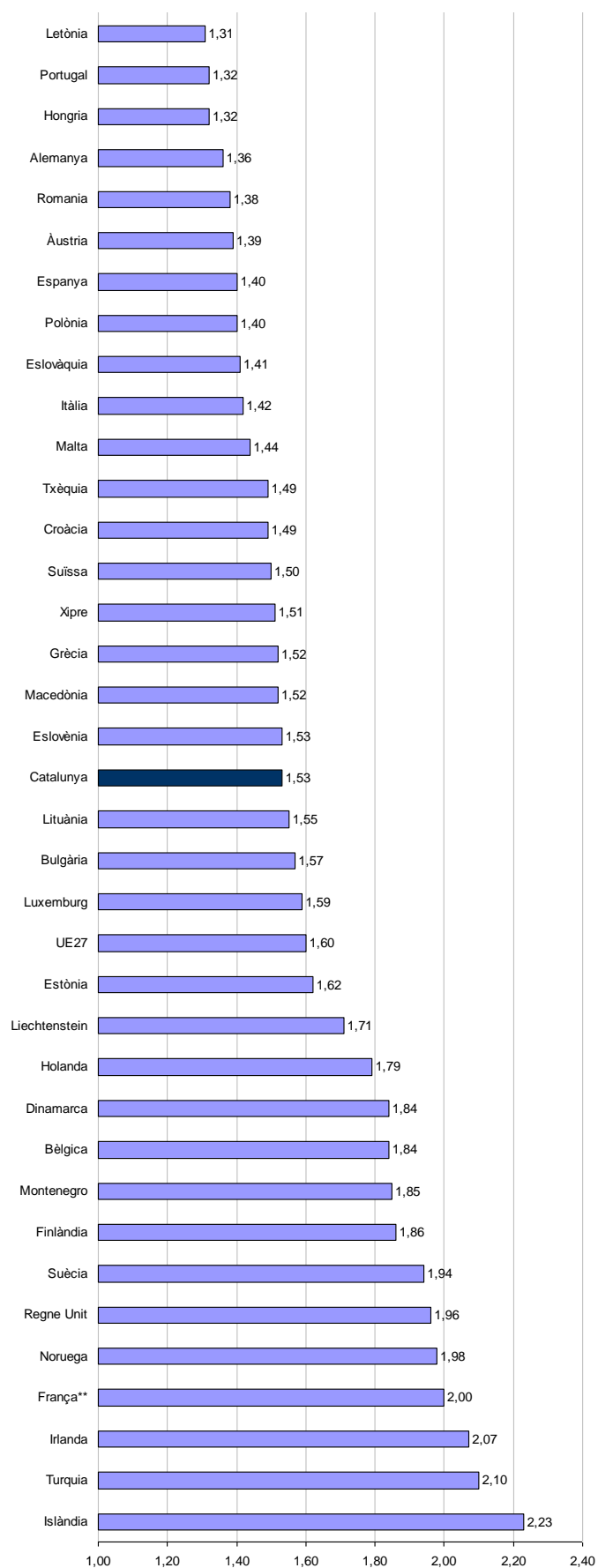
Una mesura que evita aquestes distorsions és la **taxa de fertilitat completada** (o CFR, per Cohort Fertility Rate), que indica el número de fills que, de mitjana, té una dona d'una cohort particular en completar el seu període vital fèrtil. La CFR és el millor indicador de comportament, però té un gran inconvenient: només es pot calcular per a les dones que ja han completat (o gairebé) el seu cicle fèrtil (quan compleixen 44 o 49 anys), i no és un bon indicador per detectar canvis de comportament en les dones més joves.

En paraules de Bonoli (2008) "els estudis sobre la fertilitat han d'encarar un dilema: o bé se centren en les cohorts que ja han completat la seva vida fèrtil, i llavors descriuen situacions que potser ja no existeixen, o bé se centren en les cohorts que encara estan en edat reproductiva, però llavors perden la informació sobre les decisions reproductives que aquestes cohorts poden prendre en els anys de vida fèrtil que els hi resten".

Quina és la situació de Catalunya en el context espanyol i internacional? En comparar els indicadors demogràfics catalans amb els d'altres Comunitats Autònomes i països, s'observa que:

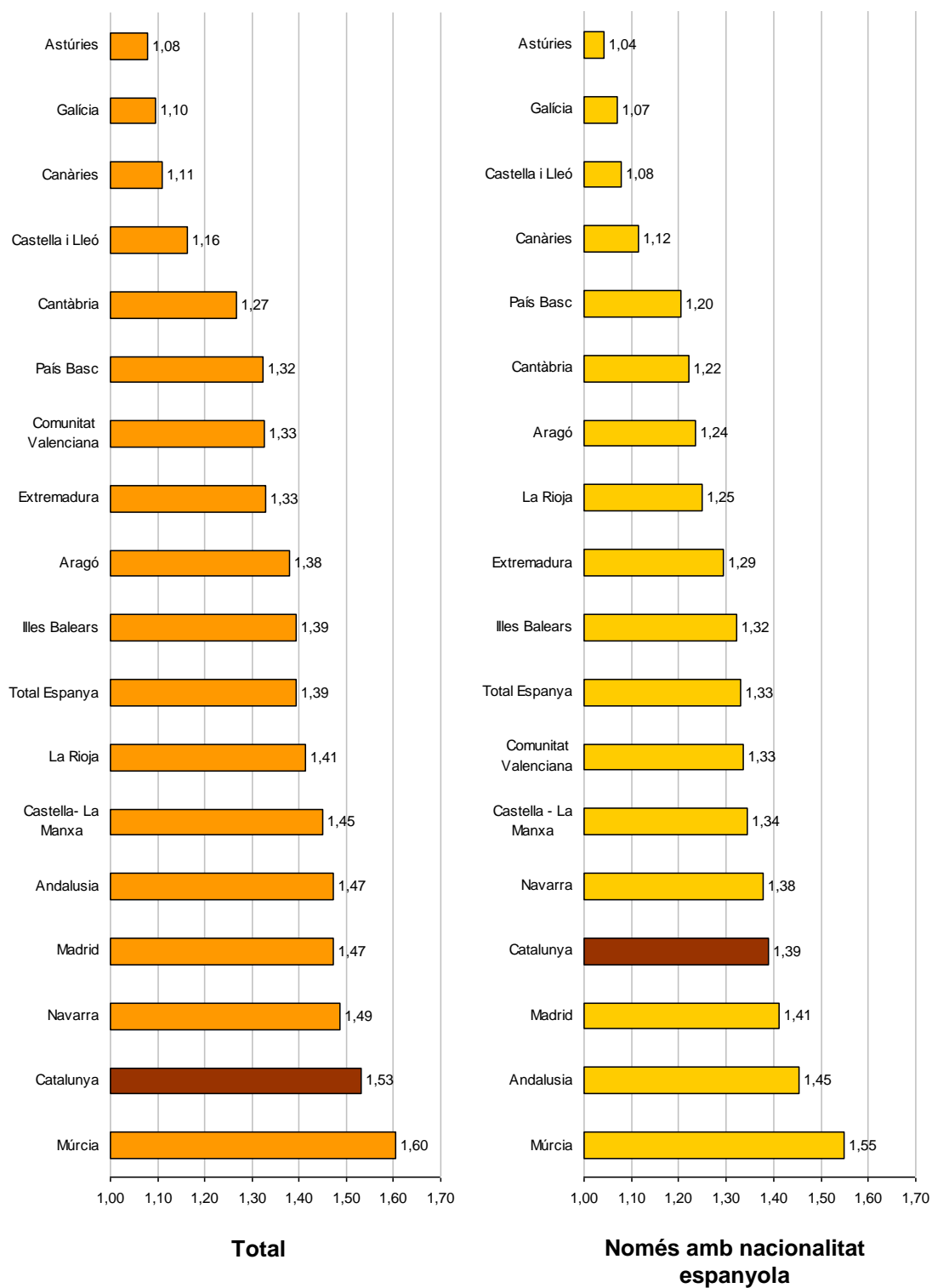
- **L'indicador conjuntural de fertilitat de Catalunya es troba justament a la mediana de la distribució de la Unió Europea de 2009**, és a dir, la meitat de països tenen un valor més alt i l'altre meitat un valor més baix. El valor de 1,53 de Catalunya és substancialment per sota del dels països europeus que més s'apropen a la taxa de reposició (els països escandinaus, Irlanda, França i el Regne Unit), i per sobre el grup dels països amb la fertilitat "més baixa d'entre les baixes" (països ex-comunistes com Letònia, Hongria i Romania; del sud d'Europa, com Portugal, Itàlia i el conjunt d'Espanya; així com Alemanya i Àustria). (Gràfic 1.8)
- **En el context espanyol, Catalunya té el segon indicador conjuntural de fertilitat més alt, només darrera la Regió de Múrcia**; i el quart quan es considera només la població autòctona (per darrera de Múrcia, Andalusia i la Comunitat de Madrid). (Gràfic 1.9)
- En termes de fertilitat completada, **Catalunya combina un percentatge relativament alt de dones que finalitzen el seu cicle fèrtil sense haver tingut cap fill i un percentatge molt baix de dones que ho fan havent donat a llum més de dos fills**. Comparativament, alguns països de la OCDE presenten taxes similars d'infecunditat permanent a la de Catalunya, però mantenen unes taxes de fertilitat completada més altes gràcies a una elevada prevalença de famílies grans. Per exemple, la taxa d'infecunditat permanent de Catalunya (16,6%, per a la cohort de 1960 a 1964) és similar a la de països com els EUA o Suècia (16,0% i 15,1%, respectivament); en canvi, el percentatge de dones d'aquesta mateixa cohort que completen la seva vida fèrtil amb més de dos fills és la meitat a Catalunya que als altres dos països (14,3%, 30,6% i 30,0%). França, un país referent per haver assolit pràcticament la taxa de reposició amb unes característiques socioeconòmiques i culturals relativament semblants a les de Catalunya, manté la taxa d'infecunditat permanent al voltant del 10%, mentre que més d'un 30% de les dones completen la seva vida fèrtil amb tres o més fills. (Gràfic 1.10)
- Finalment, amb 29,9 anys, **Catalunya presenta una edat mitjana a la primera maternitat en l'extrem més alt de la distribució dels països de la OCDE**, només superada per Alemanya i el Regne Unit. Amb l'excepció notòria d'aquest darrer país, la primomaternitat tardana està generalment associada a una menor fecunditat. (Gràfic 1.11).

Gràfic 1.8 Indicador conjuntural de fertilitat (UE i Catalunya, 2009)

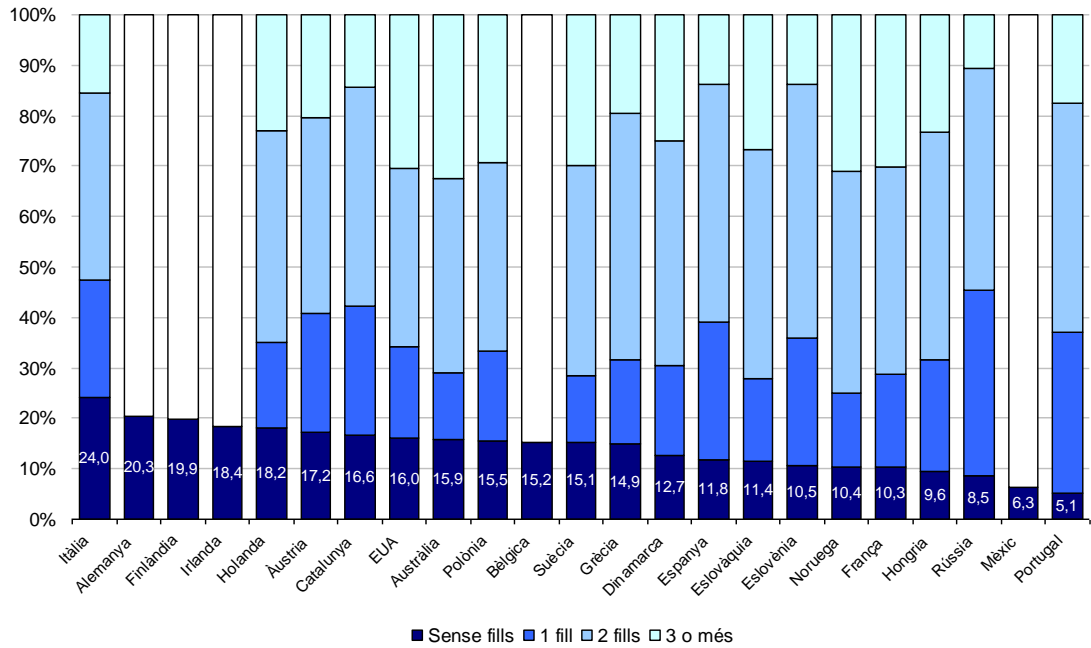
Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'EUROSTAT, excepte Catalunya (dades INE)

Gràfic 1.9 Indicador conjuntural de fertilitat (Comunitats Autònomes, 2009)

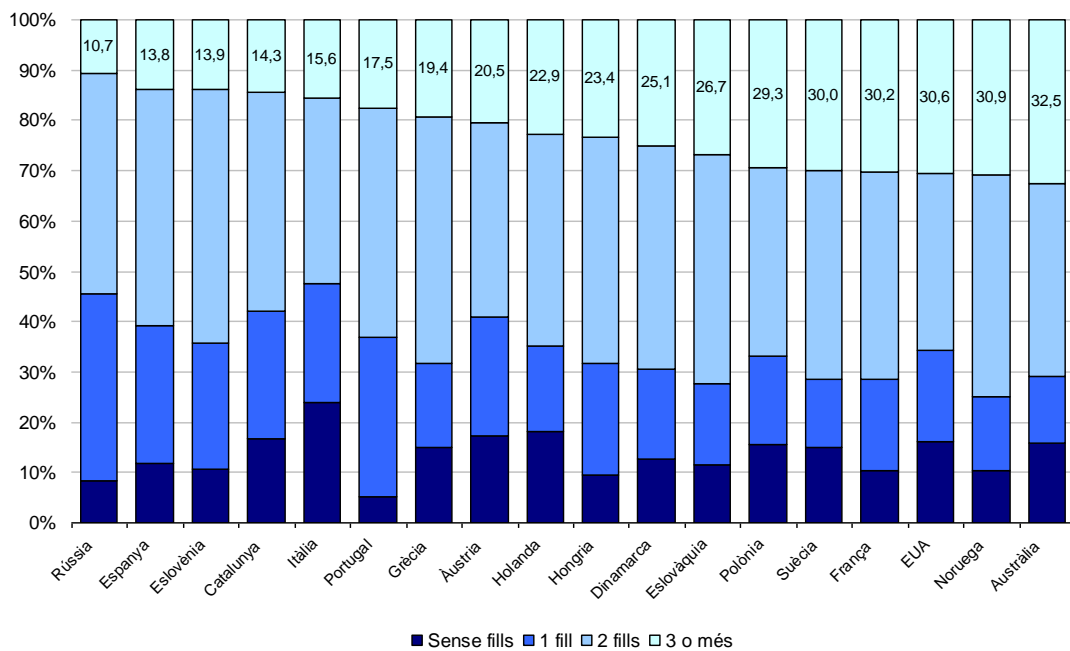
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística

Gràfic 1.10 Fertilitat completada de la cohort de 1965 (o la darrera disponible) als països de la OCDE (ordenat segons el percentatge de dones sense fills)

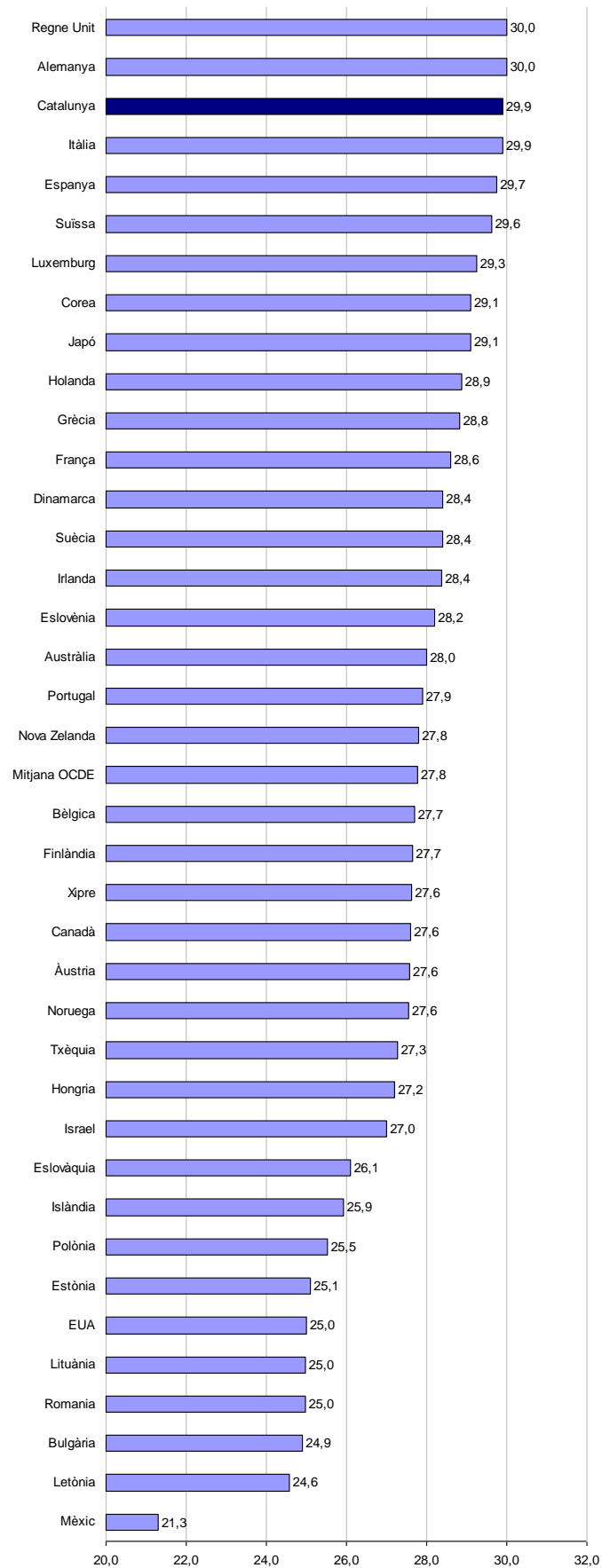
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la OCDE (2011) i de l'Enquesta Demogràfica de Catalunya (2007)

Gràfic 1.11 Fertilitat completada de la cohort de 1965 (o la darrera disponible) als països de la OCDE (ordenat segons el percentatge de dones amb tres o més fills)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la OCDE (2011) i de l'Enquesta Demogràfica de Catalunya (2007)

Gràfic 1.11 Edat mitjana a la primera maternitat (OCDE, 2008 i Catalunya, 2007)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la OECD Family Database, i de l'Enquesta Demogràfica de Catalunya

2. Què explica el declivi de la fertilitat?

La caiguda de la fertilitat a tots els països industrialitzats a nivells per sota la taxa de reposició, i la constatació que existeix una notable variació en la intensitat i calendari d'aquesta caiguda i dels posteriors repunts, tant entre països com entre grups socials, ha menat a la producció d'un corpus de recerca extens per esclarir què determina el comportament reproductiu de les persones. L'anàlisi dels determinants de la fertilitat, més enllà del seu valor científic, és d'especial interès per a la formulació de polítiques de foment de la fertilitat, tant per reconèixer els determinants més susceptibles de ser adreçats mitjançant la intervenció pública, com per identificar els instruments d'intervenció potencialment més efectius.

Dissortadament, no existeix una única teoria, d'acceptació generalitzada, que doni una resposta integrada a la pregunta que encapçala aquesta secció i que permeti bastir els fonaments teòrics de la intervenció pública. La diversitat d'elements que influeixen en la decisió de tenir un fill integra factors culturals, biològics, tecnològics, econòmics, de relacions de gènere, genètics, geogràfics, històrics, religiosos, mèdics, d'estructura social, així com els incentius positius i negatius creats per un extens conjunt de polítiques públiques, des de la provisió de l'educació preescolar fins al sistema de pensions. Per aquest motiu proliferen estudis parcials sobre la influència d'aquest determinant o aquest altre, que alguns diversos autors han estructurat en diferents perspectives teòriques (entre d'altres, McDonald (2000), Esping-Andersen (2007), OCDE (2011)), de les quals destaquem les següents:

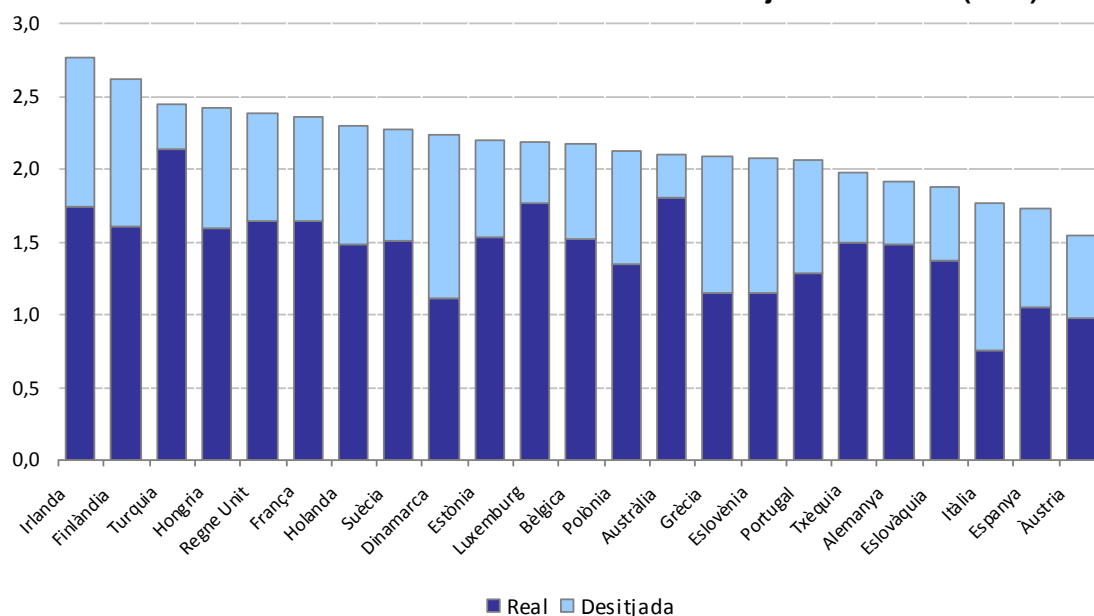
1. **La difusió dels valors post-materialistes:** Una de les perspectives teòriques clàssiques explica el declivi de la fertilitat en funció d'una evolució de les normes culturals predominants vers la cerca de la satisfacció i la llibertat individuals, la qual cosa ha donat lloc a estils de vida i relacions personals menys estandarditzades. En aquest context, la reproducció no queda necessàriament relegada, però entra en competència amb altres prioritats, com ara estendre més anys l'educació, consolidar la carrera professional o viure sol, entre altres fonts de satisfacció individual. Aquesta teoria és coherent amb determinats fenòmens relacionats amb la reducció de la fertilitat, com ara la reducció i el retard de la formació d'unions conjugals, l'increment de les ruptures, o la preferència per tenir fills més tard. Tanmateix, la teoria resulta poc convincent per explicar certes diferències entre països (per exemple, la menor fertilitat dels països mediterranis respecte els anglosaxons), les variacions temporals de la fertilitat dins d'un mateix país, i, molt especialment, no aclareix perquè de forma coherent entre diferents països, les persones expressen a les enquestes que voldrien tenir un número de fills superior als que realment tenen. L'existència d'aquest diferencial entre la quantitat de fills desitjats i els tinguts (el *child gap* o *fertility gap*, a la literatura en anglès, vegeu el quadre 2.1) sembla indicar que, més enllà que la preferència per tenir fills s'hagi reduït, hi ha factors que impedeixen que els ciutadans puguin donar compliment als seus objectius de fertilitat.

Quadre 2.1 El *child gap* a Espanya i Catalunya

L'existència del *child gap*, el diferencial entre la fertilitat desitjada i la real, és a la base de les justificacions teòriques de les polítiques de promoció de la fertilitat. En virtut d'aquest diferencial, l'objectiu de les polítiques no és interferir en les preferències dels individus per formar una família, sinó eliminar les barreres que impedeixen a les persones tenir tants fills com desitgin (les quals són fruit, sovint, dels efectes col·laterals d'altres polítiques públiques).

Tanmateix, la interpretació d'aquest diferencial no està lliure de controvèrsies. D'una banda, com s'explica al quadre 1.1, l'indicador conjuntural de fertilitat d'un any determinat pot no indicar correctament la fertilitat "real", i estar esbiaixada per una tendència a posposar la maternitat. De l'altra, les respostes sobre el número de fills desitjats en una enquesta poden reflectir normes socials (més que no pas el que l'enquestat realment considera com el número ideal), o bé anticipar les dificultats per a tenir un número de fills més elevat. A més, les respostes tendeixen a ser molt volàtils, ja que varien amb l'edat i el número de fills previs. En un esforç per corregir aquest darrer problema, la OCDE ha realitzat una estimació de la fertilitat desitjada basada en demanar a les dones de 25 a 39 anys quants fills addicionals que voldrien, comptant els que ja tenien. El resultat d'aquesta estimació es mostra al gràfic 2.1 i mostra dos trets interessants: primer, que l'existència del diferencial és comú a tots els països de la OCDE, si bé amb magnituds molt variables. Segon, que en alguns països, la fertilitat desitjada és ja per sota els dos fills per dona, entre ells Espanya, amb un 1,73. Això vol dir que l'eliminació del diferencial no implicaria, per si sola, l'assoliment d'una fertilitat per sobre el nivell de reposició.

Gràfic 2.1 El diferencial entre la fertilitat real i la desitjada a la OCDE (2006)

Font: OCDE (2011), a partir de dades de l'Eurobaròmetre, 2006.

A Catalunya, l'únic càlcul del diferencial del qual tenim coneixement es el realitzat per Flaquer (2009) sobre les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya de 2006. Flaquer troba que el número de fills desitjats és al voltant de 2,4 fills per dona, uns 0,8 per sobre de la fertilitat real. El número de fills desitjats i la mida del diferencial varien segons el nivell d'instrucció de les dones: a menor nivell d'instrucció, major és el número de fills desitjats i menor el diferencial. Així, les dones sense estudis tenen gairebé tots els fills que desitgen (97,3%), mentre que les dones amb estudis superiors tenen només el 43,6%.

2. **El cost dels infants:** La segona perspectiva teòrica que explica el declivi de la fertilitat prové de la microeconomia, i considera la fertilitat com el resultat d'una decisió racional en què els potencials progenitors ponderen els costos i beneficis de tenir fills per maximitzar llur utilitat, en funció tant de les seves preferències com de les restriccions que els imposa la seva renda. Des d'aquesta perspectiva, el declivi de la fertilitat respondria fonamentalment a un increment generalitzat dels costos de tenir fills, que al seu torn en reduiria la "demanda". Aquest increment dels costos es deuria a:

- Els costos directes que es deriven del consum de béns i serveis associats als infants (com ara menjar, roba, guarderia, educació o un habitatge més gran), que segons algunes estimacions sumen entre el 15% i el 30% del pressupost d'una parella equivalent sense fills (OCDE, 2011).
- Els costos d'oportunitat en què incorren els progenitors pel fet de dedicar temps a la cura dels seus fills. En la mesura que aquesta dedicació suposi deixar de treballar, treballar menys hores, o debiliti d'alguna manera la carrera professional del progenitor, els fills impliquen un cost en termes de renúncia a rendes del treball presents i futures. En tant que les desigualtats entre gèneres a la llar es mantinguin, aquests costos d'oportunitat afecten primordialment les dones. En aquest sentit, Sigle-Rushton i Waldfogel (2007) estimen que el valor de la penalització que suposa tenir dos fills als 25 i 27 anys per a una dona que treballa suposa entre el 58 i el 54% de la renda acumulada a la vida a Alemanya i Holanda, el 42 % al Regne Unit, i entre el 11% i el 20% a Finlàndia, Noruega, Suècia i els EUA.

Una de les implicacions més importants d'aquesta teoria és que els costos de tenir un fill seran majors com més gran sigui el capital humà de la dona: a major nivell de formació, més elevat tendeix a ser el seu salari actual i potencial, i més alt és el cost d'oportunitat de no treballar i/o de deixar d'avançar en la carrera professional per poder tenir cura del fill. D'una banda, això explica que la fertilitat hagi caigut des de mitjan dels anys seixanta o setanta (segons el país), a mesura que augmentava el nivell formatiu i les oportunitats laborals de les dones i, en conseqüència, els costos d'oportunitat dels fills. De l'altra, la teoria és coherent amb la menor fecunditat relativa de les dones amb una major renda i/o nivell d'estudis observada a molts països industrialitzats. Finalment, explica la tendència a postergar la maternitat a edats més avançades, quan la carrera professional de les dones es troba més consolidada i l'efecte sobre les seves expectatives professionals i salarials és més petit.

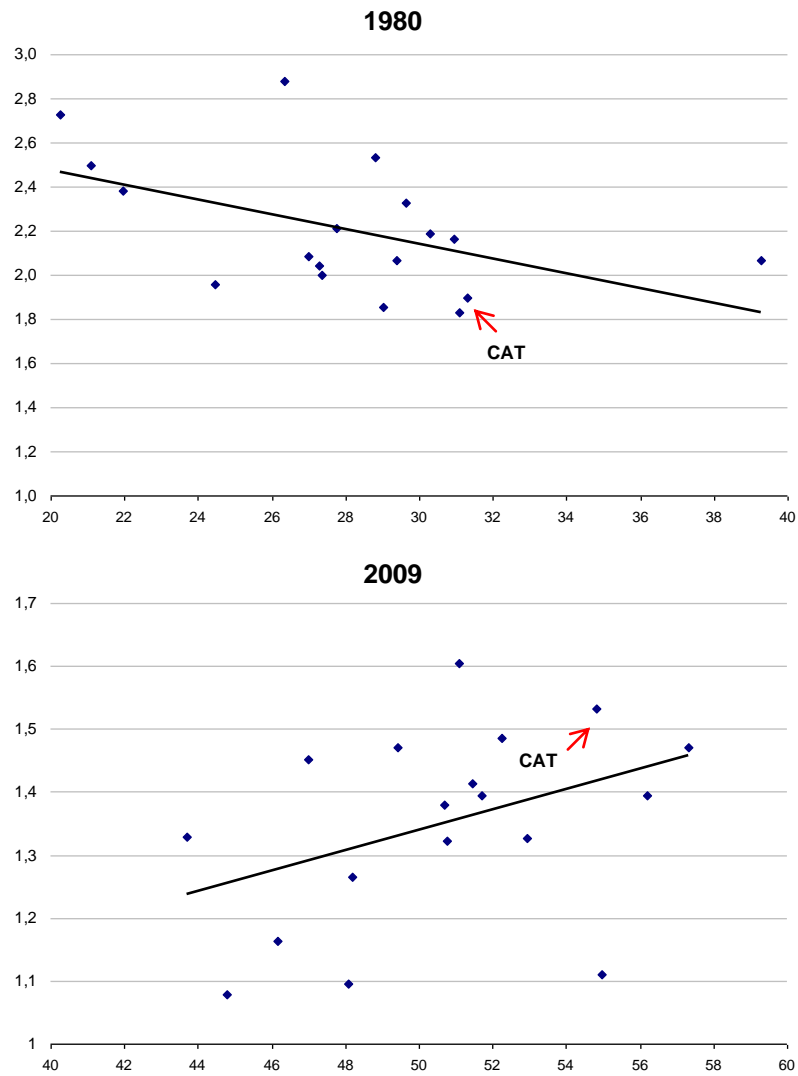
No obstant això, aquesta teoria presenta algunes deficiències per explicar el canvi de tendència observat en els darrers anys, pel qual les dones amb major formació i millors feines presenten una major fecunditat relativa en determinats països. Així, Forssen i Ritakallio (2006) troben evidències a Dinamarca, Finlàndia, Suècia i Bèlgica (però no a Alemanya ni França) que la proporció de

dones de 36 a 46 anys que no havia tingut cap fill era menor entre les dones que havien assolit un major nivell educatiu que entre les menys formades, malgrat que la primera maternitat del primer grup era més tardana. Baizan (2007) mostra que al Regne Unit i Itàlia, i de forma no estadísticament significativa a Espanya, les mares (d'almenys un fill) amb educació universitària tenen més probabilitats de tenir un fill addicional que la resta, mentre que les mares amb contractes temporals tenen una probabilitat substancialment menor que les que tenen un contracte indefinit. A més a més, els estudis comparatius entre països mostren que la relació entre la participació femenina al mercat laboral i la fertilitat, que havia estat tradicionalment negativa, s'ha revertit: la fertilitat és ara més alta on les dones treballen més, i no pas al contrari, com caldria preveure si el major determinant fos el cost d'oportunitat dels fills (vegeu, a la pàgina següent, els gràfics 2.2 i 2.3 de comparació entre Comunitats Autònomes i entre països de la OCDE).

Malgrat aquestes limitacions, aquesta perspectiva teòrica és més rellevant per al disseny de polítiques de foment de la fertilitat que l'anterior, ja que els costos derivats de tenir fills, tant els directes com els d'oportunitat, són susceptibles de ser reduïts per mitjà de la compensació (a través de transferències econòmiques i deduccions fiscals per infant a càrrec), així com d'intervencions que redueixin la necessitat i l'efecte d'interrompre l'activitat laboral per motiu de criar un fill (com ara els permisos per maternitat i paternitat, la provisió de serveis de guarderia o la racionalització dels horaris laborals). L'efectivitat d'aquest tipus de política dependrà del grau en que els costos siguin, efectivament, un determinant rellevant de la fertilitat, i de la capacitat de les intervencions públiques per alterar-los substancialment.

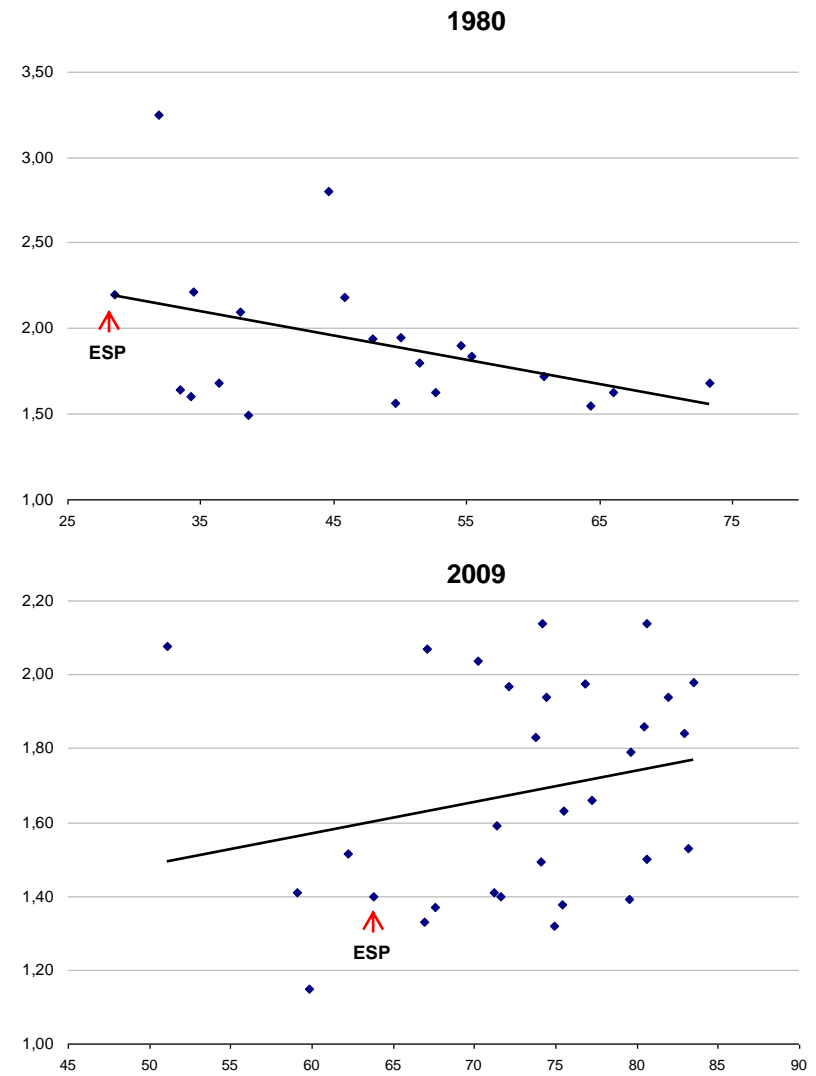
3. **Els riscos socials:** Alguns autors han suggerit que la baixa fertilitat podria no estar tan motivada per les creixents oportunitats laborals de les dones (i els consegüents costos d'oportunitat de la maternitat), sinó precisament per la manca d'oportunitats dels joves, que deriven en una inseguretats vital poc compatible amb la maternitat. En aquest sentit, Esping-Andersen (2007) destaca que la síndrome de la posposició exposada a la secció anterior estaria motivada per dos factors causals ben diferents: d'una banda, la tendència a demorar la vida independent i el matrimoni per factors culturals i de canvi en el rol social de la dona. De l'altra, els riscos socials que afecten bona part dels joves, entre els quals destaquen la precarietat laboral, l'atur juvenil i les dificultats en l'accés a l'habitatge, i que explicarien determinades davallades històriques de la fertilitat (com la de la dècada de 1930), així com la intensitat de la caiguda de la fertilitat als països del sud i de l'est d'Europa en les darreres dècades. En l'actualitat, argumenta Esping-Andersen, el nexes causal entre els factors d'inseguretats i la fertilitat no passaria tant per la situació laboral de l'home, com succeïa en el passat, sinó la de la dona, atesa la voluntat majoritària de les dones de desenvolupar la seva pròpia carrera professional i assolir l'autonomia econòmica.

Gràfic 2.2 Associació entre la taxa d'activitat femenina i l'indicador conjuntural de fertilitat de les Comunitats Autònomes

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Nacional de Estadística

Gràfic 2.3 Associació entre la taxa d'ocupació femenina i l'indicador conjuntural de fertilitat dels països de la OCDE

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la OCDE (2011)

En coherència amb aquesta perspectiva, Baizan (2007) mostra que a l'Estat espanyol un contracte temporal (respecte un d'indeïnit), a igualtat d'altres característiques de les mares, redueix significativament la probabilitat de tenir un fill addicional. D'altra banda, l'associació positiva entre la participació laboral femenina i la taxa de fertilitat observada als gràfics 2.2 i 2.3 podria estar indicant, precisament, que allà on les dones tenen més oportunitats per accedir al mercat laboral i assolir un nivell mínim de seguretat econòmica les barreres a la maternitat són menors, (si bé la interpretació de l'associació entre dues variables és ambigua, i l'explicació podria consistir en què les dones amb més fills tenen major necessitat de treballar, o que hi ha una tercera causa que explica tots dos fenòmens, com per exemple, unes millors polítiques de conciliació).

En la mesura que els riscos socials siguin un determinant rellevant de la baixa fertilitat, les intervencions públiques més adients passarien pels àmbits de l'educació, el mercat laboral i la protecció de la desocupació, així com el mercat de l'habitatge; més que no pas pel de les polítiques de família.

4. **Les asimetries en les relacions de gènere:** alguns autors han especulat que la intensitat del declivi de la fertilitat als països mediterranis podria estar causada pel conflicte entre el nou rol i preferències de les dones, i la resiliència del model de família tradicional basat en l'asimetria de rols entre gèneres. En aquest sentit, la decisió d'una dona de ser mare (o de tornar-ho a ser) podria dependre del grau de participació del pare (real o esperat) en la cura dels fills, amb la qual cosa la preeminència de certs valors familiaristes tradicionals estaria jugant en contra de la fertilitat (McDonald, 2002; Esping-Andersen, 2007). A favor d'aquesta teoria, alguns estudis en països escandinaus mostren que la participació del pare en la cura del primer fill (i més específicament l'ús del permís de paternitat) està significativament associada a la probabilitat d'una segona maternitat (Duvander i Andersson, 2003). Resulta incert, tanmateix, el grau en que les polítiques públiques poden contribuir a amortir aquest conflicte.

3. Poden les polítiques públiques incrementar la fertilitat?

Vistos els determinants de la fertilitat, poden les polítiques públiques fer més fàcil (o menys costós) tenir fills? I en cas que sigui així, quins instruments són els més efectius i sobre quins grups de població tenen un major efecte? La formulació de polítiques públiques explícitament adreçades a facilitar la fertilitat s'ha anat estenent entre els països industrialitzats, a mesura que s'han fet més paleses les conseqüències incertes d'una baixa fertilitat sobre la viabilitat de l'estat del benestar, i que les intervencions s'han definit amb l'objectiu d'eliminar les barreres perquè les persones puguin realitzar els seus desitjos de fertilitat. El grau d'adaptació de les institucions als canvis en les aspiracions de les dones quant a l'educació, l'ocupació i els drets reproductius pot ser considerat un determinant de la fertilitat de propi dret, i és, possiblement, el factor causal més important darrera de l'increment de la fertilitat en determinats països a partir dels anys noranta.

En aquest capítol ens preguntem en què consisteixen aquestes adaptacions, i quines polítiques aconseguen fer l'estat del benestar més sensible a les necessitats dels qui volen formar famílies, si bé la relativa novetat d'aquest objectiu en les polítiques públiques, així com la complexitat i diferent susceptibilitat a la intervenció pública dels múltiples determinants de la fertilitat dificulten les respostes. Adrecem primer la qüestió sobre què fan els governs per intentar facilitar la fertilitat, i continuació, què és el que sembla funcionar millor, a la llum de les evidències empíriques acumulades fins a la data.

3.1 Què fan els governs per incrementar la fertilitat?

La major part de les intervencions públiques de foment de la fertilitat no són intervencions genuïnament noves, sinó un desenvolupament de polítiques de suport a les famílies preexistents, a les quals s'ha incorporat l'objectiu de l'increment de la fertilitat (afegint-lo a d'altres, com la protecció i la garantia d'igualtat d'oportunitats de la infància, la conciliació de la vida laboral i familiar, o la igualtat de gèneres; vegeu el quadre 3.1):

- 1) El **suport econòmic a les famílies amb infants**, adreçat a compensar part dels costos associats als infants. D'acord amb la teoria econòmica, l'abaratiment de l'opció de tenir un fill hauria d'augmentar-ne la "demanda", i per tant la fertilitat. Les polítiques de suport econòmic es divideixen en dos grans categories:
 - Les **prestacions econòmiques per fills a càrrec**, que impliquen la transferència d'un ajut monetari a les famílies, la quantitat i durada del qual sol variar segons l'edat dels fills, l'estructura de la llar, el número de fills previs, la renda de la llar, l'edat de la mare, i/o la situació laboral

dels progenitors (generalment de la mare). En alguns països pren la forma d'un sol pagament en néixer l'infant (conegut com a *baby bonus* o xec-nadó), mentre que en altres implica el pagament d'una quantitat periòdica (generalment, anual o mensual) fins que l'infant ateny un determinat llindar d'edat.

Quadre 3.1 La multiplicitat d'objectius de les polítiques de suport a les famílies

Les polítiques de suport a les famílies, com les prestacions per infant a càrrec, els serveis per a la cura dels infants i les mesures per facilitar la conciliació no solen tenir com a únic objectiu facilitar la fertilitat. De fet, l'objectiu natalista sovint no és explícit, per bé que la influència potencial d'aquestes polítiques públiques sobre decisions reproductives de la població és clara. Entre els objectius complementaris de les polítiques de família destaca la protecció de la infància, la garantia de la igualtat d'oportunitats dels infants, i la igualtat d'oportunitats entre homes i dones.

El suport econòmic a les famílies (més enllà d'abaratir els infants i augmentar-ne la quantitat), sol tenir per objectiu de millorar-ne la qualitat per mitjà de facilitar a les famílies l'adquisició de bens i serveis relacionats amb el benestar material dels infants (com ara menjar i roba) o amb el seu desenvolupament cognitiu (com ara llibres o escoles bressol). En la mesura que aquests ajuts estiguin condicionats a la renda, l'objectiu sol centrar-se en garantir el benestar dels infants de les famílies més vulnerables. En ocasions, el suport econòmic es condiona de forma combinada a un nivell de renda baix com a la participació laboral de les mares, amb l'objectiu d'incrementar la inserció laboral dels beneficiaris dels programes de protecció social, prevenir la maternitat doni lloc a la desconexió del mercat laboral, i incrementar la renda de les llars pobres per l'efecte combinat del salari i l'ajut econòmic (i millorar, en conseqüència, el benestar dels infants).

Existeix un mitjà alternatiu pel qual els ajuts econòmics poden incrementar el benestar dels infants: les famílies poden emprar l'ajut per comprar temps lliure per estar-se a casa amb l'infant (això és, emprar el suport econòmic per allargar el permís de maternitat o paternitat més enllà del període remunerat, o estar més temps sense buscar feina). De fet, les conclusions de González (2011) indiquen que aquest va ser el principal efecte del xec nadó de 2.500 € introduït a Espanya l'any 2007: la despesa en bens i serveis relacionats amb els infants no va variar, però es va incrementar el temps passat per l'infant amb la mare. En la mesura que aquesta dedicació addicional en el primer any de vida reverteixi en el benestar de l'infant (en comparació amb altres formes de cura) aquest impacte serà positiu. Per contra, si l'allargament d'aquest període de sortida del mercat laboral compromet la participació laboral futura de la mare, pot arribar a implicar una reducció de la renda familiar a mig i llarg termini.

De forma similar, la universalització de l'educació en la primera infància mitjançant l'accés gratuït o a preus reduïts a les escoles bressol sol tenir el doble objectiu de facilitar la participació laboral dels progenitors (i per aconseguir que els fills no malmetin les opcions laborals dels progenitors); i promoure el desenvolupament cognitiu dels infants. Existeix, en aquest sentit, literatura abundant que corrobora la importància de l'educació en la primera infància en l'èxit educatiu posterior.

- Les **deduccions fiscals per fill a càrrec**, que solen variar segons els mateixos paràmetres que les prestacions econòmiques. La vinculació d'aquesta forma de suport econòmic a l'impost sobre la renda sol condicionar la seva percepció a la participació en el mercat laboral d'almenys un dels progenitors. En ocasions, tanmateix, les deduccions fiscals són reintegrables, talment que els declarants amb fills a càrrec poden tenir dret a una devolució superior al que hagin de pagar en concepte de renda (és a dir, les famílies poden cobrar el 100% de la prestació encara que no tinguin feina, o que la quantitat de la prestació superi les seves obligacions fiscals). En aquests casos, les deduccions són conceptualment anàlogues a les prestacions econòmiques, i tan sols varia el mecanisme de pagament.

La taula A.1, a l'apèndix, mostra les prestacions i deduccions fiscals reintegrables vigents l'any 2007 als països de la OCDE. En més de la meitat dels països, les prestacions són universals i les quantitats percebudes són independents de la renda familiar, si bé en la majoria de països varien segons l'edat i l'ordre de l'infant. Els països en què la prestació universal és més generosa són Hongria, Irlanda, i Luxemburg, en els quals la transferència per a una família amb un fill excedeix el 5% del sou mitjà nacional. D'altra banda, la taula 3.1 mostra com entre 1980 i 2007 la despesa pública respecte el PIB en aquests dos tipus d'ajut ha declinat un 24,5%, de mitjana, en el conjunt de països de la OCDE. Tanmateix, la tendència entre països és força dispar: en més de la meitat s'ha reduït, incloent l'Estat espanyol, essent els EUA i Holanda els casos en què la reducció ha estat més dràstica. Per contra, en nou països el pes de les prestacions i crèdits fiscals reintegrables a les famílies ha augmentat, fins a més del doble de la referència de 1980 en el cas d'Austràlia i Japó.

- 2) Els **serveis per a la cura dels infants gratuïts o subvencionats**. Fonamentalment, es tracta de serveis formals de guarderia per a la primera infància i activitats fora de l'horari escolar, proveïts mitjançant fórmules de provisió pública directa o concertada amb el sector privat o no-lucratiu. La provisió d'aquests serveis pretén evitar que les parelles es trobin en la disjuntiva d'haver de renunciar bé als seus desitjos de fertilitat, bé a les seves expectatives laborals, o a condicionar la decisió a la disponibilitat de suports familiars que permetin fer compatibles totes dues opcions. En tant que ajuden a fer compatible la maternitat amb la participació al mercat laboral, aquests serveis redueixen els costos d'oportunitat associats als infants, i almenys teòricament, n'haurien d'incrementar la demanda. En absència d'intervenció pública, el cost d'aquests serveis en el mercat privat tendeix a ser inassequible per a una part substancial de la població, i pot ser concebut com un impost regressiu implícit sobre les rendes del treball de les famílies, atès que el cost representa una proporció major de la renda com més baix sigui el salari (Esping-Andersen, 2007). D'acord amb les dades de la OCDE, Espanya ocupa

una posició singular en relació amb els serveis de cura als infants per als menors de 3 anys, ja que combina una taxa d'ús relativament elevada (37,5% al 2008, superior a la mitjana de la OCDE), amb un cost mitjà dels serveis per a les famílies excepcionalment elevat (30,3% del salari mitjà, si aquesta xifra, la darrera disponible, és de l'any 2004) (OCDE, 2010).

Taula 3.1 Despesa pública en prestacions i deduccions fiscals reintegrables per infant a càrrec respecte el PIB (OCDE)

País	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2007 respecte 1980
Àustria	2,37	2,05	1,78	1,95	1,99	2,20	2,09	1,97	-16,9%
Luxemburg	1,38	1,14	1,26	1,64	1,95	1,99	1,88	1,77	28,3%
Austràlia	0,62	0,60	0,59	1,11	2,17	1,96	1,83	1,65	166,1%
Bèlgica	2,77	2,39	1,96	1,91	1,67	1,48	1,46	1,43	-48,4%
Nova Zelanda	1,32	1,00	0,94	0,79	0,90	0,89	1,32	1,37	3,8%
Irlanda	0,79	0,94	0,82	0,77	0,75	1,30	1,28	1,30	64,6%
França	1,78	1,98	1,15	1,20	1,08	1,04	1,04	1,02	-42,7%
Suïssa	1,01	0,97	0,88	1,03	1,01	1,02	0,98	0,95	-5,9%
Dinamarca	0,82	0,52	0,94	0,99	0,99	0,99	0,95	0,94	14,6%
OCDE Mitjana	1,06	0,94	0,87	0,95	0,89	0,85	0,83	0,80	-24,5%
Alemanya	1,42	0,98	0,76	0,95	0,97	1,07	0,78	0,80	-43,7%
Finlàndia	0,73	0,73	0,77	1,54	1,05	0,91	0,86	0,79	8,2%
Regne Unit	1,30	1,30	0,83	0,88	0,91	0,77	0,75	0,75	-42,3%
Suècia	0,90	0,91	0,85	0,94	0,84	0,78	0,80	0,75	-16,7%
Noruega	0,90	0,90	1,20	1,24	0,85	0,74	0,66	0,64	-28,9%
Islàndia	1,36	1,11	0,57	0,55	0,57	0,63	
Canadà	0,57	0,51	0,40	0,63	0,65	0,67	0,64	0,62	8,8%
Holanda	1,93	1,69	1,13	0,97	0,71	0,62	0,60	0,59	-69,4%
Portugal	0,54	0,52	0,40	0,42	0,38	0,45	0,44	0,44	-18,5%
Polònia	1,39	0,64	0,51	0,54	0,43	0,42	
Grècia	0,27	0,26	0,27	0,63	0,46	0,44	0,42	0,41	51,9%
Itàlia	0,84	0,66	0,49	0,27	0,40	0,36	0,34	0,39	-53,6%
Japó	0,15	0,14	0,10	0,11	0,15	0,23	0,27	0,30	100,0%
Txèquia	1,58	0,87	0,58	0,38	0,34	0,29	
Espanya	0,38	0,18	0,09	0,14	0,14	0,23	0,22	0,22	-42,1%
Xile	0,45	0,32	0,33	0,24	0,22	0,21	
EUA	0,46	0,37	0,22	0,30	0,14	0,12	0,11	0,10	-78,3%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la OECD Family Database

- 3) **La regulació i el foment de la conciliació al lloc de treball.** Inclou, d'una banda, la regulació i cobertura dels períodes de permís remunerat per maternitat i paternitat, els quals si bé estan estesos internacionalment, difereixen substancialment en termes de la durada màxima, el percentatge del salari cobert, i la flexibilitat (incorporant, per exemple, la possibilitat de reduir jornada, d'estendre el permís amb un període no remunerat, o distribuir el permís entre els dos progenitors). De l'altra, s'hi inclou la promoció de condicions flexibles al lloc de treball per facilitar la conciliació de les responsabilitats laborals i familiars, com ara flexibilitat en l'horari de treball, la racionalització dels horaris per evitar el conflicte amb les responsabilitats familiars, els permisos de curt termini per fer front a contingències derivades de la cura dels infants i, en general, les mesures que, al lloc de treball, redueixen les barreres innecessàries a la conciliació entre l'atenció als infants i la participació laboral. Atès que aquestes mesures faciliten que la formació d'una família no comprometi el manteniment i desenvolupament de la carrera professional dels progenitors, haurien de reduir els costos d'oportunitat dels infants i incrementar la fertilitat.
- 4) **Actuacions de difusió i promoció** dels beneficis individuals i col·lectius derivats dels infants, a fi d'emetre el missatge que els infants són un bé col·lectiu i que els qui decideixin tenir-ne rebran el suport les administracions i de la societat. Aquest tipus d'actuacions poden incloure tant campanyes de comunicació com fórmules de suport indirectes o simbòliques, com ara la programació d'actuacions culturals i de lleure per infants o descomptes a les famílies amb infants als serveis públics, i el seu efecte sobre la fertilitat s'espera que sigui mitjançant un canvi a llarg termini de l'ethos social amb relació a la cura dels infants (Sleeboos, 2003)
- 5) **Cobertura pública de les tècniques de reproducció assistida.** Donat que, almenys en part, la reducció de la fertilitat es deu a la posposició de la reproducció a edats en què la infertilitat biològica és més prevalent, facilitar l'accés a les tècniques de reproducció assistida esdevé un possible mecanisme per incrementar les taxes de fertilitat. En aquest cas, no es tracta de reduir els costos derivats de tenir un infant, sinó de fer possible que les decisions de tenir fills derivin, efectivament, en la concepció i naixement d'infants (OCDE, 2011).

Quadre 3.2 És possible saber què funciona per incrementar la fertilitat?

L'evidència acumulada sobre l'efectivitat de les polítiques públiques per a incrementar la fertilitat és relativament escadussera i de robustesa discutida, atès que els reptes metodològics als quals ha de fer front aquest tipus de recerca no són menors:

- La variable emprada per mesurar l'èxit de les intervencions sol ser l'indicador conjuntural de fertilitat, el qual és molt sensible als canvis en el tempo de la maternitat. En conseqüència, fins que no han passat força anys, és fa difícil distingir si l'impacte d'una política rau en un increment real del número de fills per dona al final del seu cicle fèrtil, o només en un avançament en l'edat de la maternitat.
 - La mesura del suport a les famílies amb infants com a variable explicativa de la fertilitat sol ser complexa. El suport públic sol prendre formes molt diverses (des de prestacions econòmiques, deduccions fiscals, subvencions als serveis per als infants) amb regles canviants (segons l'edat de l'infant i la renda, estructura o la mida de la llar), talment que és fa difícil caracteritzar aquest suport, així com aïllar l'efecte d'una determinada política respecte altres canvis en el conjunt de formes de suport públic.
 - Existeixen relacions de causalitat creuada entre les decisions reproductives i la situació laboral i econòmica dels membres de les llars. La fertilitat pot estar determinada per factors laborals, econòmics i d'estructura de la llar, i al mateix temps, la proclivitat de les dones a la fertilitat pot determinar decisions prèvies formatives, laborals i de formació de la llar. En la mesura que es confonen causes i efectes, l'estimació d'impactes de les polítiques esdevé més complexa i susceptible a biaixos.
 - La relació entre una determinada intervenció pública i l'impacte sobre la fertilitat no és immediata. És molt probable que requereixi un lapse de temps de magnitud no coneguda fins a influir en les decisions de les parelles i fins que aquestes decisions es materialitzin. Aquest lapse, a més, pot dependre de la interacció amb altres fenòmens o polítiques.
 - La disponibilitat de panells de dades individuals que segueixin els mateixos individus al llarg de períodes llargs de la seva vida (idealment des d'abans d'assolir l'edat reproductiva) és encara força baixa. En absència d'aquestes tipus de fonts d'informació, els dissenys de les avaluacions són més vulnerables a produir resultats esbiaixats.
-

3.2 Funcionen les prestacions per infant a càrrec?

La taula 3.2, a les pàgines que segueixen, mostra els 9 estudis d'avaluació identificats de programes de suport econòmic a les famílies amb infants a càrrec, descriu el tipus d'ajut avaluat i el país en què s'ha aplicat, i en resumeix els resultats.

En síntesi, la resposta de les avaluacions identificades a la pregunta que encapçala aquesta secció és poc concloent. Una sèrie d'estudis tendeix a identificar un impacte positiu i estadísticament significatiu, però petit, dels ajuts econòmics sobre els indicadors de fertilitat. A més, aquest impacte sembla estar més associat a un efecte sobre l'avançament de la maternitat que a un increment genuí del número total de fills per dona. Per exemple, Gauthier i Hatzius (1997) estimen que un increment del 25% en l'import de les prestacions respecte el valor mitjà dels països de la OCDE produiria un augment de 0.07 fills per dona. Drago et al. (2009) estimen un petit impacte significatiu del xec-nadó Austràlia, talment que cada naixement addicional causat per la prestació té un cost d'entre 90.000 i 300.000 €, la qual cosa els porta a indicar la conveniència de considerar polítiques alternatives. Boccuzzo et al. (2008) estimen un creixement d'entre el 2 i el 3% en el número de naixements a Friuli-Venezia Giulia, però no descarten que part d'aquest efecte es degui a un avançament de maternitat. Més pessimista és l'anàlisi de diversos països europeus realitzat per Kaljiw (2010), que estima que un increment del 10% en la despesa en les prestacions per infant a càrrec no tindria cap impacte ni sobre el tempo de la maternitat ni sobre la fertilitat completada.

Per contra, altres estudis han conclòs que les prestacions tenen efectes positius de magnitud substancial. Destaquen Cohen et al. (2007) que troben que la prestació d'Israel va incrementar la fertilitat del país en un 7,8%. Al Quebec, Milligan (2005) estima un increment del 12% en la fertilitat associat a una prestació concentrada en els fills d'ordre tres i superior. Laroque i Salanie (2008) simulen que un increment del suport econòmic a les famílies amb infants de 150 € per infant al mes, menaria a un increment de la fertilitat francesa del 14% (això és de 0,3 fills per dona).

Per què no és més clar l'efecte de les prestacions sobre la fertilitat? Thévenon i Gauthier (2011) i Kaljiw (2010) especulen que les raons rauen, primer, en què les prestacions econòmiques subvencionen els costos directes però tenen un efecte molt feble sobre els costos d'oportunitat de la maternitat, els quals semblen tenir un pes substancialment major en les decisions reproductives. Segon, fins i tot amb referència als costos directes, l'import de les prestacions a la majoria de països és força modest i cobreix una proporció petita dels costos derivats dels infants, i encara només dels primers anys de vida. En aquest sentit, destaca que els tres estudis que identifiquen impactes de major magnitud corresponen a països amb prestacions particularment generoses. Cal tenir en compte, altrament, que la disparitat en les conclusions dels diferents estudis, més enllà d'explicar-se per diferències metodològiques en les avaluacions, poden estar indicant tant efectes diferencials segons el disseny de la prestació (per exemple, en els imports, la durada, els complements, la forma de

pagament, els criteris d'elegibilitat o l'estabilitat de l'ajut al llarg del temps), com diferències en altres factors que afecten les decisions reproductives entre països. No existeix, necessàriament, un sol tipus de política pública que funcioni universalment bé, en qualsevol moment i context. D'altra banda, és possible que els impactes sobre la fertilitat siguin relativament petits per al conjunt d'una població, però més importants per a un grup específic. En primer lloc, hi ha motius teòrics per anticipar que les prestacions econòmiques haurien de tenir un impacte més gran en les famílies amb fills previs, atès que:

- S'accepta generalment que el cost marginal d'un fill decreix a mesura que el número de fills augmenta. Per exemple, Milligan (2005), estima que el cost d'un primer fill pels canadencs és de 7.935 dòlars canadencs, 6.348 el segon i 5.324 el tercer. Donat que el cost és decreixent, el pagament d'una quantitat fixa per fill addicional hauria de generar un impacte més elevat per als fills d'ordre superior.
- A diversos països el mateix disseny de la prestació no preveu una quantitat fixa, sinó que augmenta amb els fills d'ordre superior (per ex. França o Suïssa).
- Les famílies poden no assabentar-se de l'existència de la prestació fins que neix el seu primer fill. En aquests casos, l'ajut només actua d'incentiu per a les decisions reproductives a partir del segon fill.

No obstant això, l'evidència acumulada no és gens concloent respecte a aquest efecte diferencial. Gauthier i Harzius (1997) conclouen que l'efecte és més gran sobre la decisió de tenir un primer fill. Per contra, Milligan (2005) conclou que l'impacte creix amb l'ordre dels fills. Laroque i Salanie (2008) troben que l'efecte és significatiu per a la decisió de tenir primers i tercers fills, i negligible sobre la decisió de tenir-ne un segon, una conclusió similar a la que arriben Azmat i González (2010). Boccuzzo et al. (2008) i Bonoli (2008) estimen que l'impacte és especialment gran per qui ja té dos de previs, mentre que Drago et al. (2009) troben que l'efecte és significatiu per a qui té, almenys, un fill previ.

En segon lloc, l'impacte de la prestació hauria de ser superior per a les llars amb un nivell de renda menor, ja que, en aquests casos, els costos directes i indirectes de tenir un fill solen ser menors, i per tant la prestació representa un percentatge major sobre aquests costos. Això és tant perquè la despesa en bens i serveis en infants és menor, com perquè els costos d'oportunitat associats a la maternitat són més baixos per a les dones amb un menor nivell formatiu i per a les laboralment inactives (ja que la pèrdua de renda associada és menor o inexistent). En aquest cas els resultats de les avaluacions revisades són més coincidents amb la teoria. Cohen et al. (2007) identifiquen un major efecte entre les dones amb una menor renda, i Boccuzzo et al. (2008) i Azmat i Gonzalez (2010) entre les que tenen un menor nivell formatiu. Per contra, altres estudis no identifiquen efectes diferencials segons les característiques sociodemogràfiques de la mare o la llar, i fins i tot Milligan (2005) troba que l'impacte és substancialment major per a les famílies de major renda.

Taula 3.2 Avaluacions de prestacions i deduccions fiscals reintegrables per infant a càrrec

Autors	País	Tipus d'ajut	Unitat	Resultats	Diferències per grups
Gauthier i Hatzius (1997)	22 països de la OCDE	Prestacions econòmiques a les famílies per fills a càrrec en el període 1970-1990.	Països	Impacte positiu i estadísticament significatiu dels ajuts, però força petit: un increment del 25% respecte el valor mitjà dels ajuts implicaria un increment mitjà de 0.07 fills per dona a llarg termini.	La prestació té un efecte més gran sobre la decisió de tenir un primer fill, que sobre els fills d'ordre superior.
Milligan (2005)	Quebec	<p>Prestació universal per fill a càrrec, iniciada l'any 1988. Per als primers fills, la prestació era de 500 dòlars canadencs en el moment del naixement, per als segons fills s'hi afegia un segon pagament de 500 dòlars en el moment del primer aniversari, i per als tercers i posteriors de 8.000 dòlars (a partir de 1992), distribuïts en 20 pagaments trimestrals de 400 dòlars canadencs. Aquestes quantitats implicaven el 1,3% dels costos mitjans dels primers cinc anys d'un primer fill, el 3,2% del segon, i el 30,1% dels tercers i posteriors.</p> <p>La prestació va ser eliminada l'any 1997 i substituïda per un increment de les subvencions als serveis de cura per als infants (especialment, guarderies), sobre la percepció que no havia tingut en impacte positiu sobre la fertilitat.</p>	Individus	<p>Impacte positiu i de magnitud considerable sobre la fertilitat: un increment del 12% de la fertilitat mitjana.</p> <p>L'estudi estima que un augment de 1.000 dòlars canadencs en el primer any incrementaria la probabilitat de tenir un fill en un 16,9% .</p>	<p>D'acord amb el disseny de la prestació, l'impacte creix amb l'ordre dels fills: un 9,8% per a aquells sense fills, un 13,1% en aquells amb un fill, i un 24,7% per aquells amb almenys dos fills (corresponents a quatre punts percentuals per al primer grup de famílies, i 8 punts per als altres dos grups).</p> <p>L'efecte de la prestació és més gran per a les famílies amb major renda (l'efecte es triplica per famílies amb una renda superior als 100.000 dòlars canadencs).</p>
Cohen, Dehejia i Romanov (2007)	Israel	<p>Introduïda l'any 1959; universal des de 1975 per fills menors de 18 anys. Consisteix en una prestació mensual a les famílies per fill, amb un valor mitjà per al període 1999-2005 de 83 \$ mensuals per fill.</p> <p>Una reforma al 2003 va reduir substancialment la quantia dels ajuts i va eliminar la progressivitat segons l'ordre del fill (la reducció més gran va ser, doncs, per les famílies grans), sense alterar les regles d'elegibilitat.</p> <p>El cost de la prestació és molt elevat per als estàndards internacionals (suposava un 1,5% del PIB d'Israel a 2000; i un 0,9% al 2004, després de la reducció). L'ajut pot arribar a constituir del 20 al 30% de la renda a les llars pobres.</p>	Individus	<p>Entre 1999 i 2005, l'ajut té un efecte significatiu i de magnitud considerable sobre la fertilitat (increment del 7,8% associat a la prestació).</p> <p>Efecte negatiu de la reforma de 2003 sobre la fertilitat significatiu i considerable (reducció d'entre 0,8% i un 1,5% de la fertilitat).</p>	L'efecte de la prestació es concentra en les llars per sota la mediana de renda i els nous immigrants. No hi ha diferències segons el grup religiós.

Taula 3.2 Avaluacions de prestacions i deduccions fiscals reintegrables per infant a càrrec (Cont.)

Autors	País	Tipus d'ajut	Unitat	Resultats	Diferències per grups
Bonoli (2008)	Suïssa	Disponibilitat de guarderies per cada 1.000 dones amb feina i quantitat de la prestació per infant a càrrec (progressiva segons l'ordre del fill).	Cantons	L'associació entre la generositat de la prestació i la taxa de fertilitat cantonal és positiva i significativa, tant quan s'empren els valors mitjans del període 2000-2003, com quan s'empra la variació de la taxa de fertilitat entre 1980 i 2000.	L'associació més rellevant és la de la prestació per fills de tercer ordre i superior.
Laroque i Salanié (2008)	França	Conjunt de prestacions econòmiques, desgravacions, deduccions i crèdits fiscals, incloent ajuts universals, associats a la renda i a l'ocupació (i excloent ajuts per a escoles bressol). El sistema d'ajuts a les famílies amb infants és particularment generós, i ateny el 0,8% del PIB.	Individus	El suport econòmic a les famílies amb infants té un efecte significatiu i considerable sobre la fertilitat: un increment de 150 euros per infant al mes, el qual tindria un cost directe de 0,3% del PIB, generaria un impacte de 0.3 punts en el número de fills per dona (un 14%), i una reducció de la participació laboral femenina de 0,5 punts.	Els incentius econòmics tenen un efecte especialment gran en la decisió de tenir primers i tercers fills, i negligible en la decisió de tenir-ne un segon.
Bocuzzo, Caltabiano, Dalla Zuanna i Loghi (2008)	Friuli-Venezia Giulia (FVG), (Itàlia)	Xec-nadó per dones casades i de nacionalitat italiana; progressiu segons l'ordre del fill (cap ajut pels primers fills, 3.000€ pels segons i 4.600€ pels tercers i subsegüents); i condicionat a un llindar de renda relativament elevat (25.803 € per les dones amb un fill i 46.481€ per les dones amb dos o més fills). Instituït l'any 2000, i modificat el 2004, amb una reducció substancial de la quantitat de l'ajut i el llindar de renda, i ampliació de l'elegibilitat a dones no casades i a estrangeres amb cinc anys de residència a FVG.	Individus	Impacte estimat en 1.000 naixements addicionals (en 4 anys), que van representar un increment del 2-3% dels naixements totals i un 20% respecte els de grau 3 o superior. Els autors no descarten que l'efecte pugui ser degut a un avançament en el calendari de la maternitat, sense efecte sobre la fertilitat completada de les cohorts afectades.	L'efecte es concentra en les dones amb millor nivell formatiu (indicador de menor renda) i amb fills previs (especialment amb dos). Sense efecte sobre les dones amb cap fill previ.
Drago, Sawyer, Sheffler, Warren i Wooden (2009)	Austràlia	Xec-nadó universal, d'import independent de les característiques de la mare i de la llar. Iniciat a mitjan 2006 amb un import de 3.000 dòlars australians, incrementats fins els 5.000 a 2008 (aproximadament 3.600 €). L'any 2009, una reforma va introduir un llindar de renda familiar anual de 150.000 dòlars australians. Tanmateix, correspon al període previ a aquesta reforma.	Individus	Increment petit, però estadísticament significatiu, de la fertilitat. La reduïda mida de l'impacte fa que el cost marginal per infant addicional nascut per efecte de la prestació sigui d'entre 124.000 i 426.000 dòlars australians, segons l'estimació (entre 90.000 i 300.000 €, aproximadament), indicant la conveniència de considerar polítiques alternatives de promoció de la fertilitat.	L'efecte sobre la fertilitat és major per a les dones amb, almenys, un fill previ. No es detecten efectes diferencials respecte altres característiques de la mare o la llar.

Taula 3.2 Avaluacions de prestacions i deduccions fiscals reintegrables per infant a càrrec (Cont.)

Autors	País	Tipus d'ajut	Unitat	Resultats	Diferències per grups
Azmat i González (2010)	Espanya	<p>Reforma impositiva de 2003, per la qual:</p> <p>1) Es van incrementar substancialment la deducció per fills a càrrec (fins als 1.400 pel primer fill, 1.500 pel segon, 2.200 pel tercer i 2.300 pel quart i subsegüents, amb un complement d'entre 300 i 1.200 euros pels fills menors de 3 anys), amb l'objectiu d'incrementar la fertilitat</p> <p>2) Es va introduir un "crèdit fiscal" de 1.200 euros anuals per mares amb fills menors de 3 anys condicionat a la participació al mercat laboral, amb l'objectiu de facilitar la conciliació.</p>	Individus	<p>Increment del 5% (0,003 fills per dona) en la taxa de natalitat i del 2,0% (del 47 al 48%) en la taxa d'ocupació de les mares de fills menors de 3 anys.</p>	<p>L'efecte sobre la fertilitat és major per a dones sense titulació de secundària, les menors de 31 anys, i les que ja tenien dos fills (7,6%, si bé no significatiu) o no en tenien cap (7%), respecte les que ja en tenien un.</p>
Kalwij (2010)	Europa (16 països d'Europa occidental).	<p>Despesa pública nacional en prestacions per infants a càrrec, permisos de maternitat i paternitat i subvencions a dones treballadores per serveis de cura als infants (bàsicament, guarderies).</p>	Individus	<p>En el període 1980-2003, la despesa en prestacions va créixer un 26%, la despesa en permisos un 76%, i les subvencions als serveis de cura als infants un 158%. Conjuntament, aquest increment ha provocat un decrement del 19% en la taxa de dones de 36 a 40 anys sense fills, i un increment de la taxa de fertilitat completada del 8,3%.</p> <p>Un increment del 10% en la despesa en prestacions per infant a càrrec no tindria cap impacte ni en el tempo de la maternitat ni en la fertilitat completada.</p> <p>El mateix increment en la despesa en permisos de maternitat i paternitat menaria a un decrement del 3,2% de la infecunditat en el grup de dones de 36 a 40 anys, però no tindria cap efecte significatiu sobre la fertilitat completada.</p> <p>Finalment, un increment del 10% en les subvencions pels serveis de cura als infants no tindria un impacte significatiu en el percentatge de dones que tenen fills, però augmentaria la fertilitat completada en un 0,4%</p>	

3.3 Funcionen millor les altres polítiques de família?

L'evidència empírica tampoc no és concloent en relació amb les polítiques que, més enllà d'oferir un suport econòmic, ajuden a reconciliar la maternitat amb l'ocupació i que, en conseqüència, incideixen més directament sobre els costos d'oportunitat derivats dels fills.

Els permisos de maternitat i paternitat tenen un efecte ambigu sobre les decisions de fertilitat: en tant que aporten una renda substitutòria i mantenen el lligam amb el lloc de treball durant els primers mesos de vida dels nadons, la durada i remuneració d'aquests permisos haurien d'estar associades a una major fertilitat. No obstant això, en ser un incentiu vinculat a la participació laboral, podria també actuar com a factor dilatori, i induir les dones a retardar la maternitat fins que estiguin prou ben establertes al mercat laboral com per gaudir d'aquest dret (OCDE, 2011). A la pràctica, l'impacte d'aquest tipus de mesura és poc clar i sembla, en qualsevol cas, petit. Kaljiw (2010) conclou que, efectivament, hi ha un efecte positiu de la generositat dels pagaments durant el permís en la fecunditat en les dones d'entre 36 i 40 anys, que no arriba a alterar la fertilitat completada. Abans, Gauthier i Hautzius (1997) havien trobat que l'efecte era estadísticament no significatiu.

Per contra, les avaluacions sobre la disponibilitat de serveis de guarderia obtenen resultats més clars. Per Kaljiw (2010), aquesta és la única mesura significativament associada a un increment de la fertilitat completada, per mitjà d'un increment dels fills de segon i tercer ordre. En comparar diferents països, Luci i Thévénon (2011) també troben que, de forma transversal, el percentatge d'infants matriculats en guarderies està fortament associat amb l'indicador conjuntural de fecunditat, si bé les variacions en aquest percentatge tenen una influència molt petita sobre les variacions en la fertilitat. Analitzant les Comunitats Autònomes de l'Estat espanyol entre 1994 i 2001, Baizan (2009) estima que cada punt percentual addicional en el percentatge d'infants menors de tres anys matriculats en guarderies està significativament associat a un increment d'almenys el 5% en la fertilitat. L'efecte de la disponibilitat de serveis de guarderia és significatiu tant per als primers fills com per als de grau superior.

Finalment, l'evidència de l'efecte de les tècniques de reproducció assistida sobre la fertilitat és encara molt limitada i apunta que poden contribuir potencialment a incrementar les taxes de fertilitat, si bé a un cost elevat. Habbema et al. (2009), per exemple, estimen que si totes les parelles dels països industrialitzats amb problemes de fertilitat tinguessin accés a la fertilització *in vitro*, l'indicador conjuntural de fertilitat s'incrementaria entre 0,08 i 0,12 fills per dona.

4. Avaluació de l'impacte de la prestació per fill a càrrec a Catalunya

En aquest capítol s'avalua de forma empírica l'impacte de la prestació per fill a càrrec a Catalunya, que s'introduí l'any 1999 amb diverses modificacions posteriors. Es contempla l'efecte de la prestació sobre tres dimensions: la fertilitat, el benestar i la qualitat de vida de les famílies, i la conciliació de la vida familiar i laboral. La metodologia emprada és principalment de dobles diferències, és a dir, es compara l'evolució de les variables d'interès en la població pertinent a Catalunya, abans i després de la introducció o expansió de la prestació, utilitzant com a "grup de control" la població equivalent d'altres Comunitats Autònomes que no van introduir reformes similars en la mateixa època.

Els resultats suggereixen que la prestació va tenir un impacte positiu i significatiu sobre la fecunditat a Catalunya, que va augmentar fins a un 6% com a conseqüència de l'ajuda. Aquest efecte es deu, principalment, a un augment en la natalitat entre dones de nivell educatiu baix (i mitjà). L'efecte és evident tant entre la població de dones natives com d'origen immigrant, i és més pronunciat entre dones que ja tenien fills.

Pel que fa a l'impacte de les ajudes sobre el benestar material de les famílies, es documenta que la família "mediana" que va rebre l'ajuda l'any 2008 comptava amb una renda anual d'uns 31.000 euros, talment que la prestació va suposar un augment en la seva renda del 2%, aproximadament. L'impacte va ser major per a les famílies de la part baixa de la distribució de la renda: al voltant del 3% per a les famílies en el percentil 25, i més del 5% només per a la dècima part més pobra de les famílies. Així mateix, també es documenta que la prestació permet a les famílies de rendes baixes cobrir gran part de les despeses associades al nadó: més del 30% d'aquestes despeses per a la quarta part de famílies de renda més baixa, segons l'estimació més conservadora.

En darrer lloc, l'anàlisi de l'activitat laboral de les mares amb fills petits mostra que la prestació va tenir efectes desiguals sobre la conciliació per a diferents grups de dones. Rebre la prestació s'associa a una menor participació en el mercat de treball en el cas de mares joves, de nivell educatiu baix o d'origen immigrant. Per contra, l'ajuda sembla estar associada a un augment de les hores de treball en el cas de dones més grans, natives i de nivell educatiu alt.

4.1 Introducció

El propòsit d'aquest capítol és avaluar empíricament els efectes de la prestació per fill a càrrec a Catalunya. En concret, la finalitat és avaluar si la prestació va complir els seus objectius, amb vista a proposar reformes de cara al futur.

La prestació catalana per fill a càrrec es va introduir l'any 1999. Inicialment, tenia un abast limitat, ja que el subsidi es dirigia només a famílies amb fills de, exactament, 2 anys d'edat. A més, s'establí un límit de renda força baix i la quantia de la prestació era reduïda (uns 120 euros). L'any 2000 s'augmenta la quantia de la prestació i s'amplia l'interval d'edat: passen a rebre l'ajuda les famílies de renda baixa amb fills d'entre 0 i 3 anys. Per tant, aquestes famílies ja reben el subsidi durant tres anys seguits. Finalment, l'any 2003 s'elimina el límit de renda i la prestació passa a ser universal. El 2011, quan se suspèn la prestació, tenia un import de 638 euros anuals.

La Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies, estableix que el primer objectiu de la prestació econòmica és reduir la bretxa entre la fertilitat actual i la desitjada, atès que “la majoria de pares i mares desitjarien tenir més fills dels que tenen”, i és “la manca de recursos econòmics [que] ha portat moltes famílies a tenir menys fills per tal de mantenir els nivells de benestar”. Per tant, aquest capítol estima, en primer lloc, l'efecte de la prestació sobre la fertilitat a Catalunya (secció 4.2). La Llei també fa referència a l'objectiu de millorar el benestar i la qualitat de vida de les famílies, prevenir la pobresa infantil, i fomentar “la igualtat d'oportunitats de les famílies amb més càrregues respecte a la resta de ciutadans”. L'impacte de la prestació sobre el benestar de les famílies (fonamentalment sobre la renda) s'analitza en la secció 4.3. En darrer lloc, la secció 4.4 avalua els efectes de la prestació sobre la conciliació de la vida familiar i laboral (no esmentada explícitament com a objectiu en la Llei 18/2003, però sí en diferents ordres per les quals s'ha regulat la concessió dels ajuts econòmics a les famílies per infant a càrrec; vegeu per exemple, l'Ordre BSF/202/2011, de 3 d'agost).

Per a l'avaluació empírica de l'impacte de la prestació s'exploten diferents bases de dades, disponibles públicament, com l'Enquesta de Població Activa (EPA) i les microdades de naixements de l'Institut Nacional de Estadística (INE). La principal metodologia emprada és la de dobles diferències (vegeu el Quadre 4.2), que consisteix a comparar l'evolució de les variables d'interès al llarg del temps a Catalunya, amb l'evolució de les mateixes variables en altres Comunitats Autònomes que no van introduir prestacions similars en la mateixa època. Una evolució diferencial entre Catalunya i les altres Comunitats en els anys posteriors a la introducció o expansió de la prestació es podria atribuir, raonablement, a l'efecte de la prestació, una vegada descartades altres possibles variables explicatives.

Abans, el Quadre 4.1 recorda els resultats de l'avaluació que l'any 2006 es va realitzar sobre les prestacions econòmiques i els ajuts fiscals a les famílies amb infants a Catalunya. Si bé els objectius d'aquesta avaluació eren diferents de l'actual, els seus resultats serveixen per recordar que la prestació catalana objecte d'aquesta avaluació es combina amb altres formes de suport econòmic a les famílies d'àmbit estatal, (fonamentalment les deduccions de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques), que representaven, l'any 2000, prop del 80% del suport monetari que rebien les famílies catalanes. Els autors destacaven el caràcter poc generós i regressiu de la política estatal de suport a les famílies amb infants, i la insuficiència de les polítiques de suport específiques de Catalunya per compensar aquests defectes.

Quadre 4.1 La prestació per infant a càrrec catalana en el marc dels altres ajuts de l'Estat

L'any 2006, Levy, Mercader i Planas van elaborar l'estudi "Avaluació de les prestacions econòmiques i els ajuts fiscals a les famílies amb infants a Catalunya", sobre la base de les microdades del Panell de Llars de la Unió Europea de l'any 2000, i que constitueix un precedent molt rellevant per a l'actual informe.

En aquest estudi, els autors avaluen les prestacions de la Generalitat de Catalunya en el marc del conjunt de prestacions econòmiques i desgravacions fiscals dels quals es beneficiaven les famílies amb infants. Entre les conclusions d'aquest estudi destaca que:

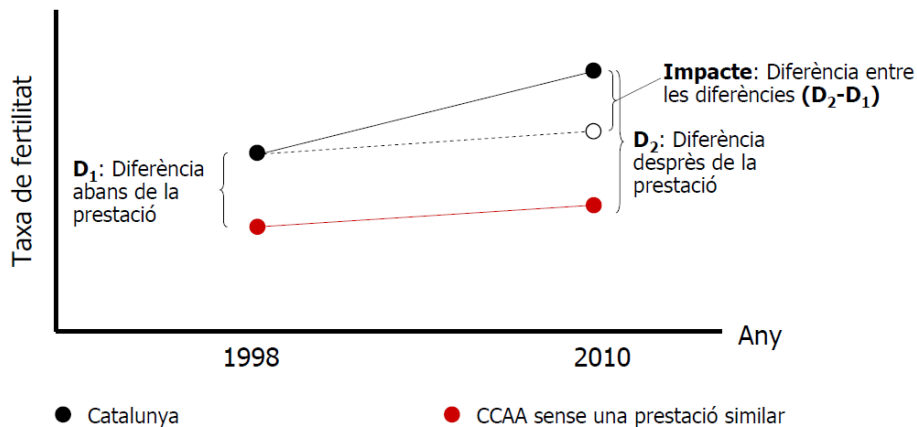
- El 79% del suport monetari a les famílies catalanes amb infants era estatal, i el 21% corresponia als ajuts de la Generalitat.
 - El suport estatal es concentrava en la deducció aplicable sobre la base imposable al IRPF (61% del total de suport monetari). Donat que es tracta d'una deducció no reintegrable, aquells individus o famílies que no tenen un deute tributari positiu (perquè no treballen) no se'n podien beneficiar. A més, donat que depèn del tipus marginal efectiu del contribuent, el benefici fiscal és major com més alta sigui la renda del contribuent.
 - De mitjana, el conjunt d'ajuts i beneficis fiscals anuals per infant menor de 12 anys a Catalunya, eren de 361 euros per al 20% amb rendes més baixes, i de 1.023 per al 20% amb les rendes més altes.
 - L'estudi avaluava l'efecte del suport econòmic sobre el risc que l'infant visqués en una llar sota el llindar de la pobresa, que disminuïa en 2 punts percentuals (del 19,2% al 16,9%) gràcies al conjunt de prestacions i beneficis fiscals. En aquest sentit, els ajuts catalans no aconseguen reduir l'abast de la pobresa més enllà del que ho feien els ajuts estatals, però sí que aconseguen millorar l'indicador d'intensitat de la pobresa (que mesura la magnitud de la distància de la renda familiar per sota el llindar de pobresa).
-

Quadre 4.2 El mètode de les dobles diferències

L'aproximació més evident per estimar l'impacte d'una política pública és comparar l'indicador amb què es vol mesurar l'impacte, abans i després de la posada en marxa de la política. Així, podríem estimar l'impacte de la prestació per infant a càrrec comparant les taxes de fertilitat a Catalunya dels anys immediatament anteriors a l'inici de la prestació amb les dels anys immediatament posteriors. Tanmateix, aquest mètode no és gens robust, donat que entre aquests dos moments poden succeir altres coses que afectin la fertilitat (per exemple, pot variar la composició de la població, canviar el cicle econòmic o posar-se en marxa alguna altra política de suport a les famílies). La simple comparació abans-després no permetria distingir l'efecte de la prestació del d'aquests altres factors contemporanis.

Una alternativa és comparar, en un mateix any, els indicadors de fertilitat de diversos territoris: un amb prestació i els altres, sense. De nou, aquesta comparació seria molt imperfecta, ja que les diferències entre els territoris de "tractament" i "control" poden abastar molts altres aspectes associats amb la fertilitat, a més de la prestació, com ara la composició de la població, el dinamisme econòmic o el nivell de suport públic a les famílies.

El mètode de les dobles diferències integra aquestes dues aproximacions (abans-després i tractament-control) en una sola, de molt més robusta. L'estimació de l'impacte es realitza, conceptualment, de la següent manera: es mesura la diferència en l'indicador de fertilitat abans de la posada en marxa de la prestació entre Catalunya i altres CCAA sense cap prestació similar. Es mesura, a continuació, la diferència posterior a la posada en marxa de la prestació i es compara amb l'anterior. Si assumim que la fertilitat de totes les CCAA hauria d'evolucionar de forma igual en el temps (atès que són territoris exposats a processos demogràfics, econòmics i socials molt similars), llavors la diferència entre les dues diferències pot ser atribuïda causalment a la prestació.

L'avantatge d'aquest mètode és que l'estimació de l'impacte està "neta" de la influència de factors contemporanis que afectin la fertilitat en tots els territoris (per ex. canvis de cicle econòmic), així com de diferències estructurals entre els territoris que no variïn al llarg del temps, ja que no comparem directament les taxes de fertilitat sinó la seva evolució en el temps. No obstant això, aquest mètode té una feblesa: l'estimació pot estar esbiaixada si hi ha factors que varien en el temps i que afecten de forma diferent Catalunya i les altres CCAA. Quins podrien ser aquests factors? Per exemple, el desenvolupament d'altres formes de suport a les famílies d'àmbit autonòmic durant el mateix període, o diferències en el ritme i magnitud d'incorporació de població immigrant. Al llarg del capítol s'empren dades i anàlisis diversos per minimitzar aquests biaixos.

L'anàlisi empírica exigeix, com hem dit, comparar l'evolució de les variables d'interès a Catalunya amb altres regions que no hagin introduït prestacions similars en moments de temps propers. Per tant, és necessari estudiar l'evolució de les prestacions familiars en totes les Comunitats Autònomes. Aquest estudi revela, en primer lloc, que moltes Comunitats van introduir ajudes per naixement cap a l'any 2007, el mateix any en què el Govern central va crear el "xec nadó" (la prestació universal de 2.500 euros pel naixement d'un fill). Diverses Comunitats van oferir suplementes a aquesta prestació, que foren majoritàriament eliminats l'any 2009 o 2010. Davant dels importants canvis que es produeixen en les prestacions per natalitat a partir de 2007, l'anàlisi se centrarà en els anys anteriors a aquesta data.

En segon lloc, algunes Comunitats Autònomes van introduir prestacions per a famílies amb fills entre 1999 i 2003, és a dir, en la mateixa època en què s'introdueix i s'amplia la prestació per fill a càrrec a Catalunya. Això no obstant, la gran majoria es limitaven a casos específics i minoritaris, com ara parts múltiples o famílies nombroses, fet que no hauria de comprometre l'anàlisi de la prestació catalana. Tanmateix, hi ha tres regions que sí van introduir prestacions similars a la catalana en anys propers. En concret, Castella i Lleó va introduir ajudes per naixement (en funció del nivell de renda i el nombre de fills) l'any 2002. Galícia va fer el mateix el 2003. I en darrer lloc, el País Basc va crear ajudes a partir del segon fill també el 2002. Per tant, l'anàlisi de la prestació catalana tindrà en compte la introducció d'aquestes prestacions en les Comunitats Autònomes esmentades.

La taula 4.1, a continuació, resumeix les principals prestacions per naixement o adopció de fill que oferien les 11 Comunitats Autònomes més poblades (excepte Catalunya) fins a l'any 2006.

Taula 4.1 Prestacions i ajudes autonòmiques per fill a càrrec, 1995-2006

	Any d'introducció	Característiques bàsiques
Andalusia	2002	Famílies de 3 o més fills, algun menor de 3 anys, i per renda (o part múltiple)
Comunitat de Madrid	-	
Comunitat Valenciana	1999	Parts múltiples (3 o més fills)
Galícia	2003	Menors de 3 anys, pagament anual
Castella i Lleó	2002	Ajuda per naixement, en funció de renda i paritat
País Basc	2002	A partir del 2n part i parts múltiples, en funció de paritat, renda i edat
	2006	Ajuda per naixement, pagament únic en funció de renda
Canàries	-	
Castella - La Manxa	2006	Ajuda per part múltiple
Regió de Múrcia	-	
Aragó	1999	Parts múltiples (a partir de 3, per renda)
Extremadura	-	

Font: Butlletins oficials de les CCAA. No s'hi inclouen les deduccions fiscals, les prestacions "en espècie", ni les prestacions amb vigència a partir de 2007 o posteriorment.

4.2 L'efecte de la prestació sobre la fertilitat

L'objectiu d'aquesta secció és analitzar si la introducció de la prestació per naixement de fill a Catalunya va tenir com a conseqüència un augment de la fertilitat.

Com s'ha explicat al capítol anterior, molts països ofereixen prestacions monetàries a famílies amb fills petits i existeixen diversos estudis que han intentat avaluar l'impacte d'aquestes polítiques sobre la fertilitat. Per exemple, Kevin Milligan (2005) ha estudiat el cas de Canadà. Amb una metodologia molt semblant a la del present estudi, comparant l'evolució de la natalitat en diferents regions, Milligan conclou que les ajudes van tenir èxit en augmentar significativament el nombre de naixements en la regió corresponent (Quebec). Un cas més proper és el de dos articles recents (Azmat i González (2010) i González (2011)) que analitzen el cas espanyol. En concret, Azmat i González (2010) estudien l'efecte d'una reforma que es va implantar a Espanya a nivell nacional l'any 2003 i que oferia 100 euros al mes (o 1.200 a l'any) a mares treballadores amb fills menors de 3 anys, combinat amb un augment en les deduccions de l'IRPF per a famílies amb fills petits. Aquest estudi conclou que la reforma va augmentar la natalitat en un 5%, i que l'efecte es va concentrar en famílies de nivell socioeconòmic baix. Finalment, González (2011) estudia l'impacte de la introducció del "xec nadó" l'any 2007, també en l'àmbit de l'Estat, i considera que la prestació universal de 2.500 euros per naixement de fill va tenir un impacte significatiu sobre la natalitat, en augmentar el nombre de naixements anuals en un 5-6%.

Per estimar l'efecte de la prestació catalana sobre la fertilitat, la present anàlisi estudia el canvi en la natalitat a Catalunya després de la introducció de la prestació l'any 1999 (i la seva ampliació el 2003), comparada amb l'evolució en altres Comunitats Autònomes que no van introduir prestacions similars (seguint el mètode de dobles diferències). En primer lloc, estimem l'efecte de la prestació sobre els indicadors agregats de natalitat i fecunditat (les taxes de natalitat i fecunditat, i l'indicador conjuntural de fertilitat). A continuació, utilitzem dades individuals del registre de naixements i parts de l'INE per estimar efectes diferencials de la prestació segons les característiques de la família. Finalment, reproduïm aquesta segona anàlisi emprant les dades de l'Enquesta de Població Activa. Les tres subseccions següents presenten els resultats obtinguts amb cadascuna d'aquestes tres bases de dades.

4.2.1 Efectes sobre els indicadors de fertilitat agregats

A fi de mesurar l'evolució de la natalitat per Comunitats Autònomes, utilitzem tres fonts de dades. La primera són les taxes de natalitat i fecunditat calculades per l'Institut Nacional de Estadística (INE) per any i Comunitat Autònoma des de 1975 (www.ine.es). Aquestes taxes es calculen com el nombre anual de naixements dividits entre la població total (*taxa bruta de natalitat*) o entre el nombre de dones en edat de concebre (*taxa global de fecunditat*), i com el número de fills que una dona tindria al llarg del seu període de vida fèrtil si en cada any del seu cicle de vida fèrtil tingués el mateix número de fills que tenen, de mitjana, les dones d'aquella mateixa edat en aquell mateix territori i any (*indicador conjuntural de fecunditat*).

La taula 4.2 mostra els resultats d'aquesta anàlisi (vegeu l'explicació metodològica detallada al quadre 4.3). Cadascuna de les columnes mostra els resultats de l'anàlisi emprant diferents especificacions metodològiques. En síntesi, **totes les especificacions suggereixen que la prestació a Catalunya va tenir un impacte positiu i estadísticament significatiu sobre la taxa de natalitat** i que la universalització de la prestació l'any 2003 va augmentar aquest impacte. La magnitud de l'efecte va ser un augment de, com a mínim, 6 naixements anuals per cada 1.000 dones.

Per quantificar l'efecte, resulta útil considerar els resultats per al nombre mitjà de fills per dona (l'indicador conjuntural de fertilitat, al tercer panell de la taula 4.2). El coeficient més petit estima un impacte de la prestació de **0,09 fills addicionals per dona** (columna 5). Atès que el nombre mitjà de fills per dona en la mostra és de 1,57, això implicaria que l'impacte de la prestació seria un **augment del 5,7% en la fertilitat**. La magnitud d'aquest efecte s'emmarca dins del rang dels resultats obtinguts en altres estudis.

De fet, el gràfic 1.1 (al primer capítol) ja permetia observar visualment aquest efecte. En aquest gràfic es mostra la taxa de natalitat espanyola i catalana al llarg del temps: al 1997-98 la fertilitat catalana se situava en el mateix nivell que l'estatal, al voltant dels 1,17 fills per dona. Tanmateix, a partir de 1999, la fertilitat creix a Catalunya per sobre la del conjunt de l'Estat, fins a situar-se 0,11 punts per sobre al 2005.

Una limitació d'aquesta anàlisi rau en què hi ha molts factors que poden haver afectat l'evolució de la natalitat a nivell autonòmic, com per exemple, l'evolució de la nupcialitat recent, del preu de la vivenda, dels salaris relatius de les dones, o de la proporció de dones amb titulació universitària; els quals és probable que hagin variat a ritmes diferents entre CCAA. Si aquesta evolució diferencial fos "suau" i no brusca, els resultats no es veurien compromesos, ja que la incorporació al model de les "tendències per CCAA" serveix per controlar aquests factors. Només seria problemàtic si s'hagués produït un canvi brusca (un "salt") en alguna d'aquestes variables respecte a les mateixes dates de la

introducció i ampliació de la prestació (1999-2003), i si aquest salt fos diferent a Catalunya respecte a la resta de Comunitats Autònomes.

Un factor que pot reunir aquestes característiques podria ser la immigració. L'inici de la dècada de 2000 va coincidir amb un gran augment de la població immigrant, que va afectar de forma desequilibrada unes i altres Comunitats Autònomes, i Catalunya va ser una de les més afectades. Per tant, el resultat seria més creïble si poguéssim controlar per canvis en l'estructura demogràfica de la població per CCAA, la qual cosa fem a les seccions 4.2.2 i 4.2.3, en què l'ús de microdades permet la inclusió d'aquest tipus de controls (estructura d'edats, població immigrant, etc.).

Una segona possibilitat és que la introducció i l'ampliació de la prestació a Catalunya estiguessin associades a altres mesures (com una major inversió en llars d'infants públiques, etc.) que també poguessin haver afectat la natalitat en la mateixa direcció. Si aquestes altres mesures foren diferencials a Catalunya respecte a altres CCAA, l'augment observat en la natalitat seria atribuïble al conjunt de les esmentades polítiques, i no només a la prestació per fill a càrrec. Dissortadament, la dificultat de trobar dades fiables en aquest sentit no permet comprovar aquesta hipòtesi.

Quadre 4.3 L'explicació metodològica de la taula 4.2

Per estimar l'impacte de la prestació sobre la fertilitat emprant el mètode de dobles diferències, estímem la següent regressió lineal:

$$(1) \quad F_{rt} = \alpha + \beta \text{post} * \text{cat}_{rt} + \delta_t + \mu_r + \varepsilon_{rt}$$

On la variable dependent, F , és una de les nostres tres mesures de fertilitat (el nombre anual de naixements per 1.000 habitants, o per 1.000 dones en edat de concebre, o l'indicador conjuntural de fertilitat) durant l'any t en la Comunitat Autònoma r . Les dades comprenen el període 1975-2009, és a dir, el nombre d'observacions és: 35 anys x 17 CCAA = 595 observacions.

La variable binària $\text{post} * \text{cat}$ és un indicador que pren valor 1 per als anys posteriors a 1999 (és a dir, després de la introducció de la prestació) a Catalunya. La regressió inclou efectes fixos de territori (μ_r) i d'any (δ_t). Per tant, estem controlant per factors específics de cada Comunitat Autònoma que no canvien amb el temps, i també per factors que afecten l'evolució temporal de la fertilitat a nivell de tot l'Estat al llarg del temps. Algunes especificacions també permeten diferents tendències (lineals) per a cada Comunitat Autònoma. Això vol dir que controlem per factors que puguin haver variat a diferents ritmes en diferents CCAA, en la mesura en què aquests canvis siguin "suaus" i segueixin una dinàmica aproximadament lineal en el temps. Un exemple serien els canvis graduals en la composició de la població.

El coeficient d'interès és β , que captura el canvi en la fertilitat a Catalunya després de la introducció de l'ajuda, relatiu a l'evolució de la fertilitat a la resta de CCAA. Esperaríem que fos positiu si la prestació fou efectiva en termes d'incentivació de la fertilitat.

Per capturar la possible dinàmica en l'efecte de la prestació, així com el fet que es transformés en universal l'any 2003, una segona regressió substitueix la variable binària $\text{post} * \text{cat}$ per tres *dummies* (variables binàries) que es corresponen amb Catalunya durant els anys 2000-2002 (justament després de la introducció de l'ajuda), 2003-2006 (després de la universalització de l'ajuda) i 2007-2009.

Totes les especificacions inclouen efectes fixos d'any i CCAA. La 3, la 5 i la 8, a més, incorporen les "tendències per CCAA" que controlen pels factors que puguin haver afectat l'evolució de la natalitat de forma diferencial entre Comunitats Autònomes (sempre i quan aquest efecte diferencial sigui "suau").

Els resultats que es mostren a la taula 4.2 es basen en quatre "grups de control" alternatius: totes les CCAA, totes les CCAA excepte Ceuta i Melilla, només les 8 CCAA més poblades (deixant de banda Catalunya) i totes les CCAA excepte Ceuta, Melilla i les tres que van introduir prestacions similars (Castella i Lleó, Galícia i País Basc). A més, algunes regressions utilitzen el període complet (1975-2009), mentre que d'altres restringeixen el període d'anàlisi a 1990-2009 (10 anys abans i 10 anys després de la introducció de la prestació).

Taula 4.2 Resultat de les regressions de natalitat i fecunditat

Taxa bruta de natalitat (naixements per 1.000 habitants)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	
post*cat	1,64 *** (0,47)	1,78 *** (0,34)	1,52 *** (0,47)	2,09 *** (0,36)	1,45 *** (0,51)	1,38 *** (0,17)	1,56 *** (0,19)	1,576 *** (0,52)	
post*cat 99-02	1,21 * (0,70)	1,37 *** (0,51)	1,24 ** (0,57)	1,6 *** (0,53)	1,18 * (0,61)	0,99 *** (0,16)	1,11 *** (0,18)	1,273 *** (0,42)	
post*cat 03-06	1,92 *** (0,70)	2,00 *** (0,51)	1,73 *** (0,57)	2,32 *** (0,53)	1,65 *** (0,61)	1,52 *** (0,17)	1,70 *** (0,19)	1,79 *** (0,55)	
post*cat 07-09	1,84 ** (0,79)	2,05 *** (0,57)	1,73 *** (0,66)	2,45 *** (0,60)	1,65 ** (0,71)	1,57 *** (0,18)	1,83 *** (0,23)	1,843 *** (0,68)	
Taxa global de fecunditat (naixements per 1.000 dones 15-49)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	
post*cat	8,14 *** (1,94)	8,62 *** (1,49)	6,28 *** (2,01)	9,72 *** (1,56)	6,11 *** (2,11)	6,44 *** (0,78)	7,2 *** (0,86)	6,47 *** (2,10)	
post*cat 99-02	6,16 ** (2,88)	6,65 *** (2,11)	5,13 ** (2,42)	7,45 *** (2,31)	4,98 * (2,54)	4,59 *** (0,74)	5,09 *** (0,83)	5,22 *** (1,72)	
post*cat 03-06	9,36 *** (2,88)	9,59 *** (2,21)	7,19 *** (2,43)	10,73 *** (2,31)	6,99 *** (2,54)	7,08 *** (0,77)	7,81 *** (0,86)	7,3897 *** (2,25)	
post*cat 07-09	9,16 *** (3,27)	9,95 *** (2,51)	7,1 ** (2,82)	11,4 *** (2,62)	6,96 ** (2,96)	7,43 *** (0,84)	8,48 *** (1,06)	7,492 *** (2,77)	
N	665	595	595	315	315	340	180	490	
Anys inclosos	1975-2009	1975-2009	1975-2009	1975-2009	1975-2009	1990-2009	1990-2009	1975-2009	
Dummies d'any	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	
Dummies de CCAA	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	
Tendència per CCAA	No	No	SÍ	No	SÍ	No	No	SÍ	

Taula 4.2 Resultat de les regressions de natalitat i fecunditat (Cont.)

Indicador conjuntural de fecunditat (nombre mitjà de fills per dona)									
	1	2	3	4	5	6	7	8	
post*cat	0,234 *** (0,03)	0,264 *** (0,03)	0,099 * (0,06)	0,306 *** (0,04)	0,090 * (0,05)	0,155 *** (0,02)	0,179 *** (0,02)	0,100 * (0,06)	
post*cat 99-02	0,194 *** (0,03)	0,216 *** (0,03)	0,085 * (0,05)	0,251 *** (0,04)	0,078 * (0,04)	0,107 *** (0,02)	0,123 *** (0,02)	0,085 * (0,05)	
post*cat 03-06	0,254 *** (0,04)	0,277 *** (0,04)	0,114 * (0,06)	0,319 *** (0,04)	0,103 * (0,06)	0,168 *** (0,02)	0,191 *** (0,02)	0,115 * (0,06)	
post*cat 07-09	0,247 *** (0,04)	0,296 *** (0,04)	0,099 (0,08)	0,346 *** (0,04)	0,087 (0,07)	0,186 *** (0,02)	0,218 *** (0,03)	0,103 (0,08)	
N	665	595	595	315	315	340	180	490	
Anys inclosos	1975- 2009	1975- 2009	1975- 2009	1975- 2009	1975- 2009	1990- 2009	1990- 2009	1975- 2009	
Dummies d'any	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	
Dummies de CCAA	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	SÍ	
Tendència per CCAA	No	No	SÍ	No	SÍ	No	No	SÍ	

Nota: Cada columna correspon als resultats d'una regressió diferent. La variable dependent és la taxa de natalitat en el primer panell, la taxa de fecunditat en el segon panell i l'indicador conjuntural de fecunditat en el tercer panell, en una CCAA i any. Les dades comprenen el període 1975-2009. Totes les especificacions inclouen efectes fixos de regió i d'any. La columna 1 inclou totes les CCAA, les columnes 2, 3 i 6 exclouen Ceuta i Melilla, i les 4, 5 i 7 només inclouen les 9 CCAA més poblades l'any 2010, i la 8 exclou Ceuta, Melilla, Castella i Lleó, Galícia i País Basc. Les regressions no utilitzen pesos. La taula mostra el coeficient corresponent a Catalunya durant els anys postprestació, amb els errors estàndard entre parèntesi. Tres asteriscs indiquen que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%. Els R^2 oscil·len entre 0,87 i 0,98.

4.2.2 Efectes de la prestació per subgrups de població (emprant les microdades de naixements)

L'anàlisi dels indicadors agregats no ha permès determinar quins subgrups de la població es van veure més afectats per la prestació. Per poder-ho fer, en aquesta secció utilitzem les microdades de l'INE que contenen informació individual per a cadascun dels parts i naixements que tenen lloc a Espanya. Ens centrem en els anys 1996-2006, període rellevant per avaluar la prestació i per al qual les microdades són consistents.

La taula 4.3 mostra els resultats de l'anàlisi sobre el total de població. Es **continua detectant un efecte positiu de la prestació sobre la natalitat, que es tradueix en un augment del 10% (aproximadament) del nombre de naixements anuals, o en 4 naixements per cada 1.000 dones**. Cal destacar que la magnitud de l'efecte es redueix molt i la significativitat estadística es perd una vegada s'introdueixen les tendències per CCAA (que, cal recordar, serveixen per controlar els factors que puguin afectar l'evolució de la fertilitat de forma diferent entre CCAA). Això no obstant, per a un període de temps tan curt, correm el risc que les tendències per CCAA estiguin capturant part de l'efecte de la reforma de la prestació.¹ Per tant, quan el període de temps inclòs en l'anàlisi és breu, centrarem l'explicació en les regressions sense tendències per CCAA.

La taula 4.4, a continuació, mostra els resultats per a diferents subgrups de la població: per l'edat dels progenitors, pel nombre de fills previs i pel país d'origen de la mare. Els resultats suggereixen que:

- **La prestació va afectar tant els progenitors més joves** (que definim com a mares menors de 31 i pares menors de 33) **com els més grans** (que definim com a mares majors de 35) [panell A].
- **L'efecte s'observa tant sobre el nombre de naixements de primogènits com sobre el nombre de naixements de mares que ja tenien fills**. Tanmateix, el resultat per a dones amb fills anteriors és el més robust, en "resistir" la inclusió de tendències per CCAA (columna 4) [panell B].
- **L'efecte positiu procedeix en la seva totalitat de les mares nascudes a Espanya**, ja que per a les mares d'origen immigrant els coeficients són negatius. Podem rebutjar, en conseqüència, que l'efecte estimat de la prestació sobre la fertilitat es degui a la reacció de les famílies de procedència no espanyola [panell C].

¹ La raó és que hi ha molts pocs anys anteriors a la reforma inclosos en aquestes regressions, amb la qual cosa les tendències de comunitat autònoma s'estimen emprant dades tant pre- com post-reforma, i per tant poden "menjar-se" part del que, en realitat, és l'efecte que volem estimar.

Taula 4.3 Resultats totals naixements

	1	2	3	4	5
Log núm. naixements					
post*cat	0,093 ***	0,108 ***	0,080 **	0,004	0,009
post*cat 00-02	0,058	0,068 *	0,049	0,009	0,016
post*cat 03-06	0,119 ***	0,138 ***	0,104 ***	0,022	0,034
Naixements per 1.000 dones					
post*cat	3,66 ***	4,15 ***	3,70 ***	0,73	0,95
post*cat 00-02	2,57 **	2,94 **	2,52 **	0,79	1,05
post*cat 03-06	4,48 ***	5,06 ***	4,58 ***	0,93	1,29
N	187	99	154	187	99
N. de CCAA	17	9	14	17	9
Tendència per CCAA	No	No	No	Si	Si

Nota: La variable dependent és el logaritme neperià del nombre de naixements en el primer panell, i el número de naixements dividit pel número de dones de 15 a 49 anys (per 1.000) en el segon, en una CCAA i any. Les dades comprenen el període 1996-2006. Totes les especificacions inclouen efectes fixos de regió i d'any. Les columnes 1 i 4 inclouen totes les Comunitats Autònomes excepte Ceuta i Melilla, i les 2 i 5 només les 9 CCAA més poblades l'any 2010, i la 3 totes les CCAA menys Ceuta, Melilla, Castella i Lleó, Galícia i País Basc. Les regressions no utilitzen pesos. La taula mostra el coeficient corresponent a Catalunya durant els anys postprestació. Tres asteriscs indiquen que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%. Tots els R^2 són superiors a 0,9.

Taula 4.4 Resultats naixements per subgrups (microdades de parts de l'INE, 1996-2006)

A. Per edat dels pares

	Mares i pares joves				Mares majors de 35			
	1	2	3	4	1	2	3	4
post*cat	0,120 ***	0,141 ***	0,010	0,020	0,076 ***	0,074 ***	0,011	0,022
post*cat 00-02	0,075	0,093 *	0,019	0,029	0,052	0,055 *	0,012	0,021
post*cat 03-06	0,154 ***	0,178 ***	0,042	0,050	0,094 ***	0,088 ***	0,013	0,020

B. Per nombre de fills previs

	Primer fill				Segon fill (o posterior)			
	1	2	3	4	1	2	3	4
post*cat	0,090 ***	0,096 ***	-0,009	-0,008	0,085 **	0,110 ***	0,017	0,027
post*cat 00-02	0,056	0,061 *	-0,013	-0,015	0,050	0,066	0,037	0,055 **
post*cat 03-06	0,115 ***	0,122 ***	-0,023	-0,030	0,111 ***	0,143 ***	0,086	0,121 ***

C. Per origen de la mare

	Immigrants				Natives			
	1	2	3	4	1	2	3	4
post*cat	-0,441 ***	-0,249 *	-0,250	-0,110	0,065 ***	0,066 ***	0,015	0,019
post*cat 00-02	-0,388 **	-0,188	-0,220	-0,130	0,047	0,048 *	0,016	0,020
post*cat 03-06	-0,481 ***	-0,294 *	-0,150	-0,180	0,078 ***	0,079 ***	0,016	0,023
N	187	99	187	99	187	99	187	99
Núm. de CCAA	17	9	17	9	17	9	17	9
Tendència x CCAA	No	No	Si	Si	No	No	Si	Si

Nota: La variable dependent és el logaritme neperià del nombre de naixements, en una CCAA i any (i subgrup). Totes les especificacions inclouen efectes fixos de CCAA i d'any. Les regressions no utilitzen pesos. La taula mostra el coeficient corresponent a Catalunya durant els anys postprestació. Tres asteriscs indiquen que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%.

4.2.3 Efectes de la prestació per subgrups de població (emprant l'Enquesta de Població Activa)

Les microdades del registre de naixements que hem emprat a la secció anterior tenen el doble avantatge de permetre fer anàlisis desagregades segons les característiques dels progenitors i dels infants, i que les dades corresponen a tots els naixements (i no només d'una mostra), la qual cosa permet fer estimacions més precises. Per contra, tenen l'inconvenient que inclouen només informació de les mares (i no del conjunt de dones), amb la qual cosa no permeten efectuar l'anàlisi del nombre de naixements relatiu al nombre de dones en cada subgrup (per exemple: el nombre de dones en edat de concebre que ja tenien com a mínim un fill anterior, etc.).

En aquesta secció, fem l'estimació dels efectes de la prestació per subgrups de població utilitzant les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) 1992-2006, en què sí disposem d'una mostra representativa de totes les dones en edat de concebre any per any, així com d'un major nombre de variables socioeconòmiques, incloent-hi l'edat, el nivell educatiu i l'origen nacional dels progenitors.

La taula 4.5 mostra els resultats per al total de naixements, que s'haurien de correspondre amb els de la taula 4.2. En efecte, **es confirma un efecte positiu de la prestació sobre la fertilitat total, que en les especificacions més conservadores és del 5%**. De la mateixa manera que en l'apartat anterior, les especificacions amb tendències de CCAA s'han de tractar amb prudència, ja que es tracta d'un període de temps breu, i les tendències podrien estar absorbint part de l'efecte de la reforma de la prestació. En les especificacions sense tendències, la magnitud estimada de l'efecte és del 12-14%.

Quadre 4.4 L'explicació metodològica de la taula 4.5

L'especificació utilitzada és molt semblant a l'equació 1 (vegeu quadre 4.2), amb la diferència que ara les variables són a nivell individual:

$$(2) \quad B_{irt} = \alpha + \beta post*cat_{irt} + \gamma X_{irt} + \delta_t + \mu_r + \varepsilon_{irt}$$

La variable dependent B és un indicador binari per a les dones que han tingut un fill durant els 12 mesos anteriors a l'enquesta, i les X són variables de control a nivell individual (edat, edat al quadrat, edat al cub, tres *dummies* de nivell educatiu, *dummy* d'origen immigrant i nombre de fills anteriors). Es defineixen com d'origen immigrant les mares nascudes fora del territori espanyol.

La regressió s'estima per mínims quadrats ordinaris, és a dir, es tracta d'un model de probabilitat lineal. La raó és que aquest model facilita la interpretació dels coeficients. Això no obstant, els resultats són robustos a models no lineals alternatius (pròbit o lògit).

Els coeficients corresponents a les variables de control es poden consultar a la taula A1 de l'apèndix.

Taula 4.5 Resultats sobre el total de naixements (totes les dones de 18 a 49 anys)

	1	2	3	4	5
Post*cat	0,00713 ***	0,00610 ***	0,00686 ***	0,00246	0,00271
Mitjana naixements	0,0502	0,0502	0,0505	0,0502	0,0505
% efecte	14,2%	12,2%	13,6%	4,9%	5,4%
Post*cat 00-02	0,00601 **	0,00525 *	0,00587 *	0,00243	0,00269
Post*cat 03-06	0,00798 ***	0,00676 **	0,00762 ***	0,00173	0,00233

Controls individuals	No	Si	Si	Si	Si
Núm. de regions	17	17	9	17	9
Tendència x CCAA	No	No	No	Si	Si
N	370.416	370.416	290.748	370.416	290.748

Nota: La mostra està formada per dones de 18 a 49 anys. La variable dependent és un indicador binari d'haver tingut un fill durant els 12 mesos anteriors a l'entrevista. Les dades comprenen el període 1992-2006. Totes les especificacions inclouen efectes fixos de CCAA i d'any. Les columnes 1, 2 i 4 inclouen totes les CCAA excepte Ceuta i Melilla, i les columnes 3 i 5 només les 9 CCAA més poblades l'any 2010. Les regressions no utilitzen pesos. La taula mostra el coeficient corresponent a Catalunya durant els anys postprestació. Tres asteriscs indiquen que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%.

La taula 4.6 desagrega els resultats per a diferents subgrups: per l'edat de la mare, pel nivell educatiu, pel país d'origen i pel nombre de fills anteriors.

- Per edat de la mare, **l'efecte es constata tant per a dones menors de 31 com per a les majors de 35, però no per al grup intermedi**. La magnitud de l'efecte és superior per a les mares majors de 35, i manté la seva significativitat en les dues especificacions. [panell A]
- Per nivell educatiu, **l'efecte és més significatiu per a les mares de nivell educatiu baix i mitjà**, fet que suggereix que la prestació va afectar més les llars de nivell socioeconòmic baix. [panell B]
- **L'efecte positiu sobre la fertilitat total procedeix d'un augment en la fertilitat de les dones natives**, ja que mai obtenim resultats significatius per a la submostra d'immigrants (tot i que la magnitud de l'efecte estimat és gran).² [panell C]
- Es confirma que **l'efecte es deu, sobretot, a un augment del nombre de fills entre dones que ja tenien descendència, i no a un increment del nombre de dones que tenen el seu primer fill**. No obstant això, aquest resultat s'hauria de precisar una mica més: si estimem les regressions del panell D per grups d'edat, observem que per a les dones més joves (menors de 31) existeix un efecte significatiu sobre la probabilitat de tenir un primer fill (i no per als següents), mentre que, per a les dones majors de 35, l'efecte estimat en el panell A procedeix exclusivament dels fills segons i posteriors. [panell D]

² És a dir, encara que l'efecte per a les dones immigrants sembli gran, la magnitud estimada d'aquest efecte no és estadísticament "fiable".

Taula 4.6 Resultats sobre els naixements per subgrups

A. Per edat de la mare

	Mare<31		Mare31-35		Mare>35	
	1	2	1	2	1	2
Post*cat	0,0138 *	0,00783	0,00483	-0,00561	0,00407 **	0,00552 *
Mitjana naixem.	0,12997	0,12997	0,09425	0,09425	0,01588	0,01588
N	61.989	61.989	74.592	74.592	236.974	236.974
% efecte	10,6%	6,0%	5,1%	-6,0%	25,6%	34,8%

B. Per nivell educatiu de la mare

	Baix		Mitjà		Alt	
	1	2	1	2	1	2
post*cat	0,00679 *	0,00235	0,00805 **	0,00087	0,00514	0,00798
Mitjana naixem.	0,02858	0,02858	0,05886	0,05886	0,07014	0,07014
N	129.809	129.809	173.474	173.474	70.272	70.272
% efecte	23,8%	8,2%	13,7%	1,5%	7,3%	11,4%

C. Per origen

	Immigrants		Natives	
	1	2	1	2
post*cat	0,0144	0,0071	0,00551 **	0,00231
Mitjana naixem.	0,0738	0,0738	0,0494	0,0494
N	16.300	16.300	357.255	357.255
% efecte	19,5%	9,6%	11,2%	4,7%

D. Per nombre de fills anteriors

	Sense fills anteriors		Amb fills anteriors	
	1	2	1	2
post*cat	0,00362	-0,00256	0,00783 ***	0,00669
Mitjana naixem.	0,0628	0,0628	0,044	0,044
N	128.219	128.219	243.045	243.045
% efecte	5,8%	-4,1%	17,8%	15,2%

Nota: La mostra està formada per dones de 18 a 49 anys en totes les CCAA excepte Ceuta i Melilla. La variable dependent és un indicador binari d'haver tingut un fill durant els 12 mesos anteriors a l'entrevista. Les dades comprenen el període 1992-2006. Totes les especificacions inclouen efectes fixos de CCAA i d'any, així com controls individuals per edat, educació, estatus d'immigrant i número de fills previs. La columna 2 també inclou tendències lineals que varien per a cada CCAA. Les regressions no utilitzen pesos. La taula mostra el coeficient corresponent a Catalunya durant els anys postprestació. Tres asteriscs indiquen que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%.

Recapitulant, l'evidència procedent de les tres fonts de dades utilitzades suggereix que la prestació va tenir un efecte positiu i significatiu sobre la fertilitat a Catalunya. L'efecte procedeix sobretot de dones natives, de nivell educatiu mitjà-baix i, tant de famílies d'una certa edat que ja tenien fills, com del primer fill de dones joves.

Els resultats són plausibles si tenim en compte que les dones de nivell educatiu alt tenen de mitjana un nivell de renda més elevat i, per tant, la magnitud de la prestació representa un percentatge més baix de la seva renda disponible i és més difícil que afecti les seves decisions reproductives.

Pel que fa a l'efecte sobre la població immigrant, no podem excloure que la prestació tingui un efecte sobre les decisions de fertilitat d'aquest subgrup, però podem concloure que l'efecte global que detectem no es deriva principalment de la minoria de dones d'origen immigrant.

4.3 L'efecte de la prestació sobre el benestar

Un segon objectiu de la prestació per fill a càrrec que s'esmenta explícitament en la Llei 18/2003 és millorar el benestar de les famílies i, en particular, dels nens.

Diversos estudis han analitzat l'impacte d'una prestació pel naixement d'un fill sobre els patrons de despesa de les famílies. Lundberg [et al.] (1997) i Ward-Batts (2010) estudien el cas d'una ajuda anglesa, i observen que quan l'ajuda és rebuda per les mares (en lloc dels pares), els patrons de despesa de les famílies canvien de manera significativa i en direccions que podrien beneficiar els fills. D'altra banda, González (2011) no constata efectes significatius del "xec nado" espanyol sobre els patrons de despesa de les famílies.

Altres estudis han analitzat l'impacte de prestacions familiars sobre el benestar dels fills. Dos articles recents (Milligan i Stabile, 2011 i Dahl i Lochner, 2011) conclouen que les prestacions per fills a Estats Units i Canadà afecten positivament els nens, tant en termes de rendiment escolar com de salut. Això suggereix que ajudes com la prestació per infant a càrrec de Catalunya tenen potencial per afectar les condicions de vida de les famílies en dimensions rellevants.

Per intentar quantificar l'efecte de la prestació sobre les condicions de vida de les famílies a Catalunya, en aquesta secció comparem la quantia de l'ajuda amb la renda disponible total de les famílies catalanes (en diferents punts de la distribució), i també amb les despeses associades normalment al naixement d'un fill. Amb aquesta finalitat, utilitzem dades procedents de dues fonts: l'Enquesta de Condicions de Vida i l'Enquesta de Pressupostos Familiars, ambdues de 2008. Les dues enquestes entrevisten una mostra representativa de famílies a Espanya. L'anàlisi se centra en la submostra de famílies residents a Catalunya.

4.3.1 Efectes sobre la distribució de la renda neta anual

En aquest apartat presentem la distribució de la renda anual (prèvia a les prestacions familiars) de les famílies potencialment perceptores de la prestació a Catalunya, i ubiquem aquestes famílies en la distribució de la renda global de les llars catalanes. A continuació, procedim a quantificar l'impacte de la prestació sobre la renda disponible de les famílies perceptores.

L'Enquesta de condicions de vida (ECV) de 2008 va entrevistar 1.426 famílies residents a Catalunya, 142 de les quals tenien fills nascuts entre 2005 i 2008 (és a dir, eren elegibles per rebre la prestació l'any 2007 o 2008). En l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF) de 2008, la grandària de la mostra de Catalunya és de 2.050 llars, 218 de les quals amb fills nascuts entre 2005 i 2008. La variable "renda neta de la llar abans de prestacions

familiars” procedeix de les variables següents en les dues bases de dades: l’ECV pregunta la renda total neta de la llar l’any 2007, de la qual obtenim les prestacions familiars, i l’EPF pregunta els ingressos mensuals regulars de la llar (nets), que presumiblement corresponen a 2008, i que exclouen prestacions de caràcter no mensual.

La taula 4.7 mostra la distribució de la renda per diferents percentils per a les dues bases de dades, tant per al conjunt de totes les llars com per al subgrup de famílies amb fills a càrrec menors de 3 anys.

En primer lloc, cal assenyalar la similitud en la distribució de la renda neta de les llars a Catalunya estimada a partir de les dues bases de dades. La renda mediana era d’uns 25-26.000 euros anuals. El percentil 25 se situava al voltant dels 15.000 euros, i el 75, sobre els 35.000.

Com es pot observar a la taula, **la distribució de la renda de les famílies amb fills petits està per sobre de la renda del total de llars en tots els percentils** (això també es compleix si exclouem les llars amb un cap de família major de 50 o major de 55). Per exemple, segons l’ECV, la família perceptora mediana tenia una renda d’uns 30.000 euros anuals, en comparació amb els 25.000 de la mediana de la distribució total de llars. El percentil 25 de les famílies perceptores se situava aproximadament en el percentil 40 de la distribució total, mentre que la família perceptora mediana tenia un nivell de renda equivalent al percentil 60 de la distribució global.

Taula 4.7 Distribució de la renda de les llars a Catalunya (2008, en €)

Percentil	ECV 2008		EPF 2008	
	Totes les llars	Llars amb fills <3	Totes les llars	Llars amb fills <3
10	9.100	12.600	9.372	14.712
25	15.400	21.055	14.964	20.808
50	24.611	30.201	26.148	31.812
75	36.500	41.149	33.480	39.528
90	51.300	55.716	46.992	48.684
N. obs.	1.426	142	2.050	218

Nota: En la mostra s’inclouen totes les llars residents a Catalunya.

L’any 2007, la prestació per fill a càrrec era de 625 euros l’any durant els 3 primers anys de vida de l’infant. La distribució de la renda de les llars ens permet calcular en quina mesura la prestació va augmentar la renda disponible de les famílies perceptores. La resposta és que, **en el cas de les famílies amb fills en el percentil 10 de la distribució (13-15.000 euros anuals), la prestació va comportar un augment d’entre el 4 i el 5%**

de la seva renda disponible anual. És a dir, l'ajuda permet a aquestes famílies pujar del percentil 10 al 12 de la distribució de la renda prèvia a l'ajuda, durant 3 anys.

En el cas de les famílies en el percentil 25 de la distribució, l'ajuda suposa un augment del 3% en la seva renda disponible, i d'un 2% per a la família mediana. Quan pugem a la part alta de la distribució de la renda, com és evident, l'ajuda representa una proporció molt baixa de la renda (l'1,5% per al percentil 75 i l'1% per al percentil 90).

En resum, l'anàlisi de la distribució de la renda de les famílies catalanes l'any 2008 ens permet arribar a la conclusió que la prestació per fill a càrrec suposava un increment en la renda disponible anual de la llar de més del 4% per al deu per cent de famílies perceptores més pobres (i de més del 2% per a la meitat de famílies més pobres). En la secció següent avaluem en quina mesura la prestació permetia que les famílies poguessin sufragar les despeses associades directament al fill a càrrec.

4.3.1 Efectes sobre les despeses relacionades amb els infants

En aquesta secció, utilitzem l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF) per calcular la despesa total (anual) que suposa per a les llars catalanes un fill menor de 3 anys. Això ens permet calcular quina fracció d'aquestes despeses permet cobrir la prestació per fill a càrrec.

L'EPF permet identificar diferents tipus de despeses. D'entre totes les categories de despesa, n'identifiquem 14 que inclouen béns o serveis directament relacionats amb els nens. D'aquestes categories, 7 són exclusivament infantils: menjar per al bebè, roba i sabates de nen o bebè, joguines, educació infantil, escola bressol i altres productes de bebè (cotxets, xumets, etc.). La categoria "servei domèstic" pot incloure mainaderes, però també serveis de neteja no directament relacionats amb els nens. En darrer lloc, hi ha 5 categories que inclouen productes relacionats amb els nens, però també altres no necessàriament relacionats: mobles (inclou bressol, etc.), estris de cuina (inclou biberons, passapurés, etc.), llibres no de text, material de papereria i material per al bany (inclou bolquers, tovallotes, etc.).

Fem primer els càlculs per a la definició més restrictiva de despeses relacionades amb el bebè, i després els fem per a la definició més àmplia (així com per a una definició intermèdia). La taula 4.8 presenta les despeses relacionades amb el nen per a les tres definicions i en diferents punts de la seva respectiva distribució. A continuació, es mostra quina proporció d'aquestes despeses es podria cobrir amb la quantia de la prestació, també per a les tres definicions de despesa en el nen, i per als diferents punts de la distribució.

Taula 4.8 La prestació i les despeses relacionades amb els nens a Catalunya

Percentil	Def. 1	Def. 2	Def. 3	% Ajuda	% Ajuda	% Ajuda
10	1.042	300	298	60,0%	208,3%	209,7%
25	2.138	1.115	1.095	29,2%	56,1%	57,1%
50	3.837	2.528	2.287	16,3%	24,7%	27,3%
75	7.558	5.083	4.316	8,3%	12,3%	14,5%
90	10.884	8.292	7.027	5,7%	7,5%	8,9%

Font: Enquesta de pressupostos familiars (2008)

Segons la definició més estricta (la 3 de la taula 4.8), **la despesa mediana en béns i serveis relacionats amb el bebè era de 2.287 euros anuals (1.095 per al percentil 25, 4.326 per al 75). Donat que la prestació l'any 2007 era de 625 euros, aquesta quantitat cobriria gran part de les despeses: el 27% per a la família mediana, el 57% per al percentil 25, i a les famílies en el percentil 10 els hi sobrarien diners.**

Segons la definició més àmplia, la prestació cobriria el 16% de les despeses per a la família mediana, gairebé el 30% per al percentil 25, i el 60% per al percentil 10.

A continuació desagreguem les despeses relacionades amb els nens petits per categoria, per entendre quin tipus de despesa suposa un cost més elevat per a la majoria de famílies. La categoria amb una despesa mediana més alta resulta ser la de "roba per nens i nadons" (despesa mediana de 591 euros anuals), i en segon lloc "articles no elèctrics per a cures personals" (despesa mediana de 488). Tanmateix, aquest segon grup de despesa inclou tant productes de bebè (com ara bolquers i tovalloletes), com també molts altres productes no relacionats amb els nens. Per a la família mediana, la prestació permetria cobrir completament qualsevol d'aquestes dos categories de despesa. En tercer lloc, i encara que la despesa mediana és zero, la categoria de despesa amb el percentil 75 més elevat és l'"educació infantil de primer cicle", és a dir, les guarderies.

En síntesi, la prestació de 2007 permetia cobrir, com a mínim, el 30% de les despeses associades al nadó a la quarta part més pobre de les famílies, i almenys el 16% a la meitat més pobre.

4.4 L'efecte de la prestació sobre la conciliació

En aquesta secció volem estudiar si la prestació va afavorir la conciliació de la vida familiar i laboral. La nostra interpretació del concepte de “conciliació” és, en aquest cas, que l'ajuda afavoriria la conciliació si permetés que les mares de fills en edats prèvies a l'escolarització obligatòria es reincorporessin al mercat laboral abans (o treballant més hores).

Nombrosos treballs d'investigació han estudiat els efectes de diferents ajudes públiques sobre la participació laboral femenina, i en particular, la de les mares.³ Des d'un punt de vista teòric, en un model estàtic d'oferta de treball, un augment en la renda no laboral de la família podria generar tant un augment com una reducció en la participació laboral de la mare.⁴ Això no obstant, nombrosos estudis han documentat efectes negatius de les ajudes monetàries condicionades a un llindar màxim de renda sobre l'oferta laboral de les mares (vegeu, per exemple, la revisió de la literatura de Moffit, 2002). En canvi, les ajudes condicionades a l'ocupació de les mares, o les que abarateixen directament els serveis d'escola bressol o cura dels fills, semblen tenir efectes positius.

Diversos articles recents analitzen el cas espanyol (a nivell del conjunt de l'Estat) i són, per tant, els més propers al cas que ens ocupa. Sánchez i Sánchez (2011) estudien l'efecte de l'ajut de 100 euros mensuals per a mares treballadores introduïts l'any 2003, i conclouen que va augmentar la participació de les mares en el mercat laboral en un 5%. Azmat i González (2010) confirmen aquest resultat, tot i que els seus resultats suggereixen un efecte menor, al voltant del 2%. D'altra banda, Nollenberger i Rodríguez (2011) consideren que l'escolarització universal dels nens de 3 anys a Espanya va resultar en un augment entorn del 9% en la taxa d'ocupació i les hores treballades de les mares amb fills de 3 anys. Finalment, González (2011) troba que el xec nadó de 2007 (una ajuda no condicionada a la renda ni a la participació laboral) va tenir com a conseqüència un retard en el retorn a la feina de les mares perceptores del subsidi.

En síntesi, l'anàlisi de la literatura permet concloure que les polítiques socials tenen un gran potencial per influir sobre la participació laboral de les mares amb fills en edat preescolar. També sembla ser que les característiques de les prestacions importen: les ajudes condicionades a l'ocupació semblen incentivar la participació laboral, mentre que les subvencions de tipus universal poden reduir l'ocupació de mares amb fills petits.

³ Vegeu, per exemple, Eissa & Leibman (1996) o Meyer & Rosenmabum (2001), que estudien els efectes del EITC als EUA, o Milligan & Stabile (2007) per a Canadà.

⁴ En funció de si l'“oci” o el temps a la llar és un “bé normal” o no.

Per poder determinar l'efecte de la prestació catalana per fill a càrrec sobre la conciliació, estudiem el comportament laboral de les mares a Catalunya en comparació amb altres Comunitats Autònomes, abans i després de la prestació, amb dades de l'Enquesta de Població Activa (1992-2006) i amb la mateixa estratègia de dobles diferències de la secció 4.2. En concret, estimem una equació com la (2) del quadre 4.3, llevat que ara la variable dependent és el nombre d'hores treballades a la setmana (o un indicador de si una dona està treballant o no). Per tant, l'anàlisi és anàloga a la de l'efecte de la prestació sobre la fertilitat.

En primer lloc, analitzem les hores de treball per al conjunt de mares amb fills menors de 3 anys. Aquestes dones són les afectades "directament" per la prestació, és a dir, han rebut la prestació el mateix any en què són entrevistades. En segon lloc, estudiem el comportament laboral de les mares amb fills entre 3 i 5 anys, és a dir, en edat preescolar. Tot i que aquestes mares no reben la prestació el mateix any de l'entrevista, sí que l'han rebuda en un passat recent, quan el nen tenia menys de 3 anys. Per tant, el comportament d'aquestes mares pot reflectir un efecte "indirecte" o a mig termini de la prestació. Finalment, reproduïm l'anàlisi per a la mostra de dones sense cap fill menor de 16 anys. Aquest darrer grup funciona com a "grup de control", en el sentit que aquestes dones no s'han vist afectades per la prestació en absolut (ni en el moment de l'entrevista ni en un passat proper).

La taula 4.9 mostra l'efecte estimat de la prestació sobre les hores treballades per setmana, i a continuació descompon, d'una banda, l'efecte sobre les hores treballades entre les dones que tenen una feina (és a dir, sense incloure aquelles amb un número d'hores treballades igual a zero), i de l'altra, l'efecte sobre la participació laboral (és a dir, sobre el fet d'estar treballant respecte no estar-ho) per al conjunt de totes les dones.

L'efecte estimat global sobre les hores treballades (primera fila de la taula 4.9) és positiu i significatiu tant per a les dones amb fills de 0 a 2 anys com per a les mares de nens de 3 a 5 (emprant l'especificació 2, amb tendències de CCAA). Això no obstant, l'"efecte" estimat és de magnitud similar per a dones sense fills, fet que posa en dubte que estiguem capturant l'efecte de la prestació i no d'altres factors que afecten totes les dones a Catalunya. Es pot dir el mateix sobre l'efecte en la taxa d'ocupació (tercera fila), ja que els coeficients són positius per als tres grups de dones.

Tanmateix, sembla ser que sí que hi ha un efecte diferencial per a les mares en el número d'hores treballades (per al subconjunt de dones que treballen, a la segona fila). **Les dones amb feina i amb fills petits van augmentar les seves hores de treball en unes 2 hores setmanals a Catalunya, en comparació amb altres CCAA, i aquest augment no s'observa per a les dones sense fills.** Així, és possible que la prestació facilités un augment en les hores de feina per a les dones treballadores amb fills petits.

Taula 4.9 Efecte de la prestació sobre les hores treballades

	Fills 0 a 2		Fills 3 a 5		Cap fill de 0 a 15	
	1	2	1	2	1	2
Hores treballades	-0,417	1,842 *	-0,372	2,952 ***	-1,014 ***	2,129 ***
Hores si >0	0,408	1,648 **	0,729	1,932 **	0,5372 **	-0,1785
Treballant	-0,0197 *	0,0296	-0,0182	0,0565 **	-0,0190 ***	0,0399 ***
Controls indiv.	Si	Si	Si	Si	Si	Si
Núm. de CCAA	17	17	17	17	17	17
Tendència x CCAA	No	Si	No	Si	No	Si
N	58.091	58.091	51.330	51.330	120.167	120.167

Nota: La mostra està formada per dones de 18 a 49 anys en totes les CCAA excepte Ceuta i Melilla. Cada fila es correspon amb una variable dependent diferent. Les dades comprenen el període 1992-2006. Totes les especificacions inclouen efectes fixos de CCAA i d'any. Les regressions no utilitzen pesos. La taula mostra el coeficient corresponent a Catalunya durant els anys posteriors a la prestació. Tres asteriscs indiquen que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%.

La taula 4.10 mostra els efectes desagregats per a diferents subgrups de dones (per nivell educatiu, origen nacional, edat i nombre de fills). En aquest cas, agrupem les dones amb fills de 0 a 5 anys per simplificar la presentació de les taules.

Segons el nivell educatiu [panell A]:

- En el cas de les mares de nivell educatiu baix (panell A, primera columna), la prestació sembla tenir un efecte negatiu i significatiu sobre la seva participació laboral. Aquest efecte no s'observa en les dones sense fills. Això no obstant, aquest resultat no és robust a la inclusió de tendències diferencials per CCAA (especificació 2).
- Per a les dones de nivell educatiu mig, la primera especificació no mostra cap efecte significatiu. En afegir les tendències per CCAA, els coeficients passen a ser positius i significatius per a les tres variables de participació laboral. Tanmateix, la magnitud i significativitat són semblants per a les dones sense fills, motiu pel qual sembla poc raonable atribuir aquests "efectes" a la prestació.
- Finalment, en el cas de les dones amb educació universitària, s'observa un efecte positiu i significatiu sobre les hores treballades, que és robust a la inclusió de tendències per CCAA. La segona especificació també suggereix un efecte positiu sobre la taxa d'ocupació. Aquests efectes no es troben per a les dones amb educació universitària sense fills.

En resum, les regressions per nivell educatiu indiquen que la prestació pot haver contribuït a augmentar la participació laboral de les mares amb un nivell educatiu alt. No trobem cap efecte per a dones de nivell educatiu mig. Pel que fa a les de nivell educatiu baix, si hi hagués un efecte, seria negatiu. Aquests resultats suggereixen que els efectes de la prestació sobre l'oferta laboral de les mares poden haver estat heterogenis, i poden haver permès a algunes mares treballar més i a d'altres quedar-se a casa durant més temps.

El panell B mostra els resultats per grups d'edat (l'edat mitjana i la mediana de les mares de la mostra és de 33 anys):

- Per a la submostra de mares joves (menors de 31 anys), la primera especificació suggereix que la prestació va tenir un efecte negatiu sobre la seva taxa de participació laboral, tot i que aquest resultat no és robust a la inclusió de tendències per CCAA.
- Per a les mares amb edats entre els 31 i els 35 anys s'obtenen coeficients positius i significatius en la segona especificació tant per a hores com per a l'ocupació, i aquests efectes no s'observen (o tenen una magnitud menor) entre les dones sense fills.
- En darrer lloc, per a les mares majors de 35 anys s'observa un efecte positiu i significatiu sobre les hores treballades (entre les dones que treballen), que, tanmateix, no és robust a la inclusió de tendències per CCAA.

En síntesi, **existeix un efecte positiu de la prestació sobre la participació en el mercat laboral i el número d'hores treballades per a les dones de més d'entre 31 i 35 anys, efecte que no apareix en el cas de les mares més joves o més grans.**

A continuació, el panell C separa els efectes segons el nombre de fills:

- Per a les mares amb només un fill menor de 5 anys, sembla haver-hi un efecte positiu de la prestació sobre el número d'hores treballades per a les dones amb feina, que no s'observa per a les dones sense fills.
- Per contra, no es detecta cap efecte significatiu sobre l'oferta de treball de mares amb més d'un fill d'entre 0 i 5 anys.

Finalment, el panell D separa les dones segons el seu origen nacional (tot i que cal tenir en compte que només el 5% de les dones de la mostra van néixer a l'estranger).

- En el cas de les dones d'origen immigrant, sembla haver-hi un efecte negatiu de la prestació tant sobre les hores treballades com sobre la participació en el mercat

laboral, efectes amb una magnitud robusta a la inclusió de tendències de CCAA, i que no s'observen per a les dones immigrants sense fills.

- Per contra, per a les dones nascudes a Espanya observem un efecte positiu de la prestació sobre les hores treballades (condicionades a tenir feina), que és robust a les tendències de CCAA, i que no s'observa per a les dones natives sense fills.

Els resultats per lloc de naixement corroboren la conclusió que els efectes de la prestació sobre la participació laboral de les mares semblen haver estat heterogenis segons les seves característiques sociodemogràfiques. **En particular, la prestació sembla haver contribuït a una major participació de les mares en el mercat de treball en el cas de dones natives, d'entre 31 i 35 anys, amb un sol fill, o de nivell educatiu alt. Per contra, la prestació podria haver reduït la participació laboral de mares amb nivell educatiu baix o d'origen immigrant.**

Aquests resultats poden resultar sorprenents, ja que l'efecte positiu de la prestació sobre la participació en el mercat laboral es detecta per a les dones amb característiques pròpies d'un nivell socioeconòmic mitjà, per a les quals el nivell de renda no s'hauria de veure gaire afectat per la prestació. Això no obstant, són precisament aquestes dones les que semblen haver augmentat la seva participació laboral com a resultat de la prestació.

Si combinem aquests resultats amb els de les seccions anteriors, la prestació sembla ser efectiva en termes d'estimulació de la natalitat per al sector de la població menys afavorit econòmicament, mentre que per a aquest mateix grup no detectem cap efecte positiu sobre l'ocupació o sobre les hores treballades (si de cas, l'efecte és negatiu!). En canvi, detectem un efecte positiu de la prestació en la conciliació per a les dones d'estatus socioeconòmic més alt, però el resultat procedeix sobretot d'un augment en les hores treballades, és a dir, no és que una major proporció de mares treballin, o que ho facin abans després de tenir un fill, sinó que són les hores treballades a la setmana les que semblen haver experimentat un lleuger augment.

Una explicació possible és que diferents grups de dones reaccionin de forma diferent a un augment de la renda no laboral. Les dones amb feines de menor qualitat poden preferir fer servir la prestació per comprar "temps a casa" amb els ingressos extra, mentre que les dones amb millors feines (més ben pagades i/o amb condicions més gratificants) prefereixen emprar els diners addicionals en un augment de les hores treballades (fent-los servir, per exemple, per augmentar les hores de guarderia).

Taula 4.10 Resultats hores de treball i ocupació per subgrups (EPA 1992-2006)

	A. Per nivell educatiu																		
	Baix				Mitjà				Alt										
	Fills 0 a 5		Sense fills		Fills 0 a 5		Sense fills		Fills 0 a 5		Sense fills		Fills 0 a 5		Sense fills				
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2			
Hores	-1,454	*	1,109	-0,523	0,949	-0,115	2,466	**	-0,572	3,786	***	-0,702	4,164	***	-1,635	**	1,38		
Hores si >0	-0,782		2,622	-0,16	-1,431	0,59	1,935	**	0,864	***	1,347	**	1,113	**	1,692	**	0,003	-1,868	**
Ocupació	-0,019		0,003	-0,006	0,042	-0,013	0,05	*	-0,008	0,05	**	-0,037	**	0,071	**	-0,019	0,029		

	B. Per edat de la mare																	
	Mare <31				Mare 31-35				Mare >35									
	Fills 0 a 5		Sense fills		Fills 0 a 5		Sense fills		Fills 0 a 5		Sense fills		Fills 0 a 5		Sense fills			
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2		
Hores	-1,416	**	1,883	-1,092	*	2,047	0,395	2,718	**	-1,641	*	1,461	-0,036	2,077	-0,62	2,179	***	
Hores si >0	0,134		1,198	0,179	0,731	0,6	2,108	**	0,523	-1,305	1,2	**	1,602	0,683	**	-0,428		
Ocupació	-0,036	**	0,032	-0,023	0,03	-0,005	0,05	*	-0,033	*	0,025	-0,017	0,038	-0,009	0,044	**		

	C. Per nombre de fills									
	Un fill de 0 a 5		Més d'un fill de 0 a 5		Sense fills					
	1	2	1	2	1	2				
Hores	-0,68	3,452	***	-0,423	1,333	-1	***	2,1	***	
Hores si +	0,444	2,19	***	0,615	1,308	0,532	**	-0,202		
Ocupació	-0,026	**	0,061	**	-0,019	0,022	-0,019	**	0,04	***

Origen	D. Per origen de la mare												
	Immigrants					Natives							
	Fills 0 a 5		Sense fills			Fills 0 a 5		Sense fills					
Grup	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2			
Hores	-4,828	***	-4,64	-3,609	**	3,335	0,152	2,791	***	-0,767	**	2,026	***
Hores si +	-2,961		-2,38	-1,355	2,651	0,766	**	1,923	***	0,631	***	-0,319	
Ocupació	-0,084	**	-0,119	*	-0,041	0,021	-0,01	0,052	***	-0,016	**	0,04	***

Nota: La mostra està formada per dones de 18 a 49 anys en totes les CCAA excepte Ceuta i Melilla. Cada fila es correspon amb una variable dependent diferent. Les dades comprenen el període 1992-2006. Totes les especificacions inclouen efectes fixos de CCAA i d'any. L'especificació 2 inclou a més tendències lineals diferents per a cada regió. Les regressions no utilitzen pesos. La taula mostra el coeficient corresponent a Catalunya durant els anys posterior a la prestació. Tres asteriscs indiquen que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%.

5. Simulació d'una prestació universal

5.1 Característiques de la prestació simulada

- Prestació universal (sense condicions de renda ni de situació laboral dels progenitors) de 350 € el primer any per als primers fills, de 650 €/any fins als sis anys d'edat per als segons fills, i de 1.000 €/any fins als 10 anys (inclòs) per als tercers fills i posteriors.
- La prestació es cobra el mateix any de naixement, en el cas dels primers fills, en el mateix any de naixement i els cinc posteriors, en el cas dels segons fills, i en el mateix any i nou posteriors, en el cas dels tercers fills i posteriors.
- El tipus de prestació per a cada fill està determinada pel número de germans grans en el moment de néixer i no varia amb els naixements posteriors que es puguin produir a la llar (per exemple, un primer fill només dona dret a 350 € el primer any, i aquesta prestació és invariable tant si roman fill únic com si té un germà al cap d'un temps).
- La prestació és acumulativa, es a dir, en una mateixa llar en què dos o més fills tinguin dret a la prestació per la seva edat i ordre, la prestació total correspondrà a la suma dels drets de tots ells (per exemple, tres germans de 2, 4 i 8 anys donarien lloc a una prestació de 650 € per segon fill menor de sis anys + una prestació de 1000 € per un tercer fill menor de 10 anys =1650 €).
- Quan la llar sigui monoparental, la prestació augmenta en 650 € per cada infant amb dret a prestació (en l'exemple del punt anterior, la prestació total seria de 1650 € + (650 € X 2 fills amb dret a prestació) = 2950 €).
- A partir de la data de posada en marxa del nou sistema (1/1/2012) la prestació cobreix tots els infants que compleixin les condicions esmentades d'edat i posició a la llar, no només els nascuts a partir de 2012 (així, tres germans que al 2012 tinguessin 2, 4 i 8 anys donarien dret a una prestació -al 2012- de 0 € el primer, 650€ el segon i 1.000€ el tercer= 1.650 €).

5.2 Assumpcions de la simulació

- 1) El total de naixements que es produiran en el període 2012-2021 a Catalunya són els que preveu la darrera projecció d'IDESCAT, realitzada l'any 2008, i que es mostren a la taula 5.1. Els tres escenaris descriuen un escenari de reducció continuada de la natalitat amb diferent nivell d'intensitat.

Taula 5.1 Escenaris de natalitat 2011-2020 previstos per IDESCAT

Any	Naixements (escenari baix)	Naixements (escenari mitjà)	Naixements (escenari alt)
2011	80.500	86.400	90.300
2012	78.500	84.400	89.100
2013	76.200	82.800	88.300
2014	73.800	80.900	87.100
2015	71.300	78.900	85.900
2016	68.900	77.100	84.800
2017	66.700	75.400	83.800
2018	64.600	73.800	82.900
2019	62.700	72.500	82.300
2020	61.100	71.400	81.900

Font: <http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/cataleg/pdfdocs/pp2021-2041pr.pdf>

La taula 5.2 mostra les desviacions d'aquestes projeccions respecte els naixements efectius registrats a la base de dades de prestacions per infants a càrrec del DBiF, essent l'escenari baix el que més s'aproxima a la natalitat real registrada els anys 2009 i 2010.

Taula 5.2 Comparació entre els escenaris de natalitat 2011-2020 previstos per IDESCAT i el número d'infants efectivament nascuts, segons la base de dades del DBiF

	Real	Escenari Alt	Desviació	Escenari Mitjà	Desviació	Escenari Baix	Desviació
2008	87.674	90.600	3,3%	89.900	2,5%	85.000	-3,0%
2009	81.678	91.100	11,5%	89.500	9,6%	84.000	2,8%
2010	76.947	90.900	18,1%	88.200	14,6%	82.100	6,7%

Atès que per als anys 2009 a 2010 fins i tot l'escenari baix representa una sobreestimació respecte la natalitat real, i considerant que en aquests dos anys concorren circumstàncies econòmiques excepcionals, hem adoptat tres escenaris: un de baix, en què la natalitat per a tots els anys 2011-2020 correspon a l'escenari baix d'IDESCAT (per al cas que la tendència dels anys 2008-2010 es consolidi); un segon de baix-mitjà, en què la natalitat per als anys 2011 i 2012 es correspon amb la projecció baixa d'IDESCAT, i a partir de 2013 es recuperaria lleugerament i passaria a ser la de l'escenari mitjà; i un darrer de baix-mitjà-alt, en què la natalitat pel per al període 2011-2012 és la de l'escenari baix, en el període 2013-2015 la de l'escenari mitjà, i entre 2016 i 2020, la de l'escenari més alt.

- 2) La proporció de naixements de primers, segons i tercers fills i posteriors a les llars catalanes es manté constant entre 2012 i 2020, en un valor corresponent a la mitjana dels valors observats per als anys 2008 i 2010 en la base de dades de prestacions per infant a càrrec del Departament de Benestar i Família (això és, un 50,1% de primers fills, un 36,9% de segons fills i un 13,0% de tercers o posteriors). Aquestes mateixes proporcions s'han aplicat als anys 2003 a 2007, en què les dades disponibles no han permès descriure amb precisió la distribució real dels nounats segons la seva posició a la llar.
- 3) La proporció de llars monoparentals (segons la definició de la prestació, és a dir, constituïdes per famílies amb menors que conviuen i depenen econòmicament d'una sola persona), es manté constant entre 2011 i 2021 en el valor observat per a l'any 2010 en la base de dades de prestacions per infant a càrrec del Departament de Benestar i Família (això és, un 2,2%, distribuït entre un 1,5% corresponent a primers fills, un 0,5% a segons fills i un 0,2% a tercers i posteriors).
- 4) Les tres assumpcions anteriors impliquen que el nou disseny de la prestació no tindria cap efecte ni sobre el número de naixements totals, ni sobre el número de fills per llar, ni sobre la proporció de llars monoparentals. Si es produís un efecte, revertiria en un augment de la natalitat i per tant dels costos del programa.
- 5) Els càlculs s'han realitzat assumint que durant el període 2012-2020 no hi haurà mortalitat infantil ni moviments migratoris de nens de 10 o menys anys.
- 6) Hem suposat que la base de dades de prestacions per infant a càrrec del Departament de Benestar i Família representa de forma fidedigne la proporció de llars monoparentals i de llars amb un, dos i tres i més fills a Catalunya (es a dir, que no hi ha frau, ni errors i la cobertura actual de la prestació es del 100%). No obstant això, la base de dades no és consistent en agrupar sistemàticament tots els infants d'una mateixa llar en un únic expedient, la qual cosa pot haver menat a una subestimació de la mida de les llars (i per tant, del cost del programa).

5.3 Resultats de la simulació

La taula 5.3 mostra els naixements per any segons la posició de l'infant a la llar, que es deriven de les bases de dades disponibles i de les assumpcions fins ara descrites. Sobre la base d'aquesta taula, les taules 5.4 i 5.5 i els gràfics 5.1 a 5.3 que les il·lustren mostren els resultats de la simulació. Entre els resultats de la simulació destaquem que:

- El pic de beneficiaris de la prestació es produiria entre 2012 i 2013 en els escenaris baix i baix-mitjà, amb un número proper als 325.000 beneficiaris. En l'escenari baix-mitjà-alt, el màxim es produeix l'any 2020 (330.000), si bé amb una xifra només lleugerament superior a la de la resta d'anys del període.
- La major part de l'estoc dels beneficiaris, en qualsevol dels anys i escenaris contemplats, correspon als segons fills (al voltant del 55%), seguida pels tercers i posteriors (33%) i els primers (12%).
- La xifra total de beneficiaris decreix amb el pas dels anys, a mesura que els infants de l'estoc de nascuts abans de 2012 atenyen l'edat en què deixen de ser receptors, i només són parcialment reemplaçats pels nascuts amb posterioritat a 2012. El mínim s'assoleix en el darrer any de la simulació (2020), amb 295.000 beneficiaris en l'escenari mitjà-baix, i 262.000 en el baix. N'és l'excepció el tercer escenari (baix-mitjà-alt), en què el número de beneficiaris es manté molt estable en tot el període, en un rang d'entre 325.000 i 330.000 infants per any.
- En els escenaris baix i baix-mitjà, el cost de la prestació assoleix un valor màxim entre 2012 i 2013, amb un valor proper als 236 milions d'euros (incloent el complement de monoparentalitat), i es redueix amb el pas dels anys fins assolir un mínim l'any 2020 de 214 milions en l'escenari mitjà-baix, i de 191 en el baix. Per contra, en l'escenari baix-mitjà-alt, el cost és força estable en tot el període i el màxim es produeix a 2020, amb un cost lleugerament superior als 240 milions d'euros.
- Per a tots tres escenaris, els costos es concentren en els segons fills (prop del 49% en tots els anys), i en els tercers i posteriors (al voltant del 44%). Els primers fills representen al voltant del 6% dels costos de la prestació en tots els anys simulats. En conseqüència, una eventual modificació del disseny de la prestació per reduir el cost del programa passa, necessàriament, per modificar l'edat màxima i la quantitat de l'ajut per aquests dos grups d'infants.
- El complement per monoparentalitat, en tots els escenaris i anys, representa només un 0,5% del cost total anual de la prestació.

Taula 5.3 Naixements registrats i predits (2003-2010)

Any	Escenari baix				Escenari baix-mitjà				Escenari baix-mitjà-alt			
	Total	Primers fills	Segons fills	Tercers i posteriors	Total	Primers fills	Segons fills	Tercers i posteriors	Total	Primers fills	Segons fills	Tercers i posteriors
2003	73.333	36.740	27.060	9.533	73.333	36.740	27.060	9.533	73.333	36.740	27.060	9.533
2004	77.130	38.642	28.461	10.027	77.130	38.642	28.461	10.027	77.130	38.642	28.461	10.027
2005	81.362	40.762	30.023	10.577	81.362	40.762	30.023	10.577	81.362	40.762	30.023	10.577
2006	84.194	42.181	31.068	10.945	84.194	42.181	31.068	10.945	84.194	42.181	31.068	10.945
2007	84.821	42.495	31.299	11.027	84.821	42.495	31.299	11.027	84.821	42.495	31.299	11.027
2008	87.674	43.925	32.352	11.398	87.674	43.925	32.352	11.398	87.674	43.925	32.352	11.398
2009	81.678	40.921	30.139	10.618	81.678	40.921	30.139	10.618	81.678	40.921	30.139	10.618
2010	76.947	38.550	28.393	10.003	76.947	38.550	28.393	10.003	76.947	38.550	28.393	10.003
2011	80.500	40.331	29.705	10.465	80.500	40.331	29.705	10.465	80.500	40.331	29.705	10.465
2012	78.500	39.329	28.967	10.205	78.500	39.329	28.967	10.205	78.500	39.329	28.967	10.205
2013	76.200	38.176	28.118	9.906	82.800	41.483	30.553	10.764	82.800	41.483	30.553	10.764
2014	73.800	36.974	27.232	9.594	80.900	40.531	29.852	10.517	80.900	40.531	29.852	10.517
2015	71.300	35.721	26.310	9.269	78.900	39.529	29.114	10.257	78.900	39.529	29.114	10.257
2016	68.900	34.519	25.424	8.957	77.100	38.627	28.450	10.023	84.800	42.485	31.291	11.024
2017	66.700	33.417	24.612	8.671	75.400	37.775	27.823	9.802	83.800	41.984	30.922	10.894
2018	64.600	32.365	23.837	8.398	73.800	36.974	27.232	9.594	82.900	41.533	30.590	10.777
2019	62.700	31.413	23.136	8.151	72.500	36.323	26.753	9.425	82.300	41.232	30.369	10.699
2020	61.100	30.611	22.546	7.943	71.400	35.771	26.347	9.282	81.900	41.032	30.221	10.647

Font de les dades

	Valors estimats (emprant la base de dades del DBiF)
	Valors observats (base de dades del DBiF)
	Predit (IDESCAT - Escenari baix)
	Predit (IDESCAT - Escenari mitjà)
	Predit (IDESCAT - Escenari alt)

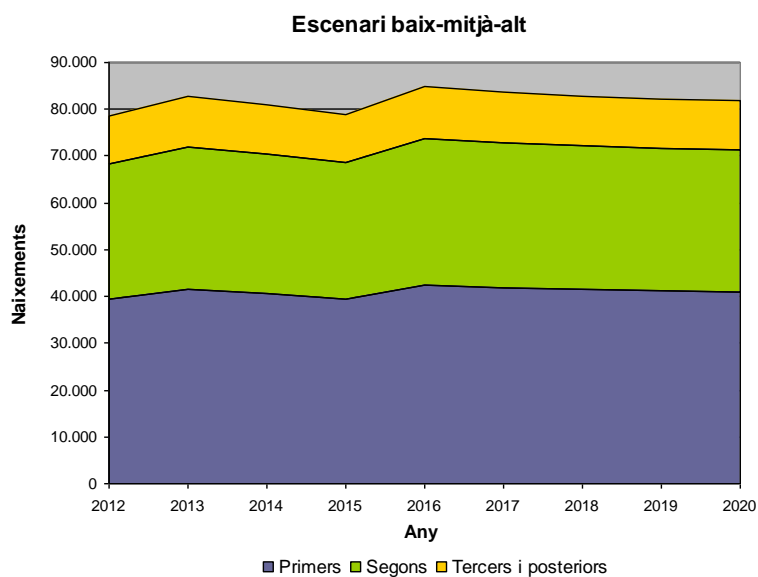
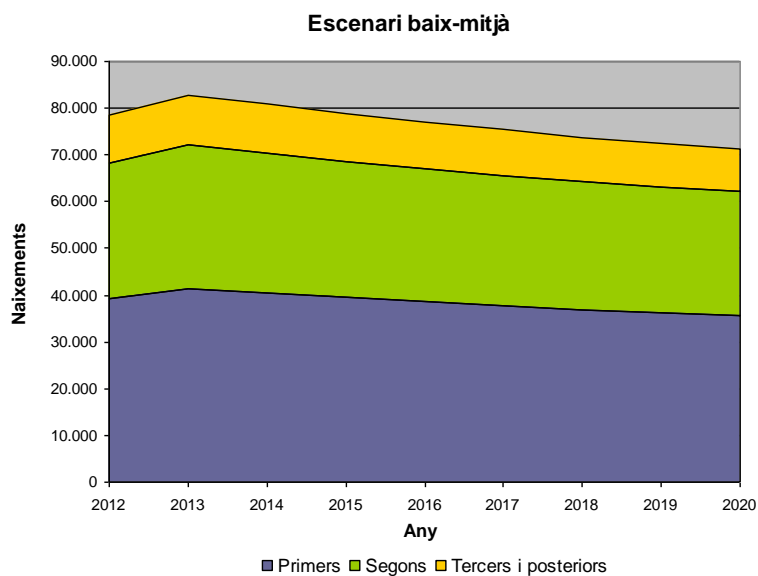
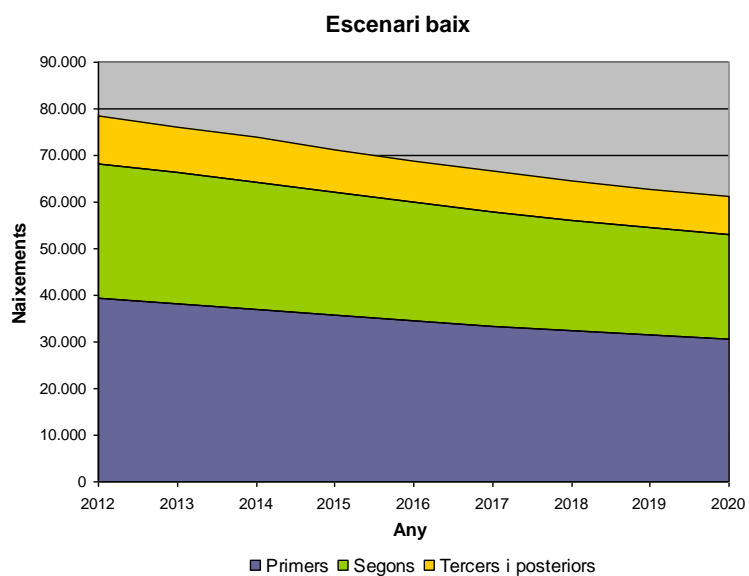
Taula 5.4 Beneficiaris acumulats per any (2012-2020)

	Escenari baix				Escenari baix-mitjà				Escenari baix-mitjà-alt			
	Primers fills	Segons fills	Tercers i posteriors	Totals	Primers fills	Segons fills	Tercers i posteriors	Totals	Primers fills	Segons fills	Tercers i posteriors	Totals
2012	39.329	180.854	104.798	324.981	39.329	180.854	104.798	324.981	39.329	180.854	104.798	324.981
2013	38.176	177.673	105.171	321.020	41.483	180.109	106.029	327.620	41.483	180.109	106.029	327.620
2014	36.974	172.554	104.738	314.265	40.531	177.609	106.519	324.659	40.531	177.609	106.519	324.659
2015	35.721	168.724	103.430	307.875	39.529	176.584	106.199	322.312	39.529	176.584	106.199	322.312
2016	34.519	165.755	101.442	301.715	38.627	176.640	105.277	320.544	42.485	179.482	106.278	328.244
2017	33.417	160.663	99.086	293.165	37.775	174.758	104.052	316.586	41.984	180.699	106.145	328.828
2018	32.365	155.534	96.086	283.984	36.974	173.024	102.248	312.246	41.533	182.323	105.524	329.380
2019	31.413	150.552	93.619	275.584	36.323	169.223	101.055	306.601	41.232	182.138	105.605	328.976
2020	30.611	145.866	91.559	268.036	35.771	165.718	100.334	301.823	41.032	182.507	106.249	329.788

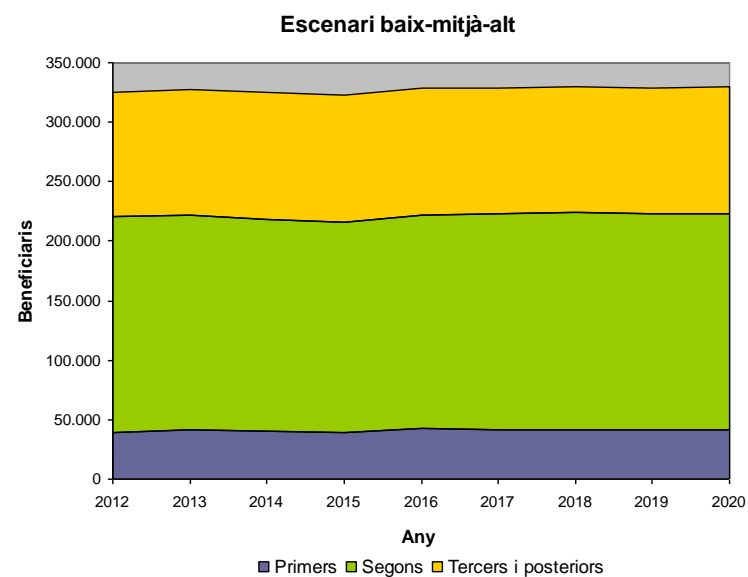
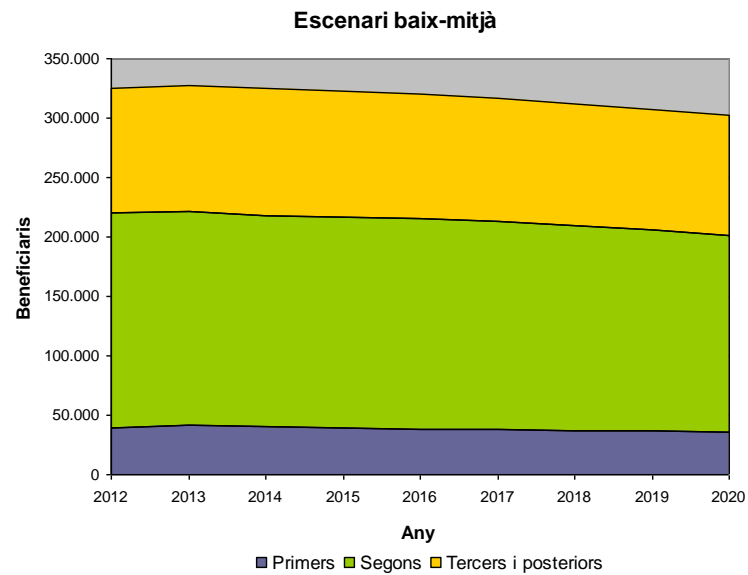
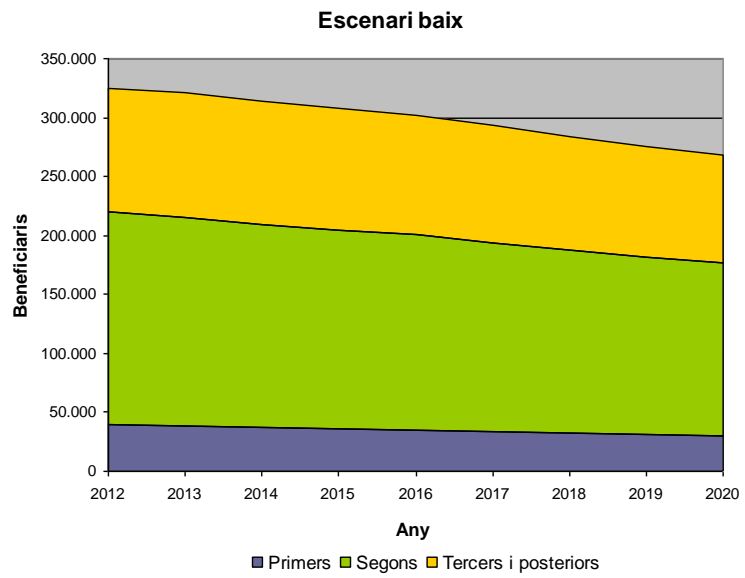
Taula 5.5 Cost de la prestació per any, incloent el complement per monoparentalitat (en milions d'euros, 2012-2020)

		Primers fills	Cost	Complem. Monopar.	Cost total	Segons fills	Cost	Complem. Monopar.	Cost total	Tercers i posteriors	Cost	Complem. Monopar.	Cost total	Cost total
Escenari baix	2012	39.329	13,76	0,38	14,15	180.854	117,56	0,59	118,14	104.798	104,80	0,14	104,93	237,23
	2013	38.176	13,36	0,37	13,73	177.673	115,49	0,58	116,06	105.171	105,17	0,14	105,31	235,11
	2014	36.974	12,94	0,36	13,30	172.554	112,16	0,56	112,72	104.738	104,74	0,14	104,87	230,90
	2015	35.721	12,50	0,35	12,85	168.724	109,67	0,55	110,22	103.430	103,43	0,13	103,56	226,63
	2016	34.519	12,08	0,34	12,42	165.755	107,74	0,54	108,28	101.442	101,44	0,13	101,57	222,27
	2017	33.417	11,70	0,33	12,02	160.663	104,43	0,52	104,95	99.086	99,09	0,13	99,21	216,19
	2018	32.365	11,33	0,32	11,64	155.534	101,10	0,51	101,60	96.086	96,09	0,12	96,21	209,46
	2019	31.413	10,99	0,31	11,30	150.552	97,86	0,49	98,35	93.619	93,62	0,12	93,74	203,39
	2020	30.611	10,71	0,30	11,01	145.866	94,81	0,47	95,29	91.559	91,56	0,12	91,68	197,98
Escenari baix-mitjà	2012	39.329	13,76	0,38	14,15	180.854	117,56	0,59	118,14	104.798	104,80	0,14	104,93	237,23
	2013	41.483	14,52	0,40	14,92	180.109	117,07	0,59	117,66	106.029	106,03	0,14	106,17	238,75
	2014	40.531	14,19	0,40	14,58	177.609	115,45	0,58	116,02	106.519	106,52	0,14	106,66	237,26
	2015	39.529	13,84	0,39	14,22	176.584	114,78	0,57	115,35	106.199	106,20	0,14	106,34	235,91
	2016	38.627	13,52	0,38	13,90	176.640	114,82	0,57	115,39	105.277	105,28	0,14	105,41	234,70
	2017	37.775	13,22	0,37	13,59	174.758	113,59	0,57	114,16	104.052	104,05	0,14	104,19	231,94
	2018	36.974	12,94	0,36	13,30	173.024	112,47	0,56	113,03	102.248	102,25	0,13	102,38	228,71
	2019	36.323	12,71	0,35	13,07	169.223	110,00	0,55	110,55	101.055	101,06	0,13	101,19	224,80
	2020	35.771	12,52	0,35	12,87	165.718	107,72	0,54	108,26	100.334	100,33	0,13	100,46	221,59
Escenari baix-mitjà-alt	2012	39.329	13,76	0,38	14,15	180.854	117,56	0,59	118,14	104.798	104,80	0,14	104,93	237,23
	2013	41.483	14,52	0,40	14,92	180.109	117,07	0,59	117,66	106.029	106,03	0,14	106,17	238,75
	2014	40.531	14,19	0,40	14,58	177.609	115,45	0,58	116,02	106.519	106,52	0,14	106,66	237,26
	2015	39.529	13,84	0,39	14,22	176.584	114,78	0,57	115,35	106.199	106,20	0,14	106,34	235,91
	2016	42.485	14,87	0,41	15,28	179.482	116,66	0,58	117,25	106.278	106,28	0,14	106,42	238,95
	2017	41.984	14,69	0,41	15,10	180.699	117,45	0,59	118,04	106.145	106,14	0,14	106,28	239,43
	2018	41.533	14,54	0,40	14,94	182.323	118,51	0,59	119,10	105.524	105,52	0,14	105,66	239,71
	2019	41.232	14,43	0,40	14,83	182.138	118,39	0,59	118,98	105.605	105,61	0,14	105,74	239,56
	2020	41.032	14,36	0,40	14,76	182.507	118,63	0,59	119,22	106.249	106,25	0,14	106,39	240,37

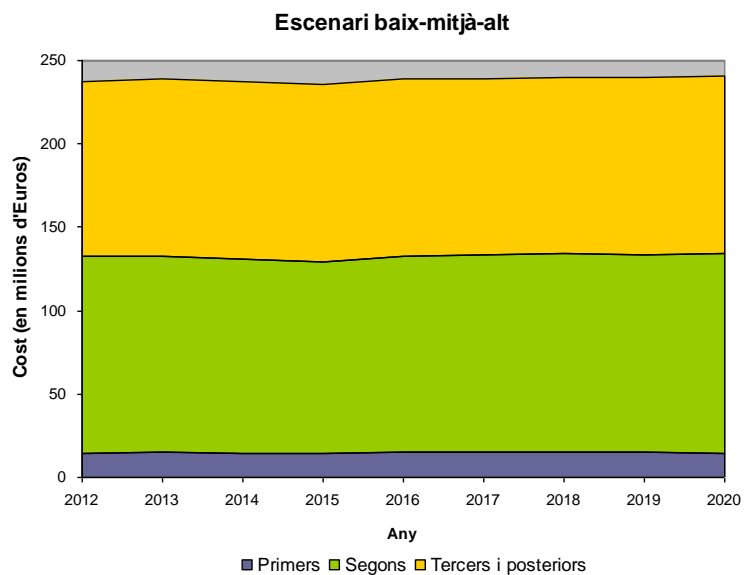
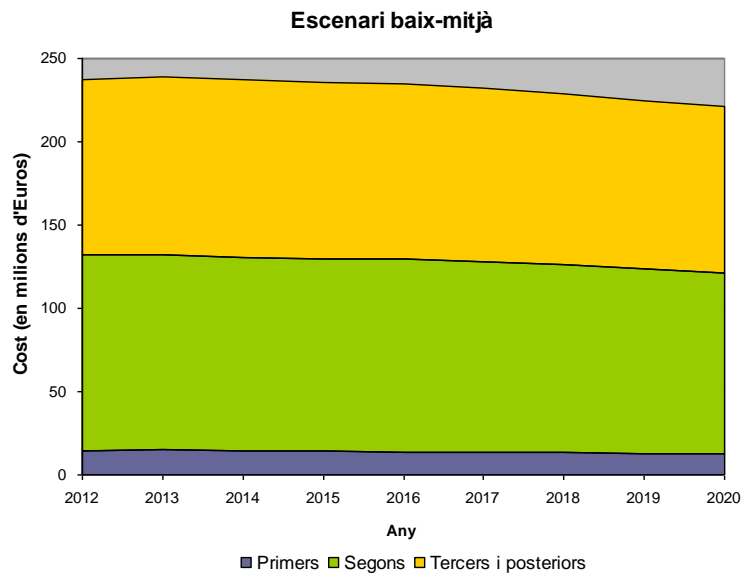
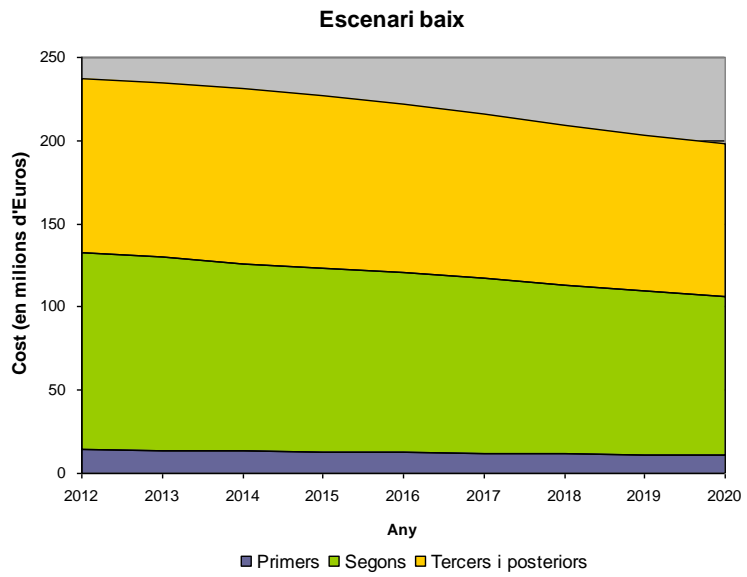
Gràfic 5.1 Projecció de naixements 2012-2020

Gràfic 5.2 Projectió de beneficiaris 2012-2020

Gràfic 5.3 Projectió de costos 2012-2020

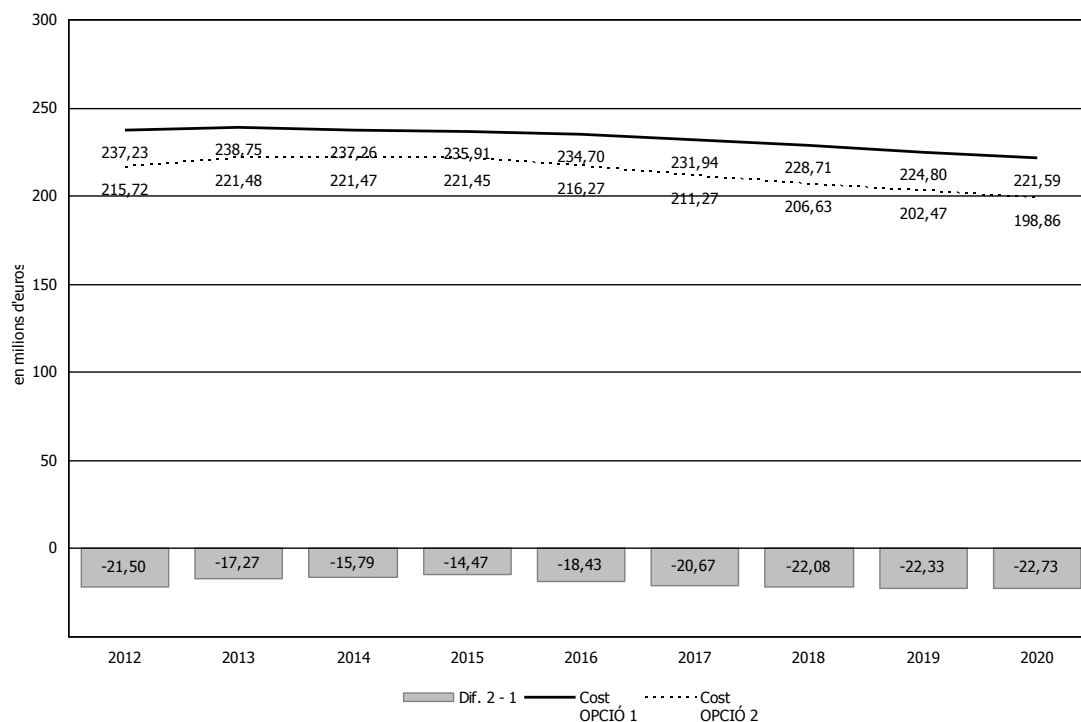
5.4 El comparador de simulacions

L'arxiu **comparador.xls** permet comparar el cost simulat de diferents dissenys de prestació universals. Per a cada disseny és possible introduir tres paràmetres: la durada de la prestació, l'import anual de la prestació i l'import del complement de monoparentalitat, i comprovar com divergeix la projecció dels costos en modificar els paràmetres.

A mode d'exemple, els gràfics 5.4 i 5.5 mostren la comparació entre el disseny simulat en les seccions anteriors (350€ per als primers fills en naixer, 650€ per als segons fills durant 6 anys i 1.000 € per als tercers durant 10 anys) i una alternativa. La primera consisteix a escurçar la durada dels ajuts als segons i tercers fills fins a 4 i 8 anys, respectivament, per contenir el cost de la prestació (Gràfic 5.4). La segona, concentra els imports en els tres primers anys, a fi de vincular l'ajut al període en què les famílies han de fer front als costos de guarderia (Gràfic 5.5). Ambdues comparacions estan basades en l'escenari baix-mitjà de natalitat.

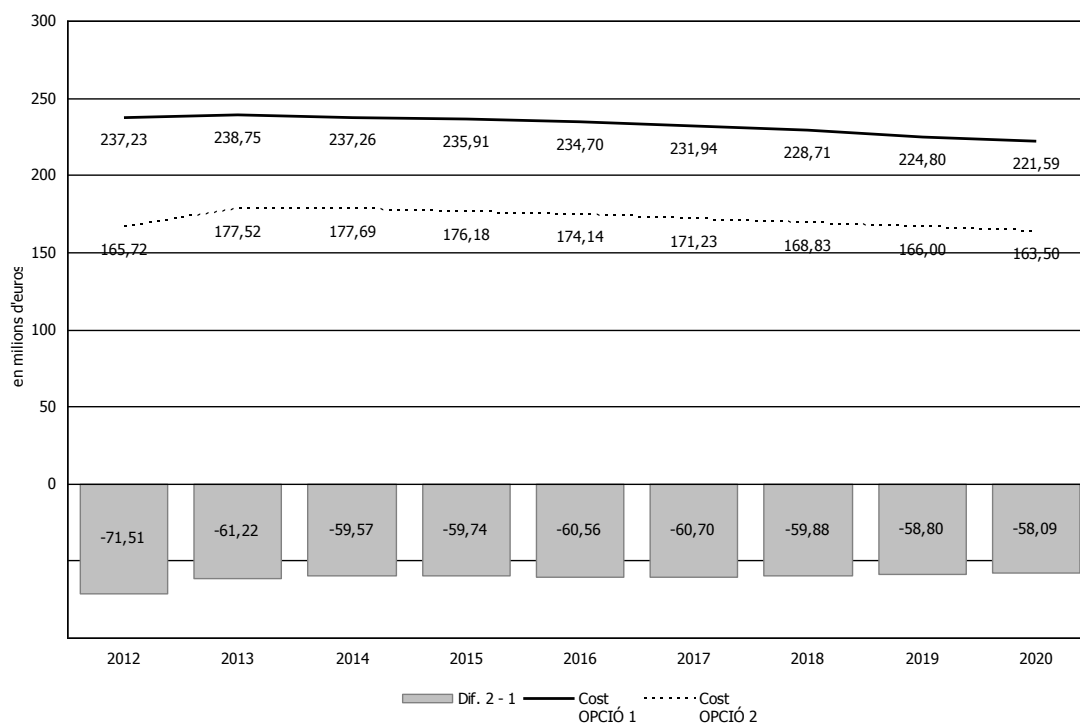
Gràfic 5.4 Comparació de simulacions estàndard i concentrada als 3 primers anys

Opció 1	Ajut en €	Durada en anys	Compl. Monop.	Opció 2	Ajut en €	Durada en anys	Compl. Monop.
1r fill	350	1	650	1r fill	350	1	650
2n fill	650	6	650	2n fill	1.250	3	650
3er fill o +	1.000	10	650	3er fill o +	3.000	3	650

Gràfic 5.5 Comparació de simulacions estàndard i amb reducció de la durada per als segons i tercers fills

Opció 1	Ajut en €	Durada en anys	Compl. Monop.	Opció 2	Ajut en €	Durada en anys	Compl. Monop.
1r fill	350	1	650	1r fill	350	1	650
2n fill	650	6	650	2n fill	650	4	650
3er fill o +	1.000	10	650	3er fill o +	1.000	8	650

6. Conclusions i recomanacions

El declivi de la fertilitat ha estat particularment intens a Catalunya. Malgrat un inici tardà respecte la major part dels països industrialitzats, en només vint anys (1975-1995) el número de fills per dona va caure des dels 3 fills per dona fins als 1,2. Seguint l'estela dels països capdavanters en el procés de transició, la fertilitat catalana es troba en una fase de recuperació des dels mínims històrics de 1995, empenya, fonamentalment, per la incorporació a la població catalana de dones immigrades en edat fèrtil i amb un major nivell de fecunditat, i pel creixement de la fecunditat en les dones autòctones d'entre 35 i 39 anys.

Malgrat aquesta repuntada, l'indicador conjuntural de fecunditat de 2009 era només de 1,53 fills per dona, encara lluny del llindar de reposició de 2,1, talment que cada nova generació (descomptant la immigració) és substancialment menys nombrosa que la dels seus progenitors; i lluny també del nivell de recuperació assolit per països com França, el Regne Unit, els EUA o els països escandinaus (d'entre 1,8 i 2,1). En efecte, malgrat la repuntada, el patró de fertilitat de Catalunya continua presentant els trets característics dels països de més baixa fertilitat, com ara Alemanya, Àustria, Portugal o el conjunt d'Espanya: una edat mitjana a la primera maternitat d'entre les més tardanes del món (propera als 30 anys), un percentatge de dones que arriben a la fi de la seva edat fèrtil sense haver tingut cap fill relativament alt (16,6%) i un percentatge molt baix de dones que ho fan havent tingut més de dos fills (14,3%).

El cessament de la immigració, la ràpida adopció per part dels immigrants dels patrons de fertilitat dels autòctons, i la inseguretat provocada per la crisi econòmica semblen indicar, a més, que el repunt de la fertilitat podria haver tocat sostre. De fet, l'indicador conjuntural de fertilitat de l'any 2009, menor al de 2008, trenca una tendència a l'alça de 10 anys. A més, un cop la generació del *baby-boom* completi el seu període de vida fèrtil, l'accés a les edats de màxima fecunditat de cohorts cada cop més buides abocarà la xifra de naixements a una disminució molt notable, amb una relativa independència de l'evolució de les taxes de fertilitat.

Els motius que han menat a una alteració tan dràstica en el comportament reproductiu dels ciutadans ha estat objecte d'anàlisi des de diverses disciplines. Tot i que no hi ha una única teoria que doni una explicació integrada sobre els determinants del declivi de la fertilitat, en aquest informe hem destacat quatre perspectives teòriques que resulten complementàries tant perquè cadascuna explica de forma convincent algun component del declivi, com perquè totes elles topen amb algun fet que les contradueix. La primera perspectiva teòrica se centra en l'evolució de les normes culturals predominants vers la cerca de la satisfacció i la llibertat individuals, talment que la preferència per tenir fills ha entrat en competència amb altres prioritats, com ara ampliar els anys de formació, construir una carrera professional o viure sol, entre altres fonts de realització personal. Segon, l'economia de la família assenyala que els costos dels fills són avui molt més alts que fa unes dècades, per la qual cosa la "demanda" de

fills és més baixa. Això és deu a dos factors combinats: d'una banda, les dones gaudeixen avui d'oportunitats d'accedir a l'educació i al mercat de treball en igualtat de condicions que els homes; però al mateix temps, aquestes oportunitats es redueixen considerablement si esdevenen mares, fruit de la persistència de grans dificultats per la conciliació i de les desigualtats que romanen en la distribució de rols a la llar. En conseqüència, per a moltes dones l'opció per la maternitat implica haver de renunciar a participar plenament en el mercat laboral, alhora que el "cost d'oportunitat" d'aquesta renúncia en termes de renda, autonomia personal i satisfacció vital és cada cop més elevat. En tercer lloc, l'exposició creixent dels joves a una posició precària en el mercat de treball, combinada amb les dificultats per accedir a un habitatge, genera per a molts joves una situació d'inseguretat poc compatible amb la formació d'una família, que els empeny a posposar la formació de la llar pròpia i la parentalitat fins a edats que es troben al límit de la fertilitat biològica. Finalment, la resiliència del model de família tradicional mediterrània basat en l'asimetria de rols entre gèneres podria estar ajudant a deprimir la fertilitat, atès que com més gran sigui la diferència entre les expectatives socials sobre el rol de les dones a la família i les expectatives de les pròpies dones, major és l'incentiu per evitar la maternitat. En aquest sentit, la participació dels homes en la cura dels fills (tant la real com l'esperada) seria un determinant rellevant de les decisions reproductives de les dones.

A aquesta llista de determinants caldria afegir encara un cinquè factor: el grau d'adaptació de les institucions als canvis en les aspiracions de les dones i als nous riscos socials que pateixen els joves. Aquest és, probablement, el factor que millor explica els diferents ritmes i nivells de recuperació de la fertilitat entre països. En revisar la literatura, per identificar en què consisteixen aquestes adaptacions institucionals hem detectat tres grans tipus d'intervenció que emanen de l'àmbit de les polítiques de família: el suport econòmic a les famílies per compensar una part dels costos directes de tenir fills; la provisió de serveis per a la cura dels infants a preus gratuïts o subvencionats (fonamentalment, serveis de guarderia) per facilitar la conciliació i reduir els costos indirectes de la maternitat; i la regulació i foment de la conciliació al lloc de treball, ja sigui a través de permisos de maternitat i paternitat remunerats o de la flexibilització i racionalització dels horaris laborals.

A la introducció esmentàvem que el repte d'aquest informe era esclarir en quin grau aquests instruments són efectius per amortir les dificultats que els ciutadans troben per tenir el número de fills que desitgen i, en conseqüència, per incrementar la fertilitat. L'evidència trobada a la literatura és poc conclouent. En relació amb les prestacions econòmiques per infant a càrrec, diversos estudis han identificat un impacte positiu, estadísticament significatiu, però força petit, sobre els indicadors de fertilitat, i encara aquest impacte sembla estar més associat a un avançament de la maternitat que a un increment genuí del número de fills per dona. Això no obstant, alguns estudis han trobat efectes positius de magnitud substancial, amb un increment d'entre el 6 i el 14% dels indicadors de fertilitat associats a la prestació. Alguns autors consideren que l'absència d'un impacte de major magnitud i inequívoc es deu a dos factors: primer, que les prestacions econòmiques subvencionen els costos directes però tenen un efecte molt feble sobre els costos d'oportunitat de la maternitat, els quals semblen tenir

un pes substancialment major en les decisions reproductives. Segon, que fins i tot amb referència als costos directes, l'import de les prestacions a la majoria de països és força modest i cobreix una proporció petita dels costos derivats dels infants, i encara només dels primers anys de vida. En aquest sentit, destaca que els estudis que identifiquen impactes de major magnitud corresponen a països amb prestacions particularment generoses. Cal tenir en compte, altrament, que la disparitat en les conclusions dels diferents estudis, més enllà d'explicar-se per diferències metodològiques en les avaluacions, poden estar indicant tant efectes diferencials segons el disseny de la prestació (per exemple, en els imports, la durada, els complements, la forma de pagament, els criteris d'elegibilitat o l'estabilitat de l'ajut al llarg del temps), com diferències, entre països, en altres factors que afecten les decisions reproductives.

Una altra possibilitat és que les prestacions tinguin un efecte petit sobre el conjunt de la població, però més importants per a un subgrup específic. Hi ha motius teòrics per anticipar que els ajuts econòmics haurien de tenir un impacte més gran en la fertilitat de famílies amb fills previs i en les llars amb un menor nivell de renda. Tanmateix, l'evidència acumulada no és gens concloent respecte l'efecte diferencial segons l'ordre dels fills (els estudis troben un efecte diferencial, però de vegades és superior per als primers fills, d'altres sobre els de grau superior, i d'altres sobre els primers i tercers). En canvi, si hi ha una major coincidència a detectar un efecte major sobre les dones amb menors rendes i nivell formatiu.

Amb relació a les altres polítiques alternatives, l'evidència és mixta quant a l'impacte dels permisos de maternitat i paternitat donat que, si bé comporten un incentiu a la fertilitat en tant que aporten una renda substitutòria i mantenen el lligam amb el lloc de treball durant els primers mesos de vida dels nadons, també poden actuar com a factor dilatori, i induir les dones a retardar la maternitat fins que estiguin prou ben establertes al mercat laboral com per poder gaudir d'aquest dret. Més clares són les evidències amb referència a l'efecte de l'accessibilitat dels serveis de guarderia, probablement perquè constitueixen el mecanisme que més directament facilita la conciliació i incideix sobre els costos d'oportunitat dels fills.

La segona qüestió que ens plantejàvem era avaluar de forma empírica l'impacte de la prestació per fill a càrrec de Catalunya, que es va introduir l'any 1999 i va a passar a ser universal l'any 2003. Hem estimat l'efecte de la prestació sobre tres dimensions: la natalitat, el benestar i la qualitat de vida de les famílies, i la conciliació de la vida familiar i laboral. La metodologia emprada ha estat, principalment, la de dobles diferències, és a dir, s'ha comparat l'evolució de les variables d'interès a Catalunya, abans i després de la introducció i ampliació de la prestació, utilitzant com a "grup de control" la població equivalent en altres Comunitats Autònomes que no van introduir reformes similars en la mateixa època.

Els resultats suggereixen que la prestació va tenir un impacte positiu i significatiu sobre la taxa de fecunditat a Catalunya, que va poder augmentar entre un 5 i un 6% anual com a conseqüència de l'ajuda. Aquest efecte es deriva, principalment, d'un augment

en la natalitat entre dones de nivell educatiu baix (i mitjà). L'efecte és evident tant entre la població de dones natives com d'origen immigrant, i és més pronunciat entre les dones que ja tenien fills (és a dir, es tracta d'un augment en el nombre de fills per dona, més que un increment en el nombre de dones que tenen fills).

Respecte a l'impacte de les ajudes sobre el benestar material de les famílies, hem documentat que la família "mediana" que va rebre l'ajuda l'any 2008 comptava amb una renda neta anual d'entre 30.000 i 32.000 euros i, per tant, la prestació va suposar un augment de la seva renda disponible d'un 2%, aproximadament. L'impacte fou major per a les famílies de la part baixa de la distribució de la renda: sobre un 3% per a les famílies en el percentil 25, i més del 5% només per al 10 per cent més pobre de les famílies. Així mateix, també hem documentat que la prestació va permetre a les famílies de rendes baixes cobrir gran part de les despeses associades al nadó: més del 30% d'aquestes despeses per a la quarta part de famílies de renda més baixa, segons l'estimació més conservadora.

En darrer lloc, l'anàlisi de l'activitat laboral de les mares amb fills petits revela que la prestació va tenir efectes desiguals per a diferents grups de dones. Rebre la prestació s'associa a una menor participació en el mercat de treball en el cas de les mares joves, de nivell educatiu baix o d'origen immigrant. En canvi, l'ajuda sembla estar associada a un augment en les hores de treball per a mares d'una mica més d'edat, natives i de nivell educatiu alt.

En síntesi, l'anàlisi precedent suggereix algunes idees que poden informar el nou disseny de la prestació per fill a càrrec, un cop finalitzi el període de suspensió temporal iniciat el juliol de 2011. En el marc del conjunt de polítiques de suport a les famílies, l'estratègia més aconsellable per incrementar la fertilitat passa, fonamentalment, per millorar l'accés a les guarderies i escoles bressol, atès que és l'instrument que més directament s'adreça a les barreres que els ciutadans troben per realitzar els seus desitjos de fertilitat (per la via de facilitar la conciliació i reduir els costos d'oportunitat de la maternitat), en virtut del que indica tant la teoria com l'evidència empírica internacional. Tanmateix, l'efectivitat detectada de la prestació per infant a càrrec a Catalunya, corroborada per una part de l'evidència empírica internacional, apunta a la conveniència de mantenir la prestació com a instrument de foment de la fertilitat, i a concentrar-la en aquelles famílies que ja tenen fills, les quals semblen, en el cas de Catalunya, les més sensibles a la prestació. Al capítol 5 simulem la cobertura i cost d'un disseny universal però d'import creixent segons l'ordre del fill, en la línia d'aquesta recomanació.

Tanmateix, és important tenir en compte que els objectius de la prestació per infant a càrrec són múltiples, i que l'adequació del disseny a algun dels objectius pot ser en detriment dels altres. Primer, en relació amb l'objectiu de garantir el benestar de les famílies i els infants, l'avaluació ha mostrat que la prestació té poc impacte sobre les famílies de la meitat superior de la distribució de la renda. En cas que es prioritzés aquest objectiu, restringir la prestació a les llars d'ingressos baixos seria la recomanació més òbvia, amb un possible augment de la quantia per incrementar-ne

l'impacte. Això no obstant, cal tenir en compte que aquest tipus de prestació no és necessàriament el mecanisme més eficient per combatre la pobresa infantil, especialment si es limita als primers anys de vida dels infants, i que en termes de foment de la fertilitat, introduir un llindar de renda implica mantenir l'incentiu per a les dones que ja tenen un nivell de fecunditat relativament més elevat.

En segon lloc, si considerem la conciliació com a objectiu, les recomanacions es compliquen. L'anàlisi de Catalunya mostra que la prestació pot haver desincentivat la participació en el mercat laboral de les dones de baixa qualificació o amb pitjors feines. Si aquesta conseqüència és positiva o negativa no és gens clar. És possible que els nens es beneficiïn de passar més temps amb la seva mare durant el primer any de vida, com suggereixen alguns treballs d'investigació recents. Tanmateix, a mig termini, els efectes d'aquest desincentiu a l'ocupació poden ser negatius si les mares no aconsegueixen reenganxar-se al mercat laboral. Cal tenir en compte, doncs, que la introducció d'un llindar de renda podria exacerbar aquest efecte col·lateral sobre les dones de menor qualificació i qualitat de la feina. Per tant, la introducció d'un límit de renda es podria combinar amb la condició que la mare estigui treballant, com a mínim a partir que l'infant hagi complert un (o dos) anys. Això ajudaria a prevenir una pèrdua de capital humà excessiva derivada d'una interrupció llarga en la trajectòria d'ocupació de la mare, que podria comportar, al seu torn, conseqüències negatives a llarg termini tant per als ingressos de la mare com per al benestar de l'infant.

En síntesi, les propostes que es deriven d'aquesta avaluació són 1) en el marc del conjunt de polítiques de família prioritzar l'accessibilitat a les places de guarderia per als menors de 3 anys, 2) en el marc de les prestacions per infant a càrrec introduir un criteri de progressivitat segons l'ordre del fill, a fi d'incrementar l'impacte de la prestació sobre la fertilitat; i 3) en la mesura que l'objectiu a prioritzar sigui la garantia del benestar de les famílies i infants amb menys recursos, introduir un llindar de renda per a la percepció de la prestació combinat amb el requisit de participació en el mercat laboral de la mare a partir del segon any de vida del fill. La quantia de la prestació hauria de disminuir progressivament a mida que augmentés la renda de la família, per evitar en la mesura del possible el frau (o els incentius "perversos") entorn del llindar de renda. Aquest darrer disseny seria similar, en termes generals, a l'Earned Income Tax Credit (EITC) d'Estats Units o el Working Families Tax Credit (WFTC) anglès, concebuts com a suplement als ingressos de les famílies treballadores amb fills.

7. Bibliografia

Azmat, Ghazala y Libertad González (2010) "Targeting Fertility and Female Participation through the Income Tax." *Labour Economics* 17(3): 487–502.

Baizán, P., (2007), "The impact of labour market status on second and higher order births. A comparative analysis based on the European Community Household Panel". In Gøsta Esping-Andersen (ed), *Family Formation and Family Dilemmas in Contemporary Europe*, pp. 93-127. Madrid: Fundación BBVA.

Baizán, P. (2009), Regional child care availability and fertility decisions in Spain. *Demographic Research* 21(27), 803-842

Baker, Michael, and Kevin Milligan (2010) "Evidence from Maternity Leave Expansions of the Impact of Maternal Care on Early Child Development." *Journal of Human Resources* 45(1), p. 1-32.

Baughman, R., Dickert-Conlin, S. (2003) "Did expanding the EITC promote motherhood?" *American Economic Review Papers and Proceedings* 93, 247–250.

Bernal, Raquel (2008) "The Effect of Maternal Employment and Child Care on Children's Cognitive Development." *International Economic Review* 49(4), p. 1173-1209.

Bernal, Raquel, and Michael Keane (2010) "Quasi-structural estimation of a model of childcare choices and child cognitive ability production", *Journal of Econometrics* 156(1), p. 164-189.

Boccuzzo G., Caltabiano G., Dall Z. I Logui M. (2008), "The impact of the bonus at birth on reproductive behavior in a lowest-low fertility context: Friuli-Venezia Giulia (Italy) from 1989 to 2005", *Vienna Yearbook of Population Research*, 125-148

Bonoli, G., (2008), "The impact of social policy on fertility: evidence from Switzerland" *Journal of European Social Policy* 18(1), 64-77

Brewer, M., Ratcliffe, A., Smith, S. (2008) "Does welfare reform affect fertility? Evidence from the UK." Institute of Fiscal Studies WP 08/09.

Carneiro, Pedro, Katrine Loken and Kjell Salvanes (2010) "A flying start? Long term consequences of time investments in infants in their first year of life."

Cohen, Alma, Rajeev Dehejia and Dmitri Romanov (2007) "Do Financial Incentives Affect Fertility?" NBER Working Paper 13700.

Dahl, Gordon and Lance Lochner (2011) "The Impact of Family Income on Child Achievement: Evidence from the Earned Income Tax Credit." *American Economic Review*.

Devoder, D. (2010) "Anàlisi de la fecunditat a partir de l'Enquesta demogràfica de Catalunya 2007 2010", Quaderns d'estadística 4, IDESCAT.

- Drago R., Sawyer K., Sheffler K. Warren D. Wooden M. (2009), "Did Australia's baby bonus increase the fertility rate?", Melbourne Institute Working Paper No. 1/09
- Dustmann, Christian and Uta Schonberg (2009) "The Effect of Expansions in Maternity Leave Coverage on Children's Long-Term Outcomes." Mimeo, UCL.
- Duvander, A.-Z. and G. Andersson (2006), "Gender Equality and Fertility in Sweden: A Study on the Impact of the Father's Uptake of Parental Leave on Continued Childbearing", *Marriage and Family Review*, Vol. 39, No. 1-2, 121-142.
- Eissa, N. and J. B. Leibman (1996) "Labour Supply Response to the Earned Income Tax Credit." *The Quarterly Journal of Economics*, vol 111, 605-637.
- Esping-Andersen G. (2007), "The contemporary Fertility Puzzle" en Gøsta Esping-Andersen (ed), *Family Formation and Family Dilemmas in Contemporary Europe*. Pp. 93-127. Madrid: Fundación BBVA.
- Flaquer LI. (2009) "Polítiques de família a Catalunya" Mimeo, Centre d'Estudis Jordi Pujol.
- Forssen K. and Ritakallio V-M (2006), "First births: a comparative study of the patterns of transition to parenthood in Europe" a A.Hatland i J.Bradshaw (Eds), *Social Policy, employment and family change in comparative perspective*, pp 161-178
- Francesconi, M. And W. Van der Klaaw (2004) "The Consequences of In-Work Benefit Reform in Britain: New Evidence from panel data." IZA Discussion Paper No. 1248.
- Gauthier, A. and J. Hatzius (1997), "Family Benefits and Fertility: An Econometric Analysis", *Population Studies*, Vol. 51, 295-306.
- González, Libertad (2011) "The Effects of a Universal Child Benefit." Barcelona GSE Working Paper No. 574.
- Habbema, J.D., M.J.C. Eijkemans, G. Nargund, G. Beets, H. Leridon and E.R. te Velde (2009), "The Effect of in vitro Fertilization on Birth Rates in Western Countries", *Human Reproduction*, Vol. 24, 1414-1419.
- IDESCAT (2009), *Evolució recent de la natalitat a Catalunya*, Dossiers IDESCAT, Num 1/2009
- Kaljiw A. (2010), "The impact of family policy expenditure on fertility in Western Europe" *Demography* 47(2), 503-519
- Laroque, G., Salanie, B. (2004) "Fertility and financial incentives in France." *CESifo Economic Studies* 50, 423-450.
- Laroque, G., Salanie, B. (2008) "Does fertility respond to financial incentives?" CESifo Working Paper 2339.
- Levy. H., Mercader M., Planas M. (2006) "Avaluació de les prestacions econòmiques i els ajuts fiscals a les famílies amb infants a Catalunya" Generalitat de Catalunya.
- Luci A. ,Thévénon O. (2011) "The impact of family policy packages on fertility trends in developed countries", Mimeo, OCDE

Lundberg, Shelly, Robert A. Pollak and Terence J. Wales (1997) "Do Husbands and Wives Pool Their Resources? Evidence from the UK Child Benefit." *Journal of Human Resources* 32, p. 463-480.

McDonald, P. (2000), "Gender equity, social institutions and the future of fertility", *Journal of Population Research*, 17(1), 1-16.

McDonald, P. (2002). "Sustaining fertility through public policy: the range of options", *Population-E*, 57(3): 417-446

Meyer, B.D., Rosenbaum, D.T. (2001) "Welfare, the earned income tax credit, and the labor supply of single mothers." *Quarterly Journal of Economics* 116, 1063–1114.

Milligan, Kevin and Mark Stabile (2011) "Do Child Tax Benefits Affect the Wellbeing of Children? Evidence from Canadian Child Benefit Expansions." *American Economic Journal: Economic Policy*.

Milligan, Kevin and Mark Stabile (2009) "Child Benefits, Maternal Employment, and Children's Health: Evidence from Canadian Child Benefit Expansions" *American Economic Review Papers & Proceedings* 2009, 99(2), p. 128-132.

Milligan, Kevin, and Mark Stabile (2007) "The Integration of Child Tax Credits and Welfare: Evidence from the Canadian National Child Benefit Program." *Journal of Public Economics*, 91(1–2): 305–26.

Milligan, K. (2005) "Subsidizing the stork: new evidence on tax incentives and fertility." *Review of Economics and Statistics* 87, 539–555.

Moffitt, Robert A., 2002. "Welfare programs and labor supply", in: A. J. Auerbach & M. Feldstein (ed.), Handbook of Public Economics, edition 1, volume 4, chapter 34, pages 2393-2430 Elsevier.

Nollenberger, Natalia, y Nuria Rodríguez Planas (2011) "Childcare, maternal employment, and persistence: A natural experiment from Spain". IZA Discussion Paper 5888.

OCDE (2010), OECD Family Database, http://www.oecd.org/document/4/0,3746,en_2649_34819_37836996_1_1_1_1,00.html

OCDE (2011), "Fertility trends: what have been the main drivers?" a *Doing better for families*, OECD

Sánchez-Mangas, R., Sánchez-Marcos, V. (2008) "Balancing family and work: the effect of cash benefits for working mothers." *Labour Economics* 15, 1127–1142.

Sigle-Rushton, W. and J. Waldfogel (2007), "Motherhood and Women's Earnings in Anglo-American, Continental European, and Nordic Countries", *Feminist Economics*, Vol. 13, No. 2, 55-91.

Sleebos J., (2003) "Low fertility rates in OECD countries: facts and policy responses", OECD Social, Employment and Migration Working Paper No. 15.

Thévenon O., Gauthier A.H. (2011) "Family policies in developed countries: a fertility-booster with side-effects" *Community, Work & Family*, 14(2), 197-216

Whittington, L.A. (1992) "Taxes and the family: the impact of the tax exemption for dependents on marital fertility." *Demography* 29, 215–226.

Whittington, L.A, Alm, J., Peters, H.E. (1990) "Fertility and the personal exemption: implicit pronatalist policy in the United States." *American Economic Review* 80, 545–556.

Ward-Batts, Jennifer (2010) "Out of the Wallet and into the Purse: Using Micro Data to Test Income Pooling." *Journal of Human Resources*.

Apèndix

Taula A1 Prestacions econòmiques i deduccions fiscals reintegrables per infant a càrrec a la OCDE

País	Prestació màxima per un infant d'entre 3 i 12 anys		La quantitat de la prestació varia segons:		Límit superior d'edat (estudiant)	L'elegibilitat o la quantitat de la prestació depenen de la renda?	Observacions
	US\$	% del sou mitjà	Edat de l'infant	Ordre de l'infant			
Austràlia	3.613	8	+/-	+ des del 4rt	20 (24)	Sí	La part A es pot pagar com una prestació o una deducció fiscal.
	2.901	6	-	0	15 (18)	Sí, segons la renda del treball més baixa d'entre els dos membres de la parella	La part B és un complement per famílies amb una renda principal i una secundària. Es pot pagar com una prestació o una deducció fiscal
Àustria	2.150	4	+	+	19 (27)	No	Per a famílies amb renda baixa hi ha un complement especial a partir del tercer fill
	836	2	0	0			Deducció fiscal reintegrable.
Bèlgica	1.739	3	+/-	+/-	17 (24)	No	Pels aturats, hi ha un complement a partir del setè més de desocupació
Canadà	1.194	3	0	+ des del 3er	17	Sí	Deducció fiscal reintegrable.
	1.851	5	0	-		Sí	Hi ha un suplement per famílies de renda baixa
Xipre	274	2	0	0	17 (23)	No	--
Txèquia	417	3	+	0	14 (25)	Sí	Hi ha tres nivells de prestació segons la renda: ampliat, bàsic i reduït.
Dinamarca	2.306	4	-	0	17	No	--
Estònia	474	3	0	+ des del 3er	15 (18)	No	--
Finlàndia	1.643	3	0	+	16	No	Increment lineal per cada fill adicional
França	979	2	+	+	20	No	Sense prestació pel primer fill. Per un segon fill fins a 10 anys, la quantitat és de US\$ 979 (2% del sou mitjà).
Alemanya	2.530	4	0	+ des del 4rt	18 (25)	No	Deducció fiscal reintegrable.
	2.300	4	--	--	--	Sí	Complement per les famílies de renda baixa, per evitar que hagin de demanar un subsidi d'atur o renda mínima només per al manteniment dels seus fills.
Grècia	135	0	0	+/-	17 (21)	No	Requereix haver treballat els 50 dies anteriors. A més de la prestació, els empresaris solen pagar un complement del 5% del salari brut a cada treballador per cada fill, subjecte a l'impost sobre la renda.

Taula A1 Prestacions econòmiques i deduccions fiscals reintegrables per infant a càrrec a la OCDE (cont.)

País	Prestació màxima per un infant d'entre 3 i 12 anys		La quantitat de la prestació varia segons:		Limit superior d'edat (estudiant)	L'elegibilitat o la quantitat de la prestació depenen de la renda?	Observacions
	US\$	% del sou mitjà	Edat de l'infant	Ordre de l'infant			
Hongria	765	7	0	+	18 (23)	No	La quantitat de la prestació es va doblar l'1 de juliol de 2006
Islàndia	3.153	5	-	+	17	La prestació bàsica es redueix per un percentatge de la renda que supera un determinat llindar.	El llindar de renda familiar és de US\$ 44.496 per a una parella. La reducció és del 2, 5 i 7% per 1, 2 i 3 fills, respectivament. Hi ha un complement pels fills menors de 7 anys. El complement és independent de la renda.
Irlanda	2.628	6	0	+ des del 3er	15 (18)	No	--
Itàlia	1.495	5	0	+	17	Sí	La prestació la paguen els empresaris, només a aquelles llars en què el 70% de la renda familiar es deriva de la feina, prestacions i/o pensions. La prestació es redueix en proporció als dies no treballats.
Japó	510	1	+/-	+ des del 3er	12	Sí	La quantitat es dobla a partir del tercer fill.
Corea	-	--	--	--	--	--	--
Letònia	433	2	0	+	15 (19)	No	--
Lituània	331	3	-	+ des del 3er	12 (23)	No	Per famílies de 3 o més fills, el límit d'edat s'amplia a 18 (i 24 si és estudiant). Un complement per als fills menors de 3 anys.
Luxemburg	3.846	6	+	+	17 (26)	No	La quantitat màxima per edat correspon als 12 anys.
Malta	844	9	0	+	15 (20)	Sí	La prestació pagada correspon a un percentatge de la diferència entre la renda declarada i un llindar de renda familiar de US\$ 32.306 (154% del sou mitjà). El percentatge s'incrementa amb el número de fills.
Holanda	1.488	3	+	0	17	No	Per als nascuts abans de l'un de gener de 1995, la quantitat per infant varia segons el número de fills (sistema antic).
Nova Zelanda	3.133	10	+	-	18	Sí	Deducció fiscal reintegrable.
Noruega	1.987	3	0	0	17	No	--
Polònia	278	2	+	0	17 (20)	Sí	Existeixen complements
Portugal	536	2	+/-	-	16 (24)	Sí	La prestació és màxima per als infants de menys d'un any. La prestació també varia segons sis nivells de renda. Per al nivell de renda més baix, la prestació es dobla el mes de setembre, coincidint amb les despeses d'inici del curs escolar, per als fills de 6 a 16 anys.

Taula A1 Prestacions econòmiques i deduccions fiscals reintegrables per infant a càrrec a la OCDE (cont.)

País	Prestació màxima per un infant d'entre 3 i 12 anys		La quantitat de la prestació varia segons:		Límit superior d'edat (estudiant)	L'elegibilitat o la quantitat de la prestació depenen de la renda?	Observacions
	US\$	% del sou mitjà	Edat de l'infant	Ordre de l'infant			
Eslovàquia	1.898	3	0	0	15 (25)	No	La prestació per infant és uniforme.
Eslovènia	263	8	0	+	17 (25)	Sí	La quantitat de la prestació es defineix com un percentatge del salari mitjà de tots els treballadors.
Espanya	398	1	0	0	17	Sí	La prestació depèn de la renda per sobre un llindar familiar anual de 12.770 US\$ (un 43% del salari mitjà), que s'incrementa en un 15% per cada infant addicional a partir del segon.
Suècia	1.865	4	0	+	16 (20)	No	--
Suïssa	1.950	3	+	0	15 (24)	No	Les quantitats les fixen els cantons i les paguen els empresaris. Les prestacions estan subjectes a l'impost sobre la renda
Turquia	--	--	--	--	--	--	--
Regne Unit	1.883	3	0	-	15 (18)	No	Quantitat fixa a partir del segon infant.
EUA (Michigan)	1.090	3	0	+		Sí	Deducció fiscal retornable per a les famílies amb infants amb una renda no superior als US\$ 116.410. La quantitat és més elevada per a infants amb discapacitats.

Font: Traducció i adaptació pròpia de la OECD Family Database

Taula A2 Coeficients de les variables de control en les regressions de fertilitat

	2		3	
Edat	0,1042 ***		0,1076 ***	
	(0,0033)		(0,0037)	
Edat al quadrat	-0,0031 ***		-0,0032 ***	
	(0,0001)		(0,0001)	
Edat al cub	0,0000 ***		0,0000 ***	
	(0,0000)		(0,0000)	
Batxiller	0,0004		0,0007	
	(0,0008)		(0,0010)	
Estudis universitaris	0,0145 ***		0,0138 ***	
	(0,0011)		(0,0012)	
Nascudes fora d'Espanya	0,0022		0,0025	
	(0,0018)		(0,0020)	
Un fill anterior	-0,0087 ***		-0,0098 ***	
	(0,0009)		(0,0010)	
Dos fills anteriors	-0,0628 ***		-0,0638 ***	
	(0,0010)		(0,0011)	
Tres o més fills ant.	-0,0558 ***		-0,0571 ***	
	(0,0017)		(0,0019)	

Nota: Els coeficients provenen de les mateixes regressions que les columnes 2 i 3 de la taula 6. La mostra està formada per dones de 18 a 49 anys. La variable dependent és un indicador binari d'haver tingut un fill durant els 12 mesos anteriors a l'entrevista. Les dades comprenen el període 1992-2006. Ambdues especificacions inclouen efectes fixos de regió i d'any. La columna 2 inclou totes les CCAA excepte Ceuta i Melilla, i la columna 3 només les 9 CCAA més poblades l'any 2010. Les regressions no utilitzen pesos. Un asterisc indica que el coeficient és significatiu al 99% de confiança, dos indiquen significativitat al 95%, i un, al 90%.

Ivàlua promou l'avaluació de polítiques públiques a Catalunya, com a eina de **millora de l'acció de govern** i de **rendiment de comptes democràtic**. Facilitem **l'intercanvi d'informació i l'accés a recursos**. Ens adrecem a gestors, analistes i a usuaris de l'avaluació.